

Suvremeno planiranje i programiranje nastave usmjerene na učenika

Rihić Ahmetović, Alma

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:694241>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

Image not found or type unknown

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Alma Rihic Ahmetović

**Suvremeno planiranje i programiranje nastave usmjerene na
učenika**

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2019

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

**Suvremeno planiranje i programiranje nastave usmjerene na
učenika**

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Didaktika

Mentor: izv. prof. dr. sc. Petra Pejić Papak

Student: Alma Rihic Ahmetović

Matični broj (JMBAG): 0299008730

**U Rijeci
Srpanj, 2019**

ZAHVALA

Završetak studija za mene znači velik uspjeh, no bez dragih osoba koje su mi bile podrška i s kojima ću podijeliti svoju radost, taj uspjeh ne bi mogao biti tako velik i značajan. U to ime zahvaljujem:

*svojim mentorici izv. prof. dr. sc. Petri Pejić Papak,
na pomoći, trudu i savjetima upućenim prilikom pisanja diplomskoga rada,
svojim **dragim kolegicama**, koje su uz mene koračale svih pet godina studija*

te

*svojim **najdražima: roditeljima, sestri, bratu i voljenom suprugu** za sva ohrabrenja,
podršku i ljubav pruženu tijekom mog studiranja.*

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentoricom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.“

Potpis studenta

SAŽETAK

Uvođenje kompetencijskog pristupa i naglašavanje ishoda učenja mijenja pristup dosadašnjeg planiranja i programiranja odgojno-obrazovnog procesa. Za povećanje uspješnosti poučavanja i učenja značajno je naglasak staviti na uloge i kompetencije učitelja pri poučavanju i organiziranju aktivnosti usmjerenih na učenike i kvalitetno planiranje odgojno-obrazovnog procesa. Cilj ovog diplomskog rada bio je istražiti mišljenja učitelja uključenih u provedbu eksperimentalnog programa „Škola za život“ usmjerenog na razvoj kompetencija i suvremeni način poučavanja. Analizom evaluacijskih listova prikazana su mišljenja svih učitelja osnovne škole (N=23) uključenih u provedbu eksperimentalnog programa u kontekstu: ostvarivanja ishoda učenja (ostvarenosti nastavnih aktivnosti i metoda) uz iskazane poteškoće, promjena u radu učitelja (planiranju i provedbi procesa), primjene formativnog vrednovanja i digitalnih alata u nastavi te osvrta na samu provedbu eksperimentalnog programa.

Dodatno je intervjuom ispitano mišljenje učiteljica prvih razreda o suvremenosti poučavanja, posebnostima planiranja poučavanja i učenja u prikazanim organizacijskim nastavnim procesima prema suvremenim metodama kurikularne reforme.

Rezultati ukazuju kako učitelji prepoznaju potencijal suvremenog kompetencijskog pristupa učenju i poučavanju usmjerenom na učenika, ali istovremeno ukazuju i na poteškoće pri provedbi eksperimentalnog programa koji samo djelomično u praksi ostvaruje svoje temeljne ciljeve.

Ključne riječi: kurikulum, ishodi učenja, kompetencije učitelja, aktivnosti učenika

SUMMARY

The introduction of a competency approach and the emphasis on learning outcomes change the approach of the current planning and programming of the educational process. To increase the efficiency of teaching and learning, emphasis should be placed on the role and competence of teachers in teaching and organizing student-focused activities and on the quality of planning the educational process. The purpose of this graduation thesis was to explore the opinions of teachers involved in the implementation of the experimental program "Škola za život" aimed at the development of competences and the modern teaching method. The analysis of the evaluation sheets shows the opinions of all elementary school teachers (N = 23) involved in the implementation of the experimental program in the context of: realization of learning outcomes (the achievement of teaching activities and methods) with expressed difficulties, changes in teacher work (planning and implementation of the process), application of formative evaluation and digital teaching tools, as well as reviewing the implementation of the experimental program itself.

First class teachers were further interviewed about the contemporary teaching, the particularities of teaching and learning planning in the presented organizational teaching processes according to contemporary methods of curricular reform.

The results indicate that teachers recognize the potential of a contemporary competence approach and student-centered learning and teaching, but at the same time they are aware of the difficulties of implementing the experimental program that only partially achieve their core goals in practice.

Key words: curriculum, learning outcomes, teacher competences, student activities

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. KOMPETENCIJSKI PRISTUP SUVREMENOM OBRAZOVANJU	2
2.1. Kompetencije učenika	3
2.2. Kompetencije učitelja.....	6
3. UČENJE I POUČAVANJE USMJERENO NA UČENIKA	13
3.1. Odmak od tradicionalnog poučavanja.....	13
3.2. Nastava usmjerena na učenika	16
3.3. Metode i oblici rada.....	19
3.4. Ishodi učenja	22
3.5. Formativno vrednovanje.....	22
4. EKSPERIMENTALNI PROGRAM „ŠKOLA ZA ŽIVOT“	24
4.1. Analiza kurikuluma eksperimentalnog programa „Škola za život“	25
5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	31
5.1. Svrha rada	31
5.2. Cilj i zadaci	32
5.3. Uzorak istraživanja.....	32
5.4. Metode prikupljanja i analize podataka.....	34
6. REZULTATI I RASPRAVA.....	36
6.1. Analiza evaluacijskih listova (protokola)	36
6.1.1. Ishodi učenja (aktivnosti i metode).....	36
6.1.2. Problemi prilikom ostvarivanja ishoda učenja	52
6.1.3. Promjene u radu učitelja	57
6.1.4. Formativno vrednovanje.....	60
6.1.5. Digitalni alati i sadržaji	64
6.1.6. Eksperimentalni program „Škola za život“	71
6.2. Analiza intervjua	86
6.2.1. Kompetentnost učitelja.....	86
6.2.2. Planiranje i programiranje	88
6.2.3. Priprema za nastavni sat/dan	89
6.2.4. Digitalni alati	90

6.2.5.	Učenici u suvremenoj nastavi	91
7.	ZAKLJUČAK	93
8.	LITERATURA	96
9.	PRILOZI	101

1. UVOD

Učenje i poučavanje kao temeljni dio odgojno obrazovnog procesa u kontekstu obrazovanja osiguravaju društvenu i ekonomsku stabilnost te očuvanje kulturnog identiteta. Obrazovnim se aktivnostima i procesima odgajaju generacije i formira buduće društvo. Odgojno obrazovni sustav stoga ima ozbiljan zadatak i odgovornost pa je nužno kontinuirano unaprjeđivati ga i uklanjati nedostatke. Kako društvo, gospodarstvo i kultura doživljavaju dinamične promjene, suvremeni odgojno obrazovni sustav mora kvalitetno odgovoriti na iste. Tehnologija ubrzano i nepredvidivo napreduje, važnost održivog razvoja svakim je danom sve veća, a neizvjesnost po pitanju dugoročnog razvoja veća je nego ikada ranije. Zbog toga je od krucijalne važnosti uvođenje kvalitetnih i odgovarajućih promjena koje će omogućiti transformaciju odgojno obrazovnog sustava, a sve u smjeru formiranja „otvorenog, mobilnog i inovativnog društva (MZOS, 2013). U tom se kontekstu sve više govori o kompetencijskom pristupu i poučavanju usmjerenom na učenika. Budući da je nemoguće predvidjeti u kakvim će okolnostima sadašnji učenici u budućnosti živjeti i raditi, sve se više naglašava usvajanje ključnih kompetencija kako bi pojedinac mogao biti osobno ispunjen i društveno uključen. Osim što se sve češće promiče cjeloživotno obrazovanje i kompetentnost učenika, suvremeno poučavanje okreće se prema učeniku, njegovim interesima, potrebama i nastoji ga motivirati da kritički razmišlja i bude samostalan.

S početkom provedbe eksperimentalnog programa “Škola za život” kompetencijski pristup i usmjerenost na učenika tijekom poučavanja ušli su na široka vrata u hrvatski odgojno obrazovni sustav. Tim se programom nastoji učitelje i učenike potaknuti na razvoj kompetencija i cjeloživotno obrazovanje te cjelokupnom društvu, kulturi i ekonomiji osigurati održivost i prosperitet. Suvremeni pristup obrazovanju treba usmjeravati zahtjevima suvremenog doba, uključiti u proces obrazovnu tehnologiju, formativno vrednovanje, orijentiranost prema ishodima učenja te učiteljima približiti ostvarenje cjelovitog razvoja učenika.

2. KOMPETENCIJSKI PRISTUP SUVREMENOM OBRAZOVANJU

Tradicionalno obrazovanje uglavnom je usmjereno na prijenos znanja, a budući da suvremeno društvo donosi nove izazove te time zahtijeva nova znanja, vještine, sposobnosti, vrijednosti i kvalitete, nužno je da se suvremenom učeniku pristupa na suvremeniji način. Ljudi koji se lako prilagođavaju promjenama, promišljaju kritički, informatički su pismeni te imaju osnove poduzetnosti odgovaraju profilu čovjeka u suvremenom društvu. Kako bi učenici iz škola izlazili s takvim kvalitetama, važno ih je sukladno tome i poučavati. Budući da tradicionalni pristup osigurava prenošenje uglavnom sadržaja, suvremeni pristup više je okrenut razvoju kompetencija te se njime ostvaruje zaokret u pristupu i načinu rada u odgojno-obrazovnom procesu (NOK, 2010). Kompetencijski pristup uključuje naglasak na razvoj kompetencija učenika tijekom odgojno-obrazovnog procesa, ali isto tako iziskuje kompetentne i angažirane učitelje koji su motivirani i osposobljeni za učenje u skladu sa zahtjevima modernog doba te za samovrednovanje osobnog stručno-znanstvenog djelovanja (Tot, 2010).

„Kompetencija je priznata stručnost, odnosno sposobnost kojom netko raspolaže“ (Anić, 2003: 596). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2016) u *Okviru za vrednovanje procesa ishoda učenja u osnovnoškolske i srednjoškolske odgoju i obrazovanju* navodi da su kompetencije „međusobno povezan sklop znanja, vještina i stavova u određenome nastavnome predmetu...“ (MZOS, 2016:3). Prema Vrkić Dimić (2014) kompetencijski profil osobe sastoji od općih i specifičnih znanja s kojima se osoba zna služiti kako u odgojno-obrazovnim procesu, tako i u svakodnevnom i profesionalnom životu. Dodatno se navodi kako kompetencije uključuju i „adekvatno modelirano te moralno ponašanje pojedinca u užem i širem socijalnom kontekstu obogaćenom suvremenom informacijsko-komunikacijskom tehnologijom“ (Vrkić Dimić, 2014:49). MZOS (2016) osim kompetencija u općem smislu riječi, navodi i generičke kompetencije koje su „kombinacija znanja, vještina i stavova i preduvjet uspješnoga učenja, rada i života osoba u 21. stoljeću te osnova razvoja održivih društvenih zajednica i konkurentnoga gospodarstva“ (MZOS, 2016:

3). Podijeljene su na tri veće cjeline: oblici mišljenja, oblici rada i korištenje alata te osobni i profesionalni razvoj. Predviđeno je da se razvijaju unutar svakog područja kurikulumu s djecom i mladima (MZOS, 2016). U svibnju 2018. Vijeće za obrazovanje, mlade, kulturu i sport navelo je kako ključne kompetencije i osnovne vještine treba promicati: pružanjem visokokvalitetnog obrazovanja, osposobljavanja i cjeloživotnog učenja za sve, pružanjem potpore nastavnom osoblju, promicanjem različitih pristupa učenju i konteksta u perspektivi cjeloživotnog učenja i razvojem metoda za procjenu i vrednovanje ključnih kompetencija¹.

2.1. Kompetencije učenika

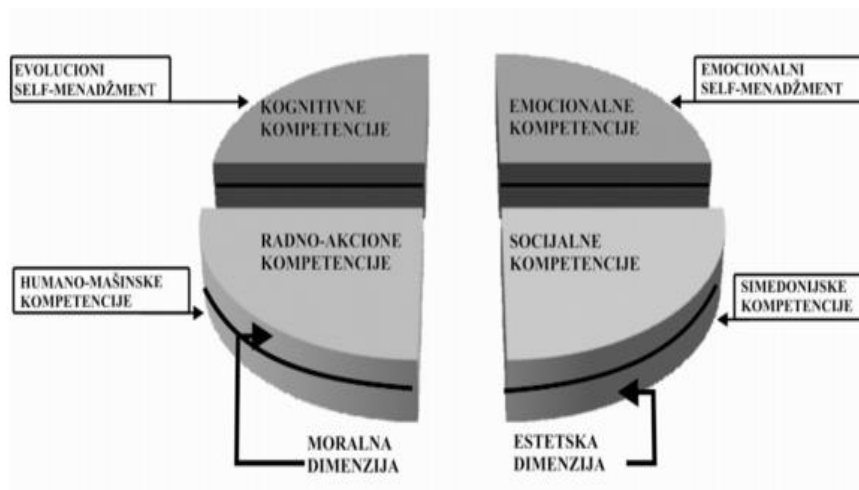
Kompetencije učenika sve su češći predmet razgovora među stručnjacima i znanstvenicima u odgojno-obrazovnom sustavu. Odgoj i obrazovanje učenika koji podrazumijeva razvoj kompetencija novi je način i vodilja u organizaciji obrazovanja i formiranju novog programa. Pristup koji polazi od razvoja kompetencija učenika najvažniji je pomak novog prijedloga nacionalnog okvirnog kurikulumu (Lončarić i Pejić Papak, 2009). Prema Tot (2010) sve se više ističe važnost poticanja razvoja općih strategija učenja, samovrednovanja te razvoja svijesti i samostalnosti tijekom vođenja vlastitog procesa učenja u učenika. Naglašava se i osposobljavanje učenika za otkrivanje, inoviranje, rješavanje problema i učenje učenja kao prva i glavna stepenica cjeloživotnog učenja. Prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu (2010) obrazovna politika Republike Hrvatske prihvatila je osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje kako bi odgovorila zahtjevima razvoja društva znanja i svjetskoga tržišta, a to su: komunikacija na materinskom jeziku, komunikacija na stranom jeziku, matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnologiji, digitalna kompetencija, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, inicijativnost i poduzetnost te kulturna svijest i izražavanje (Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December for lifelong learning, 2006, prema NOK, 2010). U *Prijedlogu: Preporuke vijeća o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje* (Europska komisija, 2018) navodi se kako se društvo brzo razvija te kako će učenici koje trenutno poučavamo

¹ Ključne kompetencije i osnovne vještine. Preuzeto 2.5.2019 s:
https://ec.europa.eu/education/policies/school/key-competences-and-basic-skills_hr

vjerojatno raditi na poslovima koji danas još ne postoje. Obrazovanje za još uvijek nepoznate profesije pred odgojno-obrazovni sustav stavlja veliki izazov te je zato važno učenike potaknuti na razvoj kompetencija koje su općenite i omogućuju snalaženje u vremenu koje ih očekuje. Koncentriranje na sadržaj, kao u tradicionalnim oblicima nastave, više nije i ne može biti glavna odrednica odgojno-obrazovnog sustava jer time suvremena nastava ne bi ispunjavala svoju svrhu.

Istraživanjem Suzić (2014) oštro kritizira osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje i nudi vlastiti model „Dvadeset osam kompetencija za 21. stoljeće“. U tom modelu autor kompetencije dijeli na četiri skupine (Slika 1.): kognitivne, emocionalne, socijalne i radno-akcijske kompetencije. Prva skupina kompetencija jest skupina kognitivnih kompetencija, a ona podrazumijeva izdvajanje bitnog od nebitnog, postavljanje pitanja, razumijevanje sadržaja, pamćenje, korištenje informacija, stvaranje novih ideja i vrednovanje učenja i rada. Skupina emocionalnih kompetencija podrazumijeva emocionalnu svijest, samopouzdanje, samokontrolu, empatiju i altruizam, istinoljubivost, fleksibilnost i prilagodbu te otvorenost za nove ideje. Socijalne kompetencije uključuju razumijevanje drugih, kolaboraciju s grupom, organizacijske sposobnosti, komunikaciju, pružanje podrške drugima, toleranciju i uvažavanje te osjećaj pozitivne pripadnosti naciji ili civilizaciji. Posljednja skupina jesu radno-akcijske kompetencije u koje spada poznavanje struke, informatička pismenost i poznavanje jezika, preuzimanje odgovornosti, ustrajnost, motiv postignuća, inicijativnost i optimizam (Suzić 2005, prema Suzić, 2014).

Slika 1. Model „Dvadeset osam kompetencija za 21. Stoljeće“: četiri temeljne skupine (Suzić, 2014)

Suzić (2014) tvrdi kako škole u 21. stoljeću učenike pripremaju za uspješan završetak školovanja, ali ne i za život koji će biti ispunjen i produktivan. Kao temeljnu kompetenciju navodi učiti kako učiti, a škole danas učenike uče samo kako zapamtiti i reproducirati sadržaj. Prema Tot (2010) suvremena bi nastava trebala stvarajući takozvane „situacije uspješnosti“ motivirati učenike i pobuđivati njihov interes za učenje, razvijajući misaone sposobnosti, a ne reprodukcijom znanja. Kako bi se potaknuo razvoj digitalne kompetencije učenika poželjno je uvažiti interes učenika po pitanju korištenja digitalnih alata i sadržaja i poučavati ih u onom smjeru koji učenicima odgovara (Moral-Pérez i sur., 2018). Alajbegović (2018) je u sklopu diplomskog rada istražila digitalne kompetencije učenika rane školske dobi. Učenici su pokazali veliku razinu znanja na području kompetencija za obradu informacija, pri uporabi internetskih stranica, društvenih mreža i aplikacija te prilikom preuzimanja i spremanja podataka. Naglašava se kako je učenike važno usmjeravati i podučavati kako se sigurno služiti tehnologijom i internetom te da većina učenika iskazuje oprez pri korištenju interneta. Osim razvoja digitalnih kompetencija, autori sve češće naglašavaju razvoj socijalne i emocionalne kompetencije kao temelja za opstanak društva. Dječja socijalna kompetencija i vršnjački odnosi sagledani su iz školske i kurikularne perspektive prema autorici Buljubašić-Kuzmanović (2010). Autorica navodi kako je u školama u dosadašnjem, tradicionalnom sustavu naglasak bio

uglavnom na znanju, dok je razvoj kvalitetnih međusobnih odnosa prepušten slučaju. Također navodi kako je socijalna kompetencija ključna za učenikovo zadovoljstvo u školi i u budućem životu jer je boravak u školi važan period za svakog čovjeka. Razvoj socijalne kompetencije primarna je zadaća obrazovanja. Kada bi učitelj sustavno i detaljno promatrao učenika te njegovo ponašanje tijekom zajedničke igre s vršnjacima, mogao bi odrediti učenikove socijalne potrebe i sukladno s time utjecati na razvoj socijalne kompetencije učenika (Asik-Ozturk, 2019). Prema Jeon i Neppel (2019) za razvoj socijalne kompetencije djece važna je pozitivnost i pozitivno roditeljstvo. Takav pristup zaštitni je faktor tijekom odgoja (Jeon i Neppel, 2019), a pozitivno je roditeljstvo u prvih pet godina djetetovog života od iznimne važnosti za razvoj kognitivnih sposobnosti djeteta (Pudasainee-Kapri i Razza, 2019). Kako bi se razvila socijalna kompetencija učenika, važno je da se učenike uči izražavanju i kontroli emocija. Emocije su razvojni alati te je bez njih učenje teška zadaća, a osim što učenicima omogućuju funkcioniranje u društvu, poboljšavaju i njihov kognitivni razvoj (Loka, 2012). Socijalna bi se kompetencija trebala razvijati različitim programima poput učenja u timu, javnog izlaganja, iskustvenog učenja, prosocijalnog ponašanja, samokontrole i sličnih postupaka (Opić, 2010). Suzić (2014) ističe važnost emocionalne kompetencije, kreativnosti te moralnog i estetskog odgoja. Odluka Europske komisije kojom se škole ohrabruje na promicanje temeljnih kompetencija dobar je uvod i prvi korak ka daljnjem razvoju društva. Stoga, naglašava se važnost razvoja socijalne kompetencije u učenika, ali i razvoj svih ostalih kompetencija neminovno postaje preduvjeti za cjelovit razvoj svakog učenika. Neosporno je da su promjene nužne i da je važno mijenjati pristup učenju i poučavanju, a u takvim promjenama glavnu ulogu imaju učitelji. Nemoguće je govoriti o kompetencijama učenika, a da se pritom ne osvrne na učiteljske kompetencije.

2.2. Kompetencije učitelja

Učitelji svakodnevno komuniciraju sa svojim učenicima i usmjeravaju proces stjecanja znanja učenika svjesno, ali i nesvjesno svojim postupcima i ponašanjem. Prema Debeljak (2016) učitelj posjeduje ljudske i pedagoške osobine. U ljudske osobine ubrajaju se: empatija, razumijevanje, srdačnost, toplina, strpljivost,

poštovanje, pravednost, dosljednost odnosno sve ono što gradi međuljudske odnose i čini ih čvrstim. Pedagoške osobine jesu: obrazovanje (pedagoško, psihološko, didaktičko-metodičko), organizacijske vještine te vještine važne za uspostavljanje odnosa učenik-učitelj. Obje skupine osobina učitelja, upotpunjene kompetencijama, važne su i nužne da bi učitelj bio kvalitetni poučavatelj. Hrvatić i Prišl (2005) saželi su proces obrazovanja učitelja u pet faza, a razvoj započinje završetkom inicijalnog (preddiplomskog i diplomskog) studija, zatim uvođenjem u posao, obrazovanjem tijekom rada te ga zaokružuju cjeloživotnim učenjem. Tischler (2007) ističe kako se sve više osjeća nužnost da učitelji posjeduju poslijediplomsko obrazovanje, kako bi mogli inicirati i provoditi promjene u odgojno-obrazovnom sustavu, ali također naglašava kako ni nakon poslijediplomskog studija učitelj nema sva potrebna znanja već samo temelj na kojem se treba nastaviti usavršavati.

Kako se razvija znanost, tehnika i tehnologija, tako radne vještine postaju sve kompleksnije. Učitelji prema mišljenju Europskog parlamenta spadaju u ciljane i prioritetne skupine koje trebaju konstantno raditi na sebi i razvijati ključne kompetencije (Đuranović i sur., 2013). Budući da su uvjeti rada učitelja promjenjivi u suvremenom društvu, bitno se mijenja i proširuje uloga učitelja (Vizek Vidović, 2005). Suvremeno društvo svakodnevno pred učitelje stavlja nove i zahtjevnije zadatke, a neke od kompetencija na kojima učitelj treba intenzivnije raditi jesu stručna, pedagoška, komunikacijska, informacijska i informatička kompetencija (Đuranović i sur., 2013). Prema Ljubetić i Kostović Vranješ (2008) pedagoška je kompetencija izuzetno važna jer uključuje spoj pedagoških znanja i vještina te osobina ličnosti koje grade odnose s učenicima, roditeljima i kolegama. Europska komisija (2018:5) navodi kako su „ključne kompetencije one koje su potrebne svim pojedincima za osobno ispunjenje i razvoj, zapošljavanje, socijalnu uključenost i aktivno građanstvo. Sastoje se od znanja, vještina i stavova i nadilaze pojam samog znanja.“

U kontekstu kompetencijskog pristupa značajno je razmotriti i cjeloživotno obrazovanje. Brojna istraživanja i dokumenti (Bedeković, 2011; Europska komisija, 2018; Vizek Vidović, 2005) povezuju kompetencije s cjeloživotnim učenjem.

Cjeloživotno učenje i kontinuirani profesionalni razvoj glavni su alati kojima se pojedinac može graditi i spriječiti stagnaciju i rutinu u svom životu. Ako učitelji žele kvalitetno odgovarati na zahtjeve svoje profesije, oni moraju biti spremni i sposobni za cjeloživotno učenje i usavršavanje (Vizek Vidović, 2005). Prema Tot i Klapan (2007) cjeloživotno učenje i stalno usavršavanje orijentirani su na samoostvarenje pojedinca kao osobe te se njime poboljšava kvaliteta života. Kompetencija učitelja temelji se na njegovim sposobnostima gledanja, čitanja, analiziranja i interpretiranja situacija i događaja, a ne isključivo na znanju. Navedeni temelji preduvjet su za fleksibilnost, kreativnost i prilagodbu učitelja u nepredvidivim zahtjevima odgojno obrazovnog sustava (Hrvatić i Prišl, 2005). Uvjet za stalni profesionalni razvoj i cjeloživotno učenje jest kontinuitet te integriranost fizičkog, duhovnog, emocionalnog i intelektualnog aspekta pojedinca (Tot i Klapan, 2007). Tischler (2007) osim profesionalnog usavršavanja učitelja u metodičkom smislu navodi kako učitelji imaju obvezu odgajati svoje učenike za njihovo osobno cjeloživotno učenje. Važno je prvo jasno odrediti kompetencije učenika koje se žele razvijati pa se učitelji sukladno tome trebaju dalje usavršavati, stoga se ističe, „Učitelj mora kompetentno poticati razvoj kompetencija učenika“ (Lončarić i Pejić Papak, 2009:4). Prema Tot i Klapan (2007) učitelji upozoravaju na potrebu osuvremenjivanja stručnih usavršavanja jer se pozornost na dosadašnjim usavršavanjima usmjeravala na ciljeve i kompetencije učitelja koje se odnose na tradicionalni pristup poučavanju. Učitelj bi stoga trebao imati mogućnost autonomije i koordiniranja vlastitog usavršavanja jer je to polazište za stjecanje profesionalnih kompetencija. Kada učitelj ima autonomiju on kritički misli, aktivan je sudionik na usavršavanjima te istražuje radi svog profesionalnog razvoja (Tischler, 2007). Glavni preduvjet za stjecanje kompetencija kod suvremenog učitelja je upravo autonomija. „Problemi suvremenog odgoja ne mogu se eksplicirati bez učitelja koji prepoznaje potrebe suvremenosti iz kojih slijede zahtjevi za cjeloživotnim obrazovanjem“ (Tischler, 2007:297). Motivirati učenike da svakodnevno otkrivaju i u svakoj životnoj dobi uče još je jedan važan zadatak na popisu suvremenog učitelja. Društvo i učenici se mijenjaju te pred učitelje postavljaju nove izazove koji se mogu riješiti, ali samo ako su učitelji dorasli njihovim rješenjima i spremni raditi na sebi.

Hrvatić i Prišl (2005) proučavali su interkulturalnu kompetenciju i povezali je s identitetom. Autori smatraju da je identitet pojedinca najvažnije pitanje društva i odgojno obrazovnog sustava te stoga veliki značaj pridaju upravo interkulturalnim kompetencijama učitelja. Kako se sve više različitih kultura, jezika, običaja, radnih navika, životnih stilova i vrijednosnih sustava s vremenom isprepliće, društvo stvara dodatan teret učiteljima. Naime, prema Hrvatić i Prišl (2005) važno je da osoba razvije interkulturalnu kompetenciju jer će se samo tako moći poistovjetiti s drugim društvenim skupinama i podskupinama, odnosno samo će tako moći shvatiti učenike različitih kulturalnih identiteta. Odnosi među ljudima najviše su narušeni kada nedostaje ovakvo razumijevanje, a samo učitelj koji posjeduje interkulturalnu kompetenciju i identitet može istu razvijati kod učenika.

Blažević (2015) navodi kako učitelji uglavnom imaju razvijenu svijest o važnosti posjedovanja kompetencija te smatraju da su većinom kompetentni za svoj rad. Otvoreni su za dodatni razvoj i napredak. Najviše interesa za dodatno usavršavanje učitelji su iskazali po pitanju razvoja vlastitih računalnih, interkulturalnih i umjetničkih kompetencija, usavršavanja kompetencija za rad s djecom s posebnim potrebama i za rad s roditeljima. Autorica je također potvrdila da su učitelji svjesni koliko je komunikacija i interakcija važna u današnjem odgojno-obrazovnom sustavu i koliko je učiteljska uloga važna po tom pitanju.

Tot (2010) navodi kako kompetentan učitelj ima ulogu voditelja te zna i trudi se primjenjivati nastavne metode i oblike ovisno o ciljevima i sadržajima nastave i ovisno o dobi učenika s kojima radi. Slična teorija navedena je u *Memorandumu o cjeloživotnom učenju* Europske komisije (Memorandum o cjeloživotnom učenju, 2000) u kojem se navodi da učitelji i odgajatelji doživljavaju promjenu i postaju vođe i mentori. Ističe se važnost da učitelj usmjerava učenike u odlučivanju o vlastitom obrazovanju, preuzimanju odgovornosti i aktivnom učenju (2000). Učitelji razredne nastave trebali bi biti sposobni implementirati suvremene pristupe u nastavu s ili bez tehnologije kako bi učenicima omogućili aktivno učenje (Mezak i Pejić Papak, 2018). „Aktivno obrazovanje podrazumijeva motivaciju za učenje, sposobnost vježbanja kritičkog razmišljanja te znanje o ispravnom načinu učenja“ (Memorandum o cjeloživotnom učenju, 2000:16).

Škola koja proučava odnose među kulturama, njeguje kulturna iskustva i uspjehe, poštuje i prihvaća razlike otvorena je za različitosti i spremna za poučavanje u kompleksnom suvremenom društvu. Pritom učitelj dobiva novu ulogu osposobljavanja učenika za komunikaciju i prihvaćanje ljudi različitih od sebe kako bi se osjećali dostojnim i ravnopravnim članovima zajednice u kojoj žive (Hrvaćić i Prišl, 2005).

Prema Letini (2012) važno je više raditi s budućim učiteljima na stjecanju kompetencija organizacije i provođenja složenijih oblika nastave prirode i društva, kompetencija za kvalitetnu primjenu suvremenih strategija (istraživačke i projektne nastave), kompetenciju za rad s darovitima te za organizaciju izvannastavnih aktivnosti iz prirodoslovnog područja. Za sve navedeno studenti su procijenili da nisu dovoljno osposobljeni i da im treba podrška. Osim navedenih kompetencija, u istraživanju Ljubetić i Kostović Vranješ (2008) rezultati ukazuju da je nekolicina učiteljica naglasila da im nedostaje pedagoških kompetencija. One uglavnom osjećaju nesigurnost pri utjecaju na učenike, nailaze na poteškoće u rješavanju disciplinskih poteškoća, nedostaje im kompetencija u radu s roditeljima te ne osjećaju sigurnost pri učiteljskom nastupu. Osim toga ističu kako im nedostaje informacija o odgoju i o pravilnom odnosu s učenicima te kako navedene informacije nisu dobile tijekom studija. Budući da se radi o odgoju i obrazovanju djece, nema mjesta za pogreške te stoga treba što više raditi na razvoju kompetencija učitelja i drugih odgojno obrazovnih djelatnika. Emocionalna kompetencija još je jedna u nizu kompetencija nužnih za rad učitelja. Madalinska-Michalak (2014) navodi kako je emocionalna kompetencija sposobnost pojedinca koja mu omogućuje da funkcionira na odgovarajući način u različitim situacijama. To znači da osoba funkcionira tako da u društvenim situacijama „mijenja“ svoje emocije kako bi si olakšala i omogućila postizanje određenih ciljeva. Ona ne uključuje samo ponašanje, već i aktivno i kreativno sudjelovanje u društvenim promjenama i procesima. Saarni (1999, prema Madalinska-Michalak, 2014) navodi osam komponenti emocionalne kompetencije: svijest o vlastitim emocijama, sposobnost razumijevanja emocija drugih, sposobnost korištenja rječnika emocija, sposobnost emocionalne uključenosti, sposobnost razlikovanja subjektivnog i vanjskog emocionalnog iskustva, prilagodljivost prilikom susretanja s uznemirujućim i negativnim emocijama, svijest o emocionalnoj

komunikaciji i sposobnost emocionalne samoučinkovitosti. Emocionalna kompetencija osigurava primjereno ponašanje i veću motivaciju učenika u razredu i tako omogućuje veću kvalitetu poučavanja (Madalinska-Michalak, 2014).

Mezak i Pejić Papak (2018) naglašavaju kako je cjeloživotno učenje i dodatna edukacija učitelja nužna kako bi se ostvarile promjene u pogledu korištenja tehnologije u nastavi. Učitelji u Hrvatskoj, prema CARNetovom izvješću, ne koriste pretjerano tehnologiju u nastavi, a aktivno učenje korištenjem tehnologije omogućuje bržu realizaciju aktivnosti. Važno je da učitelji budu sposobni koristiti digitalne alate kako bi nastavni proces činili zanimljivijim. Tehnologija je sveprisutna u primarnom obrazovanju i više nije samo dio nastavnog predmeta informatika, već postaje sustavni dio svakog predmeta.

Učitelji preferiraju oblike usavršavanja poput radionica, budući da u takvim oblicima rada svojom aktivnošću imaju mogućnost stvaralačkog i kreativnog izražavanja. Prema Tischler (2007) profesionalno usavršavanje učitelja ne smije biti usmjereno isključivo na razvoj profesionalne i metodičke kompetentnosti, već treba poticati na kreativnost budući da je i nastava sama po sebi stvaralački proces. Prema Welch i Wright (2011) obrazovanje i usavršavanje učenika samo je jedan od načina gdje bi se razna znanja, poput znanja o zdravlju te stavovi i uvjerenja mogli usavršavati. Učitelji imaju mogućnost da kroz interakciju s učenicima promiču ideje zdravog života i zdravog tijela što pozitivno utječe na učenike, njihov život i društvo u cijelosti. Tischler (2007) dodaje kako učitelj u suvremenom obrazovanju ne može s radosti odgajati ako nema autonomiju i ako iz zavisne pozicije izvršava gotove upute.

Lončarić i Pejić Papak (2009) izradili su Prijedlog okvirnog kompetencijskog profila programa učiteljskog studija koji obuhvaća četiri područja profesionalnog razvoja: stručne vještine i sposobnosti, stručna znanja i poznavanje struke, kreiranje i razvoj novih znanja i profesionalne i odgojne vrijednosti i osobna posvećenost radu.

No, od učitelja današnjice traži se kontinuirano učenje i usavršavanje te rad na osnaživanju suvremenih kompetencija kako bi mogli kvalitetno i stručno odgovoriti

zahtjevima modernoga društva i obrazovanja. Vijeće Europe (2018) podupire takvo razmišljanje te naglašava kako je važno poticati stjecanje kompetencija kako bi se odgojno obrazovnim djelatnicima pružila podrška u radu i kako bi ih se potaknulo na daljnje obrazovanje i usavršavanje.

3. UČENJE I POUČAVANJE USMJERENO NA UČENIKA

Usmjerenost procesa učenja i poučavanja od krucijalne je važnosti za razvoj obrazovnog sustava. Učenje i poučavanje interakcije su koje ciljano pomažu učenicima da usvoje znanja, vještine i sposobnosti (Peko i Varga, 2014). Prema Hrvatskom jezičnom portalu učenje je spoznajna sposobnost samostalnog zaključivanja na temelju primanja, organiziranja i prilagođavanja informacija². Peko i Varga (2014) učenje definiraju kao relativno stalnu promjenu ponašanja osobe nastalu iskustvom, dok poučavanju pridružuju značenje vođenja pojedinca do ostvarenja ranije spomenute promjene služenjem vlastitim sposobnostima. Poučavanje je učinkovito ako je zanimljivo i raznovrsno te ako potiče učenike na sustavno i aktivno učenje. Učenici su tada motivirani za učenje, uče na vlastitom iskustvu te razumiju naučeno (Kadum-Bošnjak, 2012). Usmjerenost na učenika u poučavanju i učenju podrazumijeva učenje temeljeno na samostalnom otkriću, iskustvu i kreativnosti (Nikčević-Milković, 2004).

3.1. Odmak od tradicionalnog poučavanja

Škola i odgojno obrazovni sustav od svojih početaka prolaze kroz različite promjene, a njihov je razvoj često mijenjao svoj smjer, a tek od 19.st. njezin razvoj počinju usmjeravati pedagozi. Prema Pejić Papak i Vidulin (2016) odgojno obrazovni sustav konstantno prolazi kroz razne promjene i faze koje predstavljaju društvo i vrijeme u kojem su nastajale. Previšić (1999, prema Pejić Papak i Vidulin, 2016) navode pet faza razvoja škole. Prva faza jest faza srednjovjekovne škole koja je bila namijenjena povlaštenim feudalcima, vitezovima i vladarima. Druga faza jest stara tradicionalna škola koja je tijekom 18. i 19. st. formirana u obliku privatnog poučavanja i javnih školskih ustanova. Treća faza jest nova radna i aktivna škola (prijelaz s 19. u 20. st.) gdje je učenik u središtu i subjekt obrazovanja. Na treću se fazu nadovezuju sljedeće dvije: škola stvaralaštva i škola budućnosti. Škola stvaralaštva ukazuje na individualnost stvaralaštva krajem 20. st, a škola budućnosti ili škola kao humana socijalna zajednica spaja sva navedena odgojno-obrazovna iskustva. Lavrnja (1985)

² Hrvatski jezični portal. Preuzeto 13.5.2019 s:
<http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>

navodi kako još u doba antike postoji dvojnost cilja odgoja i obrazovanja te se sukladno tome razlikuje i položaj učenika. Naglašava kako se opisi i definiranje odgoja od strane grčkih filozofa ne smiju zanemariti, budući da su neki od njih, poput Aristotela, Sokrata, Platona, Protagore zaista bili na tragu današnjih spoznaja. Njegovali su pritom čovjeka, njegove interese, motivaciju, vrline (Nikomahova etika) i stavljali čovjeka, a time i dijete, u središte života, odnosno odgojno obrazovnog sustava. Rimsko carstvo, s druge strane, u interesu ima održavanje pokornosti i robovlasničkog društva i shodno tomu u odgoju i obrazovanju dominiraju sredstva prinude (kazne). I u Rimskom je carstvu bilo pokušaja oživljenja učenika kao subjekta, međutim odgojno obrazovni sustav kao i uobičajeno, nije mogao izaći iz okvira društva u kojem djeluje. U srednjem vijeku crkva dominira nad znanošću te samim time odgoj i obrazovanje ne napreduje. Prividno je za cilj imala pripremanje za budućnost i „budući svijet“, a zapravo je u potpunosti odgovarala potrebama feudalnog društva. Individualne karakteristike i interesi učenika nisu bili važni. Učilo se napamet i motiviralo moralnim zastrašivanjem sve u korist crkvenih dogmi. Humanizam i renesansa kao jaka proturječnost srednjem vijeku donijeli su neke o najvećih pomaka u odgoju i obrazovanju. Čovjek, njegovi interesi i motivi u središtu su te se s pravom može reći da je dijete u to vrijeme bilo bliže subjektu u odgojno obrazovnom procesu. Tada se Komensky „u idejama, a naročito u praksi, vraća živom čovjeku, čovjeku kao dijelu prirode...naturalistički shvaća čovjeka pretočeno u prirodu djeteta“ (Lavrnja, 1985:21). Komensky u svom djelovanju odgoj djeteta uspoređuje s vrtlarstvom, a učitelja s vrtlarom. Učitelj svojim ispravnim odnosom pospješuje prirodu djeteta koja je sama po sebi središte procesa odgoja i obrazovanja. Predmet današnjih rasprava nastaje nakon Komenskog kada se, na njegovim temeljima u buržoazijskom društvu isprepliće mnoštvo pedagoških pravaca diskutirajući o položaju učenika u odgojno obrazovnom sustavu. Nekoliko materijalističkih filozofa smatrali su da je čovjek i odgoj rezultat razvoja društva, odnosno razvoja čovjekove svijesti, a Lavrnja (1985) ovakvo razmišljanje pridružuje Holbachu, Helvetiusu i Diderotu. U 18. i 19. stoljeću za vrijeme prosvjetiteljstva ističu se J. J. Rousseau koji se okreće prirodi djeteta te za cilj ima odgojiti slobodnog čovjeka koji cijeni slobodu, J. H. Pestalozzi koji se zalaže se za formiranje čovječnosti, a njegov najveći doprinos jest vjera u dijete te u isticanje aktivnosti i

samostalnog rada. Osim njih u prosvjetiteljstvu se ističu F. Frobel koji se zalagao za predškolski odgoj i A. Diesterweg koji se borio protiv vraćanja škole pod utjecaj crkve. Najpoznatiji građanski pedagog 19. st. J.F. Herbart cilj odgoja vidi u etici te moralnim idejama i vrlinama, a glavnim odgojnim sredstvom „vođenje“ kojim se postupno dolazi do jačanja dječje svijesti, iako je, u skladu s vremenom u kojem je živio, često imao nedemokratske zahtjeve pokoravanja djeteta učitelju zbog čega se njegova psihologija uglavnom smatra psihologijom učitelja, a ne učenika. Osim navedenih, u 19. su se stoljeću istaknuli i R. Owen, C. Fourier, J. Bellers i F. Cabet. Najznačajniji Robert Owen zalagao se za demokratičnost, jednakost i solidarnost među ljudima i učenicima. Također se zalagao da međusobni odnosi učenika te odnosi učenika i nastavnika budu utemeljeni na međusobnom pomaganju te je izbjegavao je kompetitivnost u odgoju. Takve težnje prve su pretpostavke koje učenika čine subjektom u obrazovanju. U 20. stoljeću razvija se kapitalističko društvo, a odgoj i obrazovanje, odnosno pedagogija dijeli se na individualnu i socijalnu. Takva podjela odraz je dvojnosti cilja odgoja i obrazovanja koji se od povijesti do danas pojavljuje, a leži u pogledu na učenika kao objekta obrazovanja (obrazuje se radi ciljeva okoline) ili subjekta obrazovanja (obrazuje radi sebe i vlastitog ostvarenja). Neki od značajnijih pedagoga tog vremena jesu G. Kerschensteiner (radna škola), H. Gaudig (duhovni smjer radne škole), A. W. Lay, E. Meumann (eksperimentalna pedagogija), E. Claparede (funkcionalna pedagogija), I. Decroly (škola za život putem života) te J. Dewey (pragmatizam). J. Dewey zalagao se za uvažavanje djeteta u odgoju, izbacio je dresuru te je smatrao da je najvažniji učenikov rad. Želio je da se poštuje ličnost djeteta te je povezivao školu i život. Najveću kritiku pragmatizmu dali su pedagozi esencijalisti koji su okrenuti intelektu i smatraju da je za učenje potreban intelektualni napor te da mlade treba pripremiti na odgovornost koju će život od njih zahtijevati (Lavrnja, 1985). U mnoštvu pristupa i pedagogija razvijali su se različiti pravci i školski sustavi koji ni danas nisu postigli usuglašenost oko jedinstvenog načina djelovanja i rada. Faza škole stvaralaštva i škole budućnosti (Previšić, 1999, prema Pejić Papak i Vidulin, 2016) odmak su od škola u kojima se potiče mehanička reprodukcija znanja i pasivno slušanje. Prema Peko i sur. (2008) u dosadašnjim školama učitelj bi izlagao gradivo, a učenici su bili pasivni primatelji. U školi stvaralaštva počinje se njegovati učeničko izražavanje i

stvaranje te se potiče učenike na izražavanje svojih sklonosti i mogućnosti (Pejić Papak i Vidulin, 2016). Takav pristup predstavlja korak naprijed prema suvremenoj školi u kojoj odgojno obrazovni sustav odgovara na potrebe društva i tako učenicima pravovremeno nudi potrebna znanja i socijalizira ih. Pejić Papak i Vidulin (2016) ističu kako je važno utjecati na poboljšanje kvalitete rada škole, ali i da nije dovoljno mijenjati samo škole i odgojno obrazovni sustav, već se treba truditi mijenjati društvo u cijelosti kako bi se ozbiljnije shvaćala uloga škole. Škola odgaja učenike koji će jednog dana graditi društvo i na kojem će buduće generacije počivati. Učenici koji danas sjede u školskim klupama uskoro će odgajati nove. Upravo zato uloga škole ne bi trebala biti prepuštena slučaju. Važno je da odgojno obrazovni sustavi i škole na vrijeme organiziraju svoj rad i djelovanje kako bi učenicima pravovremeno omogućili stjecanje znanja i razvijanje sposobnosti te kako bi ih učinili spremnima i sposobnima odgovarati na zahtjeve budućnosti i modernoga društva. Zbog navedenog sve se više govori o nastavi usmjerenoj na učenika, koja je demokratska i kreativna i koja njeguje cjelovit razvoj djeteta (Pejić Papak i Vidulin, 2016).

3.2. Nastava usmjerena na učenika

Razvoj društva svakim je danom sve brži, a na njega utječu informacijske i komunikacijske tehnologije koje mijenjaju procese i ubrzavaju tempo života. Kako razvoj društva napreduje, tako se napredak očekuje i od svih ostalih institucija i ustanova koje su u direktnom ili indirektnom dodiru s društvom. Škola je jedna od institucija kojoj suvremeno društvo postavlja velike zahtjeve te se u skladu s tim od škole očekuje da kompenzira nedostatke obiteljskog i društvenog života (Đuranović i sur., 2013). Prema Mezak i Pejić Papak (2019) naglasak suvremenog poučavanja trebao bi biti na rješavanju problema, uključivanju učenika u nastavni proces i izražavanju njihove kreativnosti. Važno je da se, prema suvremenim zahtjevima, nastava više usmjerava na učenika, njegove interese, iskustvo, potrebe, motivaciju, prethodno znanje i kreativne sposobnosti. Nastava treba stalno poticati učenika na aktivnost. Osim toga, škola bi se trebala shvaćati kao mjesto na kojem se živi i stječe iskustvo. U takvom okruženju učenici stječu znanja i kompetencije izražavanjem vlastitog mišljenja, uključivanjem svih osjetila, snalaženjem u različitim situacijama te sudjelovanjem i planiranjem rada (Pejić Papak i Vidulin, 2016). Suvremeno

obrazovanje temelji se i na istraživanju, razmjeni informacija, zajedničkom radu, kritičkom razmišljanju, rješavanju problema, kreativnosti, povezivanju različitih mišljenja, povezivanju iskustava i znanja, komunikaciji, samostalnom zaključivanju (Mezak i Pejić Papak, 2018) te učenju uz pomoć igara i propitivanjem (Hoić- Božić i sur., 2018). Visokokvalitetnim obrazovanjem učenika u kojem učenici imaju mogućnost pristupa izvannastavnim aktivnostima omogućuje se razvoj većeg broja kompetencija. Arbunić (2007) navodi kako se u suvremena nastava okreće prema učeniku te se tradicionalni verbalizam izbjegava iz razloga što je u tradicionalnom pristupu poučavanju previše ugrožena intelektualna i moralna autonomija pojedinca i njegova samoaktualizacija. Prema mišljenju Europske komisije, „potrebno je istražiti nove načine učenja za društvo koje je sve mobilnije i sve se više oslanja na digitalnu tehnologiju“ (Europska komisija, 2018:14). Više nije dovoljno samo prenijeti skup znanja i vještina koji je unaprijed određen, već je važno učenicima omogućiti razvoj otpornosti, kompetencija i sposobnosti prilagodbe na promjene (Vijeće Europske unije, 2018). Tehnologija omogućuje učenje u mobilnom društvu koje obiluje fleksibilnijim okruženjima pa je stoga korisna za obrazovanje i učenje (Europska komisija, 2018). Primjena scenarija poučavanja jedan je od načina novog planiranja i provedbe nastavnog sata ili dijela nastavnog sata. Nastavni scenariji predviđeni su za rad učitelja koji žele uvesti nove aktivnosti i koristiti moderne pedagoške metode i oblike rada uz pomoć obrazovne tehnologije (Mezak i Pejić Papak, 2018). Scenariji poučavanja uz primjenu tehnologije i povezivanje primjera iz života nastavu čine zanimljivijom i tako učenike motiviraju za rad³. Scenariji poučavanja mogu se primjenjivati i bez tehnologije, a osmišljeni tako da učitelji mogu planirati i strukturirati aktivnosti ovisno o interesima i potrebama učenika s kojima rade (Mezak i Pejić Papak, 2018). Prema Rijavec i sur. (2006) budući učitelji i studenti učiteljskog studija uglavnom poučavaju i provode nastavne procese na temelju vlastitog učeničkog iskustva. Za razliku od drugih poslova, učiteljski posao duboko je obilježen vlastitim iskustvom i uvjerenjima učitelja. Svi učitelji dugi niz godina bili su učenici te se njihova se uvjerenja i stavovi o poučavanju teško mijenjaju. U posljednje se vrijeme u obrazovnim istraživanjima posebna pažnja posvećuje

³ CARNET, scenariji poučavanja. Preuzeto 19.5.2019 s:
<https://www.carnet.hr/usluga/scenariji-poucavanja/>

učiteljskim uvjerenjima, o tome smatraju li da u fokusu nastave treba biti učenik ili učitelj, budući da će to bitno odrediti njihov način rada. Prema Peko i sur. (2008) učenik je partner učitelju, razlog postojanja školskog sustava te ključni sudionik odgojno-obrazovnog procesa. U suvremenom pristupu obrazovanju učenici su subjekti, a učitelji voditelji i pomagači (Rijavec i sur., 2006). Osim učitelja, u suvremenoj školi roditelji postaju partneri, koji surađuju i doprinose razvoju cjelovite osobnosti svog djeteta (Previšić, 1999, prema Pejić Papak i Vidulin, 2006). Treba naglasiti kako je danas često otežavajuća okolnost za moderne učitelje što se u društvu sve više aktera (neposredni davatelji usluga, javnost, korisnici) pokušava uključiti u organizaciju i određivanje ciljeva odgojno obrazovnog sustava izražavajući pritom vlastita očekivanja, želje i potrebe (Vizek Vidović i sur., 2005). Upravo zato važno je suradnju ostvariti na ispravan način kako bi učitelji i ostali akteri jasno znali koje su njihove uloge i tako svojim zajedničkim radom i suradnjom omogućili najbolje moguće uvjete za sustavan i cjelovit razvoj učenicima. Pri tome se ne bi trebala zaboraviti autonomija zainteresiranog i angažiranog učitelja, koji je spreman braniti interese odgoja i obrazovanja (Tischler, 2007). „Očekivati da će učitelji u suvremenoj školi iz zavisne pozicije izvršitelja gotovih i polugotovih uputa odgajati s radosti proturječno je i nerealno“ (Tischler, 2007:297). Kako bi se promjena dogodila, nužno je promijeniti učiteljevo poučavanje, odnosno metode, oblike i strategije koje koristi tijekom poučavanja. Učitelj bi u nastavnom procesu trebao više prihvaćati emocije učenika, ohrabrivati ih, bodriti te poticati njihovo sudjelovanje (Peko i sur., 2008). Mezak i Pejić Papak (2018) navode kako svaki učitelj treba unaprijed planirati i strukturirati nastavni sat, tako da prethodno pripremi materijale, izvore znanja, okruženje u kojem se uči, alate i sredstva kao i aktivnosti kako bi učenikova aktivnost mogla biti u središtu nastavnog procesa i kako bi učitelj tijekom nastave mogao usmjeravati učenike ka spoznaji. Elton- Chalcraffi Mills (2015) navode kako učenici preferiraju aktivnosti u kojima mogu u pojedinim segmentima samostalno voditi tijek učenja te onda kada su nastavni sadržaji zabavni i izazovni. Prema Jang i sur. (2016) učitelji mogu povećati zadovoljstvo učenika tako da im osiguraju autonomiju prilikom učenja, odnosno da ih poučavaju na način koji njima odgovara, uzimajući u obzir njihovu perspektivu. Takvim pristupom učenici postaju samostalniji i angažiraniji te se lakše ostvaruju pojedini ishodi. Pri tome je

jako važan odnos učitelja i učenika kako bi oboje mogli preuzimati rizik i učiti na greškama u grupi i individualno (Elton-Chalcrafti Mills, 2015). Ulaganje u vještine učitelja jedna od najvažnijih promjena koja se događa ili se treba dogoditi u suvremenoj nastavi usmjerenoj na učenika.

3.3. Metode i oblici rada

Nove generacije učenika odrastaju u okolnostima koje često nisu slične onima u kojima su odrastali njihovi učitelji. Učenici se danas služe tehnologijom prije nego nauče pisati. Rođenjem djeca ulaze u interakciju s digitaliziranim aparatima i novim medijima te brzo stječu visoka znanja o njihovom korištenju (Rogulj, 2014). Takve generacije pred učitelje i pred obrazovni sustav stavljaju izazov koji zahtijeva veliku prilagodbu. Prema Arbunić i Kostović (2007) nastava u kojoj su izvor znanja učitelj (njegovo znanje i iskustvo) i udžbenik, bez obzira na njihovu kvalitetu imaju nedostatak jer nude jednostrane informacije. Kada se navedene informacije prenose na takav način (učitelj i udžbenik) ne mogu biti propitivane niti opovrgnute. Takva nastava u kojoj dominira frontalni oblik rada i u kojoj su informacije jednostrane naziva se tradicionalnom (Arbunić, Kostović, 2007). Kada bi se uz tradicionalan način poučavanja provodile i vježbe, ponavljanje i usustavljivanje znanja u najboljem slučaju znanje bi se moglo samo reproducirati te bi se teško moglo dostići razinu razumijevanja reproduciranog. „O operativnosti takva znanja možemo samo nagađati, ali sa sigurnošću možemo tvrditi da ono nikada neće doseći razinu kreativnosti, što bi trebao biti cilj obrazovanja“ (Arbunić, Kostović, 2007:98). Danas se, suprotno tradicionalnoj nastavi, sve više spominje nastava obogaćena suvremenim metodama i aktivnostima te suvremenom tehnologijom i digitalnim alatima. Rogulj (2014) navodi kako suvremeni znanstveni pristup u odgojno-obrazovnom procesu na zabavan način ostvaruje kvalitetno učenje koje potiče samoaktivnost djeteta i učenje temeljeno na iskustvu i doživljajima.

Važno je da škola posveti više pažnje obrazovanju za nove medije jer su oni postali dio života novih generacija. Nova informacijska pismenost gotovo uvijek uključuje razvoj socijalnih kompetencija, a gradi se sposobnostima i znanjima naučenima u školi poput tradicionalne pismenosti, sposobnosti istraživanja, tehničke sposobnosti te sposobnosti kritičke analize (Jenkins i sur., 2009). Učitelji, društvo, roditelji imaju

važnu ulogu u ohrabrivanju i poticanju učenika za razvoj navedenih sposobnosti. Prema Jenkins i sur. (2009:4) neke od sposobnosti koje je važno razvijati i njegovati jesu:

- igra – sposobnost eksperimentiranja s okruženjem
- izvođenje – improvizacija, istraživanje preuzimajući različite uloge
- simulacija – sposobnost interpretacije i konstrukcije različitih modela
- prisvajanje - mogućnost smislenog kreiranja novog sadržaja od postojećih
- kritičko promišljanje i prosuđivanje - mogućnost procjene pouzdanosti i vjerodostojnosti informacija dobivenih iz različitih izvora
- kolektivna inteligencija- sposobnost udruživanja znanja s ostalima radi zajedničkog cilja
- pregovaranje - mogućnost kretanja i susretanja s različitim zajednicama te razlučivanje i poštivanje različitih perspektiva i normi
- umrežavanje – sposobnost traženja, sinteze i širenja informacija
- transmedijska navigacija – sposobnost praćenja informacija i njihovog tijeka iz više medija
- distribuirana spoznaja – smisleno spoznavanje sadržaja koji se mijenjaju , šire, pomiču
- višezadaćnost (tzv. multitasking) – mogućnost istovremenog rada na različitim zadacima, pomicanje fokusa prema situaciji

Mezak i Pejić Papak (2018) prema Schelfhout i sur. (2006) ističu kako učenici pamte nove informacije, ali im je uglavnom teško naučeno primijeniti u različitim situacijama. Zbog toga je sve veći interes u promjeni nastavnog procesa, metoda i oblika rada i sadržaja, a udio u promjeni svakako ima uvođenje tehnologije u nastavu. Uporabom novih nastavnih metoda i sredstava može se, navode Mezak i Pejić Papak (2018), povećati uključenost učenika u nastavi tako što će se učenike voditi kroz proces učenja i pomoći im da razumiju i primjene naučeno. Za takve promjene nužno je da učitelji budu kompetentni i da posjeduju osnovna znanja za služenje digitalnom tehnologijom kako bi nastavni proces učinili što zanimljivijim

učenicima. Neki od suvremenih pristupa poučavanju poput učenja temeljenog na projektu, na problemu, na istraživanju, na scenariju i refleksivnog učenja pokazali su se kao pozitivni i motivirajući za učenike (Mezak, Pejić Papak, 2018). Navedeni pristupi najlakše bi se mogli primijeniti u nastavi tehnologijom no Hoić- Božić i sur. (2018) ističu kako se u Hrvatskoj u obrazovanju budućih učitelja premalo značaja pridaje razvoju kompetencija za primjenu digitalne tehnologije u nastavi. Učitelji su glavni nositelji koji bi trebali tehnologiju implementirati u nastavu te uz pomoć novih medija, metoda i oblika rada formirati zanimljiviji nastavni proces. Stoga bi trebalo omogućiti da učitelji koji pokažu interes mogu usavršavati digitalne kompetencije ili još bolje, trebalo bi implementirati takve predmete u studijske programe (Hoić- Božić i sur., 2018). S druge strane, važno je učenike obrazovati i usmjeravati ih i upoznavati sa svim prednostima i nedostacima tehnologije. Važno je „pomoći djeci preuzeti kontrolu nad ekranom“ (Mužić, 2014:404).

Prema Pejić Papak i Grubišić Krmpotić (2016) uključivanje tehnologije i digitalnih alata u nastavu osigurava usvajanje sposobnosti i vještina koje su nužne za opstanak u današnjem društvu znanja, ali samo onda kada tehnologija nije sama sebi svrhom, već je pomno isplanirano njezino korištenje. Važno je holistički gledati proces poučavanja korištenjem tehnologije, jer samo takav pristup daje jasnu sliku o učenicima kao promatračima procesa te je iz takvog pristupa vidljivo da se učenik pozicionira kao „subjekt u središte poučavanja“ (Pejić Papak, Grubišić Krmpotić, 2016: 154).

Budući da su učenici pripadnici internet generacije, korištenje suvremene tehnologije svakako prati njihove interese i potrebe. Digitalni alati imaju velik utjecaj na cjelovit razvoj djeteta te doprinose razvoju dječjih vještina, znanja i sposobnosti i to tijekom igre, na zabavan način koji otvara mogućnost istraživanja, rješavanja problema te pronalaska inovativnih solucija pomoću riječi, simbola, pokreta, zvuka i slika (Rogulj, 2014). Osim za razvoj kreativnosti, tehnologija je prvi preduvjet za razvoj informacijske pismenosti bez koje pojedinac ne može opstati u modernom društvu.

3.4. Ishodi učenja

Ishodi učenja su tvrdnje koje iskazuju što učenik treba znati, razumjeti i moći napraviti kao rezultat procesa učenja (Divjak, 2008; Kovač, 2008). Lončarić i Pejić Papak (2009) navode kako su učitelji sve češće u obvezi pisanja nastavnih ciljeva u formi kompetencija i ishoda učenja koji se trebaju ostvariti. Oni su mjerljivi te na temelju njih učitelj procjenjuje napredovanje učenika. Ishodi učenja govore što će konkretno učenik nakon procesa učenja biti u stanju napraviti, u kojim okolnostima te koliko uspješan u tome treba biti kako bi ishod bio zadovoljen. Preporučuje se koristiti poželjne glagole (opisati, napraviti, razlikovati), a izbjegavati nepoželjne (znati, razumjeti, cijeniti) kako bi ishodi bili što precizniji i mjerljiviji. Prilikom pisanja ishoda, u obzir se moraju uzeti stilovi učenja i razina postignuća učenika koju učitelj želi postići (Kovač, 2008). Autorica Divjak i sur. (2008) navode stilove učenja prema Gardneru: vizualni, auditivni, verbalni, kinestetički, logičko-matematički, društveni i samostalni. Poznavanje temelja teorije ovih stilova važno je za svakog učitelja kako bi mogao svakom učeniku omogućiti ugodno i uspješno učenje te kako bi kvalitetno osmislio ishode učenja. Osim stilova učenja, u obzir se uzima i priroda nastavnog predmeta koji se poučava te ostale posebnosti na temelju kojih učitelj autonomno odlučuje koju će razinu postignuća od učenika očekivati. Prema Bloomovoj taksonomiji postoji šest temeljnih razina postignuća, od najnižih (jednostavnijih) prema višima (zahtjevnijim): poznavanje sadržaja, razumijevanje sadržaja, primjena, analiza, vrednovanje i sinteza/stvaranje (Kovač, 2008). Kako bi učitelji kvalitetno napisali ishode učenja, trebaju imati široku lepezu kompetencija u skladu s nastavnim programom svog predmeta te Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom.

3.5. Formativno vrednovanje

Formativno vrednovanje jest vrednovanje koje se odvija tijekom procesa učenja i poučavanja. Njime se omogućuje povratna informacija o učeničkom napredovanju te se potiče učenička svijest o vlastitom učenju. Uz pomoć informacija dobivenih formativnim vrednovanjem omogućuje se napredovanje učenika i prepoznavanje učeničkih interesa, snaga i sposobnosti radi planiranja budućeg učenja i poučavanja

(MZOS, 2016). Poželjno bi bilo da formativno vrednovanje, kao kontinuirani proces, bude središnji dio nastave. Formativno vrednovanje, ako se uspješno provodi dovodi do ubrzanja učeničkog napretka budući da jasno određuje buduće ciljeve učenja. Neki od načina provođenja formativnog vrednovanja jesu: nasumično ispitivanje tijekom sata, neformalno promatranje učenika, bilježenje napretka, rad u skupinama, projektni rad, samovrednovanje i vršnjačko vrednovanje, osvrti i promišljanje o učenju s učenicima (Glazzard i sur., 2016). Takvo provjeravanje odvija se u različitim kontekstima te stoga nudi čitav kompleks kvalitetnih informacija o znanju i vještinama učenika (Vrgoč, 2002). Vrcelj (1996) navodi kako je cilj formativnog vrednovanja pomoći učenicima i učiteljima otkloniti propuste i ujedno osnažiti afinitete koji su uočeni tijekom kontinuiranog i neformalnog vrednovanja. Prema Glazzard i sur. (2016) korištenjem formativnog vrednovanja olakšava se planiranje nastave kojim se onda kvalitetnije odgovara na potrebe svakog učenika u razredu.

4. EKSPERIMENTALNI PROGRAM „ŠKOLA ZA ŽIVOT“

Ministarstvo znanosti i obrazovanja nositelj je eksperimentalnog programa „Škola za život“ koji predstavlja prvi korak na putu k ostvarenju ciljeva Cjelovite kurikularne reforme. Taj korak očituje se u uspostavljanju sustava odgoja i obrazovanja koji je kvalitetan, stabilan i učinkovit te ujedno odgovara svim potrebama suvremenog obrazovanja. Cilj eksperimentalnog programa jest povećanje kompetencija učenika u rješavanju problema, povećanje zadovoljstva učenika u školi te motivacija njihovih učitelja i nastavnika.⁴

Eksperimentalni se program od školske godine 2018./2019. provodi u svim županijama Republike Hrvatske, u 48 osnovnih i 26 srednjih škola. U osnovnim se školama provodi u 1. i 5. razredu, a u 7. razredu samo za predmete biologija, kemija i fizika. U srednjim školama program se provodi u 1. razredima i to u gimnaziji u svim predmetima, dok u strukovnim školama samo u općeobrazovnim predmetima⁴. Program se provodi u skladu sa Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije (2013) u kojoj se provedba cjelovite kurikularne reforme navodi kao drugi cilj, odmah nakon unaprjeđenja razvojnog potencijala odgojno-obrazovnih ustanova u skladu s Nacionalnim okvirnim kurikulumom (2011) kao okvirom za stjecanje temeljnih i stručnih kompetencija.

Cjelovita kurikularna reforma (MZOS⁴) uključuje:

- a) „razvoj temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje
- b) jasno definiranje odgojno-obrazovnih ishoda koji nisu isključivo kognitivne prirode (znanja), nego u skladu s određenjem temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje, uključuju i razvoj vještina, stajališta, kreativnosti, inovativnosti, kritičkog mišljenja, inicijativnosti, poduzetnosti, estetskog vrednovanja, odgovornosti, odnosa prema sebi, drugima i okolini, vladanja i mnogobrojne druge

⁴Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Preuzeto 29.4.2019 s:
<https://skolazazivot.hr/o-projektu/eksperimentalne-skole/>

- c) otvorene didaktičko-metodičke sustave koji omogućuju odgajateljima, učiteljima, nastavnicima, djeci i učenicima slobodu u izboru sadržaja, metoda i oblika rada
- d) jasno određene standarde/kriterije razvijenosti i usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda (<https://skolazazivot.hr/o-projektu/eksperimentalne-skole:3>).

Eksperimentalni program sadrži nove kurikulume, različite oblike rada i metode poučavanja te različita nastavna sredstva i pomagala u koje se ubrajaju i digitalni alati, zbog čega bi škole trebale biti digitalno zrele minimalno u razini 2-digitalne početnice. Za provedbu programa predviđena su sredstva za opremanja škola, kao i stručno usavršavanje učitelja i nastavnika. Sredstva za provedbu osigurana su od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja iz triju izvora: državnoga proračuna, Europskog socijalnog fonda i programa potpore strukturnim reformama. Ministarstvo znanosti i obrazovanja će uz Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja pratiti provođenje ciljeva kvalitativno, kvantitativno, anketnim upitnicima, razgovorima i ostalim različitim oblicima vrednovanja usvojenosti ishoda.

Uz eksperimentalni program osmišljeni su „okvir za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanja postignuća djece i učenika s teškoćama“, „okvir za poticanje iskustava učenja i vrednovanja postignuća darovite djece i učenika“ i „okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju“⁵

4.1. Analiza kurikuluma eksperimentalnog programa „Škola za život“

Na stranici Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske nalaze se kurikulumi nastavnih predmeta koji ulaze u kurikularnu reformu te kurikulumi međupredmetnih tema⁶. Predmeti koji ulaze u kurikularnu reformu za prve razrede jesu: hrvatski, engleski, njemački, francuski i talijanski jezik, matematika, priroda i

⁵Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Preuzeto 29.4.2019 s: <https://skolazazivot.hr/o-projektu/eksperimentalne-skole/:4>

⁶ MZOS, Kurikulumi nastavnih predmeta. Preuzeto 8.5.2019 s: <https://mzo.hr/hr/rubrike/predmetni-kurikulumi>

društvo, vjeronauk, informatika te glazbena, likovna i tjelesna i zdravstvena kultura. U međupredmetne teme ubrajaju se poduzetništvo, osobni i socijalni razvoj, zdravlje, učiti kako učiti, uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, građanski odgoj i obrazovanje te održivi razvoj⁷. Svaki kurikulum sastoji se od opisa nastavnog predmeta ili međupredmetne teme, odgojno-obrazovnih ciljeva učenja i poučavanja, predmetnih područja (domena, pristupa) u organizaciji, odgojno-obrazovnih ishoda, načina učenja i poučavanja predmeta ili međupredmetne teme te vrednovanja ishoda. U kurikulumima nastavnih predmeta navodi se i povezanost s drugim odgojno-obrazovnim područjima, međupredmetnim temama ili ostalim predmetima (Slika 2.).

Slika 2. Primjer strukture kurikuluma: Hrvatski jezik

(https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2018/OBRAZOVANJE/Nacionalni-kurikulumi/hrvatski_jezik-nakon-recenzije-veljaca-2018.pdf)

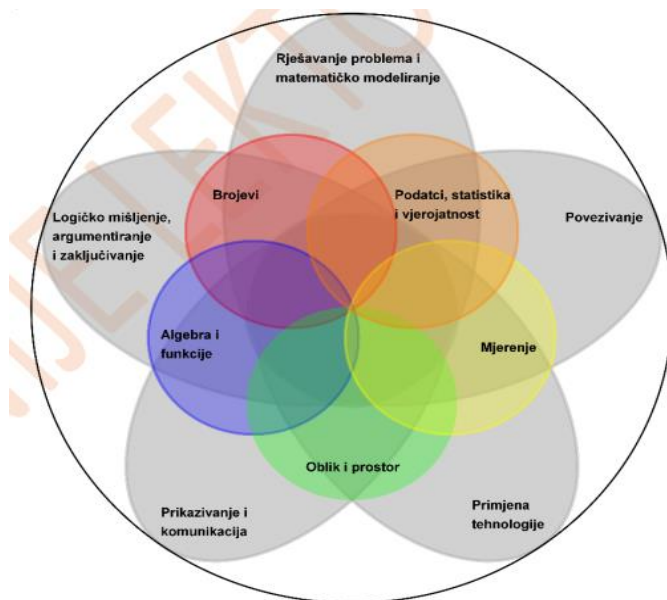
Specifičnost navedenih kurikuluma jest što se učenje i poučavanje predmeta temelji na pet do šest glavnih ciljeva ili pristupa koji se odnose na predmet u cjelini, a ne na pojedini razred ili obrazovni ciklus. Ti se ciljevi dodatno razrađuju domenama i

⁷ MZOS, Kurikulumimeđupredmetnih tema. Preuzeto 9.5. 2019 s: <https://mzo.hr/hr/rubrike/međupredmetne-teme>

ishodima učenja. Domene, ishodi i sadržaj predmeta u pojedinim su kurikulumima prikazani grafički što dodatno olakšava shvaćanje nastavnih predmeta i njihovu organizaciju. Kurikulum predmeta matematika nudi shemu u kojoj prikazuje domene i procese (Slika 3.). U toj shemi u unutarnjim obojenim krugovima vidljivo je pet domena: mjerenje, oblik i prostor, algebra i funkcije, brojevi te podatci, statistika i vjerojatnost. Osim tih domena, u vanjskim krugovima na shematskom prikazu nalaze se procesi i kompetencije koje bi učenici trebali savladati kako bi se ostvarila svaka domena nastavnog predmeta matematika. Ti procesi jesu povezivanje, primjena tehnologije, prikazivanje i komunikacija, logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje te rješavanje problema i matematičko modeliranje. Uz shemu u nastavnom se kurikulumu za matematiku naglašava da se matematika treba spoznavati kao cjelina, jer jedna domena najčešće uvjetuje drugu, te da se sve domene trebaju što više povezivati sa svakodnevnim životom učenika.

Slika 3. Predmet Matematika: domene i procesi

(https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2018/OBRAZOVANJE/Nacionalni-kurikulumi/matematika_nakon_recenzije.pdf)

U kurikulumu prirode i društva grafički je prikazana organizacija kurikuluma i pristup predmetu priroda i društvo (Slika 4.). U središtu organizacije kurikuluma prirode i društva nalazi se istraživački pristup koji obuhvaća četiri koncepta: organiziranost svijeta oko nas, promjene i odnose, pojedinca i društvo te energiju.

Svi koncepti se međusobno prožimaju i preklapaju te u određenim situacijama jedni druge uvjetuju. Tako se ostvaruje povezanost i integracija znanja te se sadržaj onda može lakše shvatiti u cijelosti. Organizacija kurikuluma prirode i društva dalje je razrađena odgojno obrazovnim ishodima, naglašeno je konstruktivističko poučavanje i konceptualni pristup, a sve to zaokruženo je vrednovanjem usvojenosti znanja i istraživačkih vještina. Učenik je u takvom pristupu aktivan sudionik koji svojim radom u neposrednoj i izvornoj stvarnosti ostvaruje ishode kurikuluma. Učitelj uživa autonomiju u izboru aktivnosti, vremenskom ostvarenju te odabiru ishoda i postupaka.

Slika 4. Sadržaj i pristup predmetu Priroda i društvo

(https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/NACION-KURIK/PREDMETNI-KURIK/priroda_i_drustvo.pdf)

Predmetni kurikulumi imaju svoje domene (matematika, tjelesna i zdravstvena kultura, glazbena i likovna kultura), predmetna područja (hrvatski jezik) ili koncepte (priroda i društvo), a oni su za svaki predmet dodatno razrađeni u tabličnim prikazima. Ishodi svake domene, predmetnog područja ili koncepta razrađeni su tako

da se najprije navodi ishod (što učenici mogu učiniti, koje stavove i vrijednosti imaju razvijene), njegova razrada (pojašnjava se te se detaljnije i preciznije određuju očekivanja), razina usvojenosti ishoda kojom se iskazuje dubina i širina ishoda (zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra ili iznimna) te na kraju preporuke i ilustrativni primjeri sadržaja kako bi se ishodi mogli realizirati.

Za predmet priroda i društvo u tabličnom je prikazu za prva četiri razreda prikazan pregled odgojno obrazovnih ishoda po razredima i konceptima. Koncept organiziranost svijeta oko nas (Slika 5.) u sva četiri razreda sadrži po tri ishoda učenja koja se odnose na organiziranost u prirodi, organiziranost vremena i organiziranost prostora/društva. S pomakom u sljedeći razred, pomiče se i složenost ishoda, pa tako glagoli po Bloomovoj taksonomiji prelaze od jednostavnijih poput usporedbe i prepoznavanja prema složenijim odnosno prema objašnjenju, prikazivanju i zaključivanju.

Slika 5. Pregled odgojno obrazovnih ishoda za predmet Priroda i društvo: koncept- Organiziranost svijeta oko nas, razred 1.

(https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/NACION-KURIK/PREDMETNI-KURIK/priroda_i_drustvo.pdf)

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI PO RAZREDIMA I KONCEPTIMA				
	1. RAZRED	2. RAZRED	3. RAZRED	4. RAZRED
ORGANIZIRANOST SVIJETA OKO NAS	A.1.1 UČENIK USPOREĐUJE ORGANIZIRANOST U PRIRODI OPAŽAJUĆI NEPOSREDNI OKOLIŠ.	A.2.1 UČENIK USPOREĐUJE ORGANIZIRANOST U PRIRODI I OBJAŠNJAVA VAŽNOST ORGANIZIRANOSTI.	A.3.1 UČENIK ZAKLJUČUJE O ORGANIZIRANOSTI PRIRODE.	A.4.1 UČENIK ZAKLJUČUJE O ORGANIZIRANOSTI LJUDSKOGA TIJELA I ŽIVOTNIH ZAJEDNICA.
	A.1.2 UČENIK PREPOZNAJE VAŽNOST ORGANIZIRANOSTI VREMENA I PRIKAŽUJE VREMENSKI SLIJED DOGAĐAJA.	A.2.2 UČENIK OBJAŠNJAVA ORGANIZIRANOST VREMENA I PRIKAŽUJE VREMENSKI SLIJED DOGAĐAJA.	A.3.2 UČENIK PRIKAŽUJE VREMENSKI SLIJED DOGAĐAJA I PROCJENJUJE NJOVU VAŽNOST.	A.4.2 UČENIK OBJAŠNJAVA I PRIKAŽUJE VREMENSKI SLIJED DOGAĐAJA TE ORGANIZIRA SVOJE VRIJEME.
	A.1.3 UČENIK USPOREĐUJE ORGANIZIRANOST RAZLIČITIH PROSTORA I ZAJEDNICA U NEPOSREDNOME OKRUŽJU.	A.2.3 UČENIK USPOREĐUJE ORGANIZIRANOST RAZLIČITIH ZAJEDNICA I PROSTORA DAJUĆI PRIMJERE IZ NEPOSREDNOGA OKRUŽJA.	A.3.3 UČENIK ZAKLJUČUJE O ORGANIZIRANOSTI LOKALNE ZAJEDNICE, USPOREĐUJE PRIKAŽE RAZLIČITIH PROSTORA.	A.4.3 UČENIK OBJAŠNJAVA ORGANIZIRANOST REPUBLIKE HRVATSKE I NJEZINA NACIONALNA OBILJEŽJA.

U nastavnom je kurikulumu svaki koncept za svaki pojedini razred dodatno razrađen po ishodima, pa je tako prvi od tri ishoda koncepta organiziranost svijeta oko nas, A.1.1. Učenik uspoređuje organiziranost u prirodi opažajući neposredni okoliš, u prvom razredu dodatno razrađen na deset ishoda (Slika 6.). Razrađenim ishodima

pridružene su četiri razine usvojenosti s opisom (zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra i iznimna) te preporuke za njihovo ostvarenje.

Slika 6. Priroda i društvo: pregled razrade odgojno obrazovnog ishoda A.1.1.

(https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/NACION-KURIK/PREDMETNI-KURIK/priroda_i_drustvo.pdf)

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI			
		ZADOVOLJAVAJUĆA	DOBRA	VRLO DOBRA	IZNIMNA
A.1.1 UČENIK USPOREĐUJE ORGANIZIRANOST U PRIRODI OPAŽAJUĆI NEPOSREDNI OKOLIŠ.	- otkriva da cjelinu čine dijelovi, da se različite cjeline mogu dijeliti na sitnije dijelove - dijelovi i cjeline imaju različita svojstva/obilježja - uočava red u prirodi na primjeru biljaka, životinja i ljudi - uspoređuje obilježja živoga, svojstva neživoga u neposrednome okolišu - imenuje i razlikuje tvari u svome okružju (voda, zrak, zemlja, plastika, staklo, tkanine, drvo, metal i sl.) - razlikuje svojstva tvari koja istražuje svojim osjetilima - otkriva da se tvari mogu miješati te osjetilima istražuje njihova nova svojstva - razvrstava bića, tvari ili pojave u skupine primjenom određenoga kriterija, objašnjavajući sličnosti i razlike među njima - imenuje dijelove svoga tijela i prepoznaje razlike između djevojčice i dječaka; OSR – A 1.1. - navodi dnevne obroke i primjere redovitoga održavanja osobne čistoće i tijelovježbe povezujući s očuvanjem zdravlja	Prepoznaje obilježja bića, svojstva tvari, imenuje vremenske pojave i uočava cjelinu i njezine dijelove opažajući neposredni okoliš.	Opisuje obilježja bića i svojstva tvari, bilježi vremenske pojave i uočava cjelinu i njezine dijelove opažajući neposredni okoliš.	Objašnjava obilježja bića i svojstva tvari, bilježi vremenske pojave i uočava cjelinu i njezine dijelove te red u prirodi opažajući neposredni okoliš.	Uspoređuje obilježja bića i svojstva tvari, bilježi vremenske pojave i uočava cjelinu i njezine dijelove te red u prirodi opažajući neposredni okoliš.
	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA Na primjerima iz svakodnevnoga okružja učenik otkriva da se cjelina sastoji od dijelova (šuma se sastoji od drveća, razred od učenika, kuća/stan od prostorija i dr.). Na primjerima iz prirode uspoređuje obilježja bića (živoga) i svojstva tvari (neživoga) opažajući sličnosti i razlike i odgovarajući na pitanja: kakvog su oblika, teksture, boje, mirisa, po čemu se razlikuju, što će se dogoditi ako bi ih stavili u čašu vode i sl. Na primjerima iz prirode uočava da dijelovi cjeline različitim kombinacijama i postupcima poprimaju nove oblike i svojstva (zrna pšenice mljevenjem postaju brašno, morske stijene od udara valova usitnjavaju se u morske kamenčiće). Na primjerima učenik otkriva da dijelovi i cjeline imaju različita svojstva/obilježja, npr. ako pomiješamo sok i vodu, dobijemo drukčiji okus, otopimo šećer u vodi. Od prikupljenih prirodnih materijala (žireva, školjaka, kamenčića i sl.) oblikuje različite cjeline (kućice, životinje i sl.), potom ih razlaže te osjetilima opaža njihova osnovna svojstva (glatko-hrapavo; tvrdo-meko i sl.).				

Takva razrada olakšava vrednovanje ishoda i cjelokupnog nastavnog procesa, a u svrhu vrednovanja ishoda postoji i dodatno objašnjenje za svaki pojedini predmet u dijelu *Vrednovanje odgojno-obrazovnih ishoda u predmetu* (MZO, 2017).

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

5.1. Svrha rada

Suvremena nastava usmjerena na učenika nova je orijentiranost obrazovnih politika koja jača i obuhvaća sve veći broj škola. Kao relativno nova koncepcija, provedbom eksperimentalnog programa „Škola za život“ ulazi u hrvatsko školstvo i time čini neizbježnu promjenu s kojom se susreću učenici, učitelji, roditelji i ostali odgojno-obrazovni djelatnici subjekti u školskom sustavom. Suvremeno poučavanje usmjereno na učenika podrazumijeva drugačiji kompetencijski pristup planiranja i programiranja, orijentiranost na ishode poučavanja, korištenje novih metoda i oblika rada, tehnologiju u nastavi, formativno vrednovanje i druge novine čiji intenzitet i složenost varira u različitim okolnostima. Iako je orijentiranost nastavnog procesa na učenika već neko vrijeme prisutna u teoriji, a ponegdje i u praksi učitelja u hrvatskim školama, ista treba predstavljati izazov za sve učitelje. Izazov predstavlja i za nadležna tijela koja imaju zadatak organizirati eksperimentalni program, osigurati materijale i financijske uvjete te prilagoditi administraciju za novi način rada. Budući da su učitelji temeljni nositelji reforme, nemoguće je ne spomenuti glavnu okosnicu provedbe, važnost kompetencija učitelja. Kako bi učitelji mogli razvijati kompetencije svojih učenika, nužno je da ih i oni sami posjeduju i kontinuirano usavršavaju. Važno je stoga osluškivati potrebe učitelja koji pružaju informaciju o praktičnoj primjeni bilo kakvih promjena unutar odgojno-obrazovnog sustava.

Svrha ovog istraživanja jest ispitati stavove i iskustava učitelja primjeni eksperimentalnog programa te steći uvid u bolje razumijevanje nastave usmjerene na učenika u segmentima: kompetencijskog pristupa, suvremenog planiranja i programiranja, korištenja digitalnih alata, formativnog vrednovanja i drugih značajki koje dolaze i donose neizbježnu promjenu školstva u Hrvatskoj.

Značaj ovog istraživanja jest obznaniti mišljenja i iskustva učitelja „iz prve ruke“ po pitanju suvremene nastave usmjerene na učenika implementirane u nastavnu praksu.

5.2. Cilj i zadaci

Cilj rada je primjenom kvalitativnog istraživačkog pristupa ispitati stavove učitelja uključenih u provedbu eksperimentalnog programa „Škola za život“ o suvremenom planiranju i programiranju nastave usmjerene na učenika.

Istraživački zadaci ovog rada jesu:

- Ispitati koje se aktivnosti i metode najčešće koriste za ostvarivanje ishoda učenja te koliko su planirani ishodi učenja ostvarivi u radu s učenicima.
- Utvrditi s kojim se problemima učitelji najčešće susreću prilikom ostvarivanja ishoda poučavanja.
- Ispitati mišljenja učitelja o uvođenju nužnih promjena kako bi nastavu učinili što kvalitetnijom i uspješnijom.
- Analizirati stavove učitelja o prednostima i nedostacima formativnog načina vrednovanja.
- Ispitati stavove o učinkovitosti uporabe digitalnih alata i digitalnih sadržaja u nastavi.
- Iznijeti mišljenja učitelja o prihvatanju i provedbi eksperimentalnog programa „Škola za život“.

5.3. Uzorak istraživanja

Istraživanje je provedeno u OŠ Nikola Tesla u Rijeci na ciljanom uzorku od 23 učitelja/ica uključenih u provedbu eksperimentalnog programa „Škola za život“, što čini 100% ispitanika uključenih u Program. Od navedenih ispitanika 21,7 % čine učiteljice prvih razreda razredne nastave (N=5), od kojih četiri rade u cjelodnevnom obliku nastave, a jedna u klasičnom obliku nastave. 65,2 % ispitanika čine učiteljice i učitelji predmetne nastave (N=15), od kojih su četiri ispitanika muškog spola, a preostale ispitanice su ženskog spola. Od ispitanika predmetne nastave jedna učiteljica predaje prvom razredu, deset učitelja/ica predaje petom razredu, dvije predaju petom i sedmom razredu te jedna predaje u sedmom razredu. Preostalih 13,1 % (N=3) čine učiteljice koje provode izbornu nastavu (talijanski jezik i katolički

vjeronauk). Od učiteljica koje provode izbornu nastavu jedna predaje prvom razredu, jedna petom razredu, a jedna petom i sedmom razredu (Tablica 1. Popis ispitanika). Navedeni ispitanici samostalno su ispunili evaluacijske listove (protokole)⁸ s pitanjima otvorenog tipa, a pet učiteljica razredne nastave dodatno je intervjuirano.

Tablica 1. Popis ispitanika

Ispitanici	Spol	Predmet	Razred
Ispitanica 1	Ž	RN: mat, tzk, gk	1. CN
Ispitanica 2	Ž	RN: hj, pid, lk	1. CN
Ispitanica 3	Ž	RN: mat, tzk, gk	1. CN
Ispitanica 4	Ž	RN: hj, pid, lk	1. CN
Ispitanica 5	Ž	RN	1.
Ispitanica 6	Ž	Povijest	5., 7.
Ispitanica 7	Ž	Engleski jezik	5.
Ispitanica 8	Ž	Engleski jezik	5.
Ispitanik 9	M	Matematika	5.
Ispitanica 10	Ž	Matematika	5.
Ispitanik 11	M	Geografija	5.
Ispitanica 12	Ž	Hrvatski jezik	5.
Ispitanica 13	Ž	Priroda/biologija	5., 7.
Ispitanica 14	Ž	Tjelesna i zdravstvena kultura	5.
Ispitanica 15	Ž	Hrvatski jezik	5.
Ispitanica 16	Ž	Engleski jezik	5.
Ispitanica 17	Ž	Kemija	7.
Ispitanik 18	M	Povijest	5.
Ispitanica 19	Ž	Engleski jezik	1.
Ispitanik 20	M	Glazbena kultura	5.
Ispitanica 21	Ž	Izborna nastava: talijanski jezik	5.7.

⁸Evaluacijski list (protokol) preuzet je iz osmišljenih obrazaca evaluacije OŠ Nikola Tesla uz odobrenje ravnateljice škole.

Ispitanica 22	Ž	Izborna nastava: vjeronauk	5.
Ispitanica 23	Ž	Izborna nastava: vjeronauk	1.

5.4. Metode prikupljanja i analize podataka

Tehnika prikupljanja podataka bila je ispunjavanje evaluacijskih listova (protokola) na koje su ispitanici odgovarali pisanim putem. Ukupno su podijeljena 23 evaluacijska lista (protokola) učiteljima/icama koji predaju u razredima uključenim u provedbu eksperimentalnog programa „Škola za život“ u Osnovnoj školi Nikola Tesla u Rijeci. Svi ispitanici unaprijed su upoznati sa svrhom istraživanja i naglašeno im je kako će njihovi odgovori biti anonimni, a dobiveni podaci korišteni isključivo u svrhu istraživanja.

Evaluacijski list (protokol) sastojao se od općih podataka o ispitanicima (ime i prezime, naziv predmeta koji predaju te razred u kojem poučavaju, a koji je uključen u provedbu eksperimentalnog programa i pitanja otvorenog tipa. Pitanja otvorenog tipa odnosila su se na ključne segmente provedbe eksperimentalnog programa „Škola za život“, a to su ostvarenost ishoda učenja (aktivnosti i metode korištene za njihovo ostvarivanje; teškoće prilikom njihova ostvarivanja), uvođenje mogućih promjena u rad (nastavu), formativno vrednovanje, iskustva u primjeni digitalnih alata i tableta te prostor za osobni osvrt na eksperimentalni program „Škola za život“, stručna usavršavanja (putem Loomen-a i „uživo“) i iskustva u planiranju (pisanju godišnjih izvedbenih kurikulumata predmeta i mjesečnih planova).

Pet učiteljica prvih razreda razredne nastave uključenih u provedbu eksperimentalnog programa „Škola za život“ dodatno je intervjuirano strukturiranim intervjuom sastavljenim za potrebe diplomskog rada, a nadopunjenim nalazima iz stručne literature. Sve intervjuirane učiteljice pristale su na audio snimanje diktafonom za potrebe diplomskoga rada uz zajamčenu anonimnost i povjerljivost dobivenih podataka. Intervju je obuhvatio sedam kategorija: kompetentnost za rad prema suvremenim metodama kurikularne reforme (potreba dodatne edukacije- Loomen), planiranje nastave (usporedba u odnosu na prijašnje planiranje- godišnje, mjesečno, tjedno i dnevno, dostupnost materijala, mogućnost integracije i korelacije),

priprema za nastavni sat/dan, digitalni alati (korisnost, dostupnost, učestalost korištenja), učenici i novi način poučavanja te osobno mišljenje o suvremenosti poučavanja i učenja.

Nakon što su ispitanici vratili ispunjene evaluacijske listove (protokole), njihovi odgovori su se kodirali. Prema Koller-Trbović i Žižak (2008) proces kodiranja teksta započeo je podcrtavanjem važnijih izjava, rečenica i dijelova teksta. Iz navedenih izjava izdvajale se ključne riječi (metodom sažimanja) koje su činile kodove prvog reda. Kodovi drugog reda dobili su se izdvajanjem relevantnih pojmova koji su se zatim svrstavali u kategorije. Od kategorija su formirane teme i područja na temelju kojih su strukturirani rezultati i rasprava ovog diplomskoga rada. Sustavna mrežna analiza sastoji se od izrade razrađenog sustava kategorija. U takvom sustavu, prema Cohen, Manion i Morrison (2007) klasificiraju se kvalitativni podaci kako bi se zadržala složenost istraživačkog materijala. Korištenjem tehnike bilježenja koja uključuje međuovisnost kategorija, stvara se struktura nalik mreži.

Svi pročitani evaluacijski listovi (protokoli) učitelja uključenih u eksperimentalnu provedbu „Škola za život“ uneseni su u programu MAQDA M 11. Koristeći navedeni program provedeno je gore opisano kodiranje na način da su značajni podaci podcrtani, zatim su izdvojene ključne riječi i relevantni pojmovi te kategorije na temelju kojih su se formirale teme. Analiza evaluacijskih listova (protokola) ispitanika odnosi se na period provedbe u rujnu, listopadu i studenom 2018. godine. Bilješke uzete tijekom provođenja intervjua s učiteljicama prvih razreda razredne nastave uključenih u provedbu eksperimentalnog programa „Škola za život“ dopunjene su prilikom preslušavanja audio snimki te je od njih napravljen transkript uređen prema gore navedenim kategorijama.

6. REZULTATI I RASPRAVA

Rezultati istraživanja bit će podijeljeni u dva dijela. U prvom dijelu prikazat će se rezultati dobiveni pregledom analize evaluacijskih listova (protokola) učitelja razredne, predmetne i izborne nastave uključenih u provedbu eksperimentalnog programa „Škola za život“. U drugom dijelu prikazat će se analiza odgovora učiteljica prvih razreda razredne nastave uključenih u provedbu eksperimentalnog programa „Škola za život“ dobivenih strukturiranim intervjuom.

6.1. Analiza evaluacijskih listova (protokola)

Sustavnom mrežnom analizom evaluacijskih listova (protokola) izdvojeno je šest tema: ishodi učenja (aktivnosti i metode i ostvarenost), problemi prilikom ostvarivanja ishoda učenja, promjene u radu učitelja, formativno vrednovanje, digitalni alati i sadržaji te eksperimentalni program „Škola za život“. Svaka će se tema radi preglednosti analizirati u svom potpoglavlju.

6.1.1. Ishodi učenja (aktivnosti i metode)

Korištene metode i aktivnosti radi ostvarivanja ishoda učenja prikazane u tablici (Tablica 1.). Učiteljice razredne nastave najčešće se koriste učenjem kroz igru, projektnim učenjem te istraživačkim radom. U predmetu matematika učiteljice navode matematičke mozgalice, puzzle, društvene igre s kockicama, igre trgovine te zbrajanje i oduzimanje različitim predmetima. Nastavu prirode i društva učiteljice obogaćuju izradama plakata, rješavanjem problemskih zadataka, terenskom nastavom, a hrvatskoga jezika jezičnim igrama, prikazivanjem slova pokretima ruke ili tijela te izrađivanjem modela slova od različitih materijala. Osim izrade slova kao korelacije hrvatskoga jezika i likovne kulture, učenici na likovnoj kulturi organiziraju razredne izložbe, istražuju osobitosti različitih likovnih materijala, uspoređuju likovne uratke te izrađuju zvečke i udaraljke koje zatim koriste u glazbenoj kulturi (Orffov instrumentarij). U predmetnoj nastavi metode i aktivnosti koje se najčešće koriste jesu razgovor, iznošenje stava, pisanje kritičkih osvrti i usmeno izlaganje. Osim toga, učenici u predmetnoj nastavi pišu, crtaju, rade na tekstu i drugim medijima, vođeno čitaju, intervjuiraju, istražuju, surađuju s drugim učenicima i

demonstriraju. Koristi se i vršnjačka procjena i samoprocjena znanja, te digitalni alati i digitalne radne bilježnice. Zanimljive aktivnosti i metode korištene u razrednoj nastavi jesu i obrnuta učionica, kvizovi, vruća olovka, think-pair-share, world cafe te glasno razmišljanje. U predmetima izborne nastave radi se u skupinama i u paru, usmeno se izlaže, igraju se igre ponavljanja i utvrđivanja znanja, izrađuju plakati te se vježba iznošenje vlastitog mišljenja.

Tablica 1. Odgovori ispitanika iz evaluacijskih listova (protokola): ishodi učenja (aktivnosti i metode)

Ispitanik	Odgovor
Ispitanica 1	Koristila sam različite metode i aktivnosti za ostvarenje ishoda, kako bi nastava učenicima bila što zanimljivija. Metode koje sam najčešće koristila su: učenje kroz igru, projektno učenje, istraživački rad te metoda „razmisli – razmijeni – prezentiraj (rad u paru ili skupini) . Aktivnosti su različite kreativne igre – matematičke mozgalice, puzzle, društvene igre kockicama, igre dugmićima, igre geometrijskim tijelima i likovima, igre brojevima u skupu brojeva do 5, igra trgovine, glazbene igre, štafetne i elementarne igre, igre loptom C.1.1.Igre slaganja različitih objekata geometrijskim tijelima i likovima te analiza istih, različite igre geometrijskim tijelima i likovima E.1.1.Modele geometrijskih tijela i likova slažu u tablice, prema danim podacima (količinu povezuju s brojem...) D1.1. Razvrstavanje prema obliku- npr. geometrijske likove, dulji-kraći-jednako dug, veći- manji jednak B.1.2. Nastavlja niz prema zadanim kriterijima C1.2.Promatra predmete iz okoline , ilustracije crteža, fotografije te razlikuje i imenuje ravne i zakrivljene crte. A.1.1.igra dugmićima – povezivanje količine i broja, crtanjem, različitim konkretima A1.4./B.1.1. Zbraja i oduzima pomoću konkretna (dugmića, prstića, bombona, bojica, crteža...)

Ispitanica 2	Hrvatski jezik - ishodi su se ostvarili aktivnostima osmišljenim za razvijanje jezičnih sposobnosti slušanja, govorenja, čitanja i pisanja : svakodnevne vježbe za pravilno držanje pisaljke u ruci, predvježbe za pisanje formalnih slova, prikazivanje slova pokretom ruke ili tijela, izrađivanje modela zadanoga slova od različitih materijala (papir, plastelin), slušanje glasova i pisanje slova, učenje kroz igru i igrolike aktivnosti; čitanje književnih tekstova po izboru učenika, učiteljice i odabranih lektirnih djela s popisa, posjećivanje različitih kulturnih ustanova (kina, kazališta, galerija, dječje i školske knjižnice), gledanje izložbi, predstava i projekcija primjenjenih dobi učenika, korištenje primjerenih i pripremljenih digitalnih sadržaja, istraživanje tema bliskih likovima i temama iz književnih djela, stvaralački rad i osmišljavanje vlastitih ili zajedničkih dijelova priča. Priroda i društvo - učenici su ostvarili planirane ishode kroz različite učioničke aktivnosti, npr. izrade plakata u paru, skupini ili zajedničkog rada osmišljenog s kombiniranjem problemskih zadataka, istraživanja i pokusa s ciljem razvoja kompetencije za cjeloživotno učenje te prepoznavanje mogućnosti primjene znanstvenih spoznaja u svakodnevnome životu i različitim djelatnostima. Aktivnostima kojima su predstavljajući sebe i svoju obitelj, svoj obitejski život i navike, učili pokazati empatiju prema okruženju te sigurnom i odgovornom korištenju predmeta u domu kao i tehnologije u svakodnevnome životu, te tako povezali spoznaje iz nastavnoga predmeta Priroda i društvo s drugim nastavnim predmetima, međupredmetnim temama i područjima kurikuluma. U terenskoj i projektnoj nastavi ostvario se dio ishoda kojim će učenici cijelu školsku godinu spoznavati složenost svijeta koji ih okružuje, povezanost čovjeka, društva i prirode u vremenu te razvijati istraživačke kompetencije. Likovna kultura - Aktivnosti u učionici u kojima učenici stvaraju različitim likovnim tehnikama i istražuju različite likovne probleme za poticanja kreativnoga mišljenja kod učenika. Razredne izložbe za razvijanje kritičkog stava učenika te poticaj na raspravljanje o likovnim djelima te na otvorenost prema različitim idejama, stavovima i umjetničkim pristupima. Izložbe i predstave u kulturnim ustanovama, obilasci kazališta i upoznavanje s njihovim djelatnicima naglašavaju važnost razumijevanja likovne umjetnosti i stvaralaštva kao sastavnog dijela života
Ispitanica 3	Ishode sam ostvarivala različitim aktivnostima i metodama kako bi se ishodi što uspješnije ostvarili. Povezivali smo brojeve sa konkretnim materijalom (bojicama, kartončićima u boji), zbrajali i oduzimali različitim konkretima, slagali geometrijska tijela, igrali puzzle sa zadacima na tabletu i bojali bojanke sa zadacima. U glazbenoj kulturi koristili smo Orfov instrumentarij, te izrađivali

	razne zvečke, te udaraljke.
Ispitanica 4	Hrvatski jezik Neke od aktivnosti su: - predvježbe pisanja - globalno čitanja - jezične igre - razgovori - slušanje pjesama i priča te izražavanje doživljaja kroz crtež/sliku i razgovor - uspoređivanje postupaka likova iz teksta s vlastitim postupcima - izražavanje vlastitog dojma o slikovnicama, animiranim filmovima, lutkarskim i kazališnim predstavama - glasovna analiza i sinteza - slaganje slova u riječi - pisanje obrađenih slova, kraćih riječi i rečenica naučenim slovima - čitanje Priroda i društvo Neke od aktivnosti: - upoznavanje škole i djelatnika škole te pravila ponašanja u školi - susret s prometnim policajcem, vježbe kretanja na prometnom poligonu i u okolini škole - pokusi - razvrstavanje prema obilježjima - šetnje okolicom škole - igre razmještanja predmeta u prostoru - uočavanje i opisivanje promjena oko sebe - ispunjavanje kalendara prirode - prikupljanje jesenskih plodova - otkrivanje igrom - igranje uloga - rješavanje problema - obilježavanje blagdana i praznika kroz brojne aktivnosti u sklopu integriranih nastavnih dana Likovna kultura: - kreativna igra - likovno izražavanje - upoznavanje osobitosti likovnih materijala - opisivanje osobnog doživljaja likovnog djela te vlastitog doživljaja stvaranja - uređenje razrednih panoa - uspoređivanje likovnih uradaka - posjet galerijama - upoznavanje različitih oblika likovnih i vizualnih umjetnosti

	U Hrvatskom jeziku najviše su bile zastupljene metode početnoga čitanja i pisanja (globalna, analitička, sintetička) te slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. U Prirodi i društvu uz navedene metode korištena je i metoda praktičnoga rada. Dio ishoda ostvaren je kroz izvanučioničnu nastavu. U Likovnoj kulturi korištene su metode koje razvijaju stvaralaštvo i njeguju individualne osobitosti učenika. Kroz sve predmete korištena je didaktička igra koja je uvijek motivirajuća za učenike prvog razreda.
Ispitanica 5	Koristila sama različite metode i aktivnosti za ostvarenje ishoda, kako bi nastava učenicima bila što zanimljivija. Hrvatski jezik - ishodi su se ostvarili aktivnostima osmišljenim za razvijanje jezičnih sposobnosti slušanja, govorenja, čitanja i pisanja - svakodnevne vježbe za pravilno držanje olovke u ruci, predvježbe za pisanje formalnih slova, prikazivanje slova pokretom ruke ili tijela, izrađivanje modela zadanoga slova od različitih materijala (papir, plastelin), slušanje glasova i pisanje slova, učenje kroz igru i igrolike aktivnosti; čitanje književnih tekstova po izboru učenika, učiteljice i odabranih lektirnih djela s popisa, posjećivanje različitih kulturnih ustanova (kina, kazališta, galerija, dječje i školske knjižnice), gledanje izložbi, predstava i projekcija primjenjenih dobi učenika, korištenje primjerenih i pripremljenih digitalnih sadržaja, istraživanje tema bliskih likovima i temama iz književnih djela, stvaralački rad i osmišljavanje pojedinih dijelova priča. Priroda i društvo - učenici su ostvarili planirane ishode kroz različite učioničke aktivnosti, npr. izrade plakata u paru, skupini ili zajedničkog rada osmišljenog s kombiniranjem problemskih zadataka, jednostavnih istraživanja s ciljem razvoja kompetencije za cjeloživotno učenje. Aktivnostima kojima su predstavljajući sebe i svoju obitelj, svoj obiteljski život i navike, učili pokazati empatiju prema okruženju te sigurnom i odgovornom korištenju predmeta u domu kao i tehnologije u svakodnevnome životu. Na taj način povezali su spoznaje iz nastavnoga predmeta Priroda i društvo s drugim nastavnim predmetima, međupredmetnim temama. U terenskoj i projektnoj nastavi ostvario se dio ishoda kojim će učenici cijelu školsku godinu spoznavati složenost svijeta koji ih okružuje, povezanost čovjeka, društva i prirode u vremenu te razvijati istraživačke kompetencije koje su npr. u skolpu mini projekta prvih razreda „Kroz godišnja doba“. Matematika – učenici su ostvarivali planirane ishode kroz različite matematičke, kreativne igre, izrade plakata u paru ili skupini, osmišljavanju rješenja u zadanim problemskim zadacima, različitim matematičkim društvenim igrama... Također se dio ishoda ostvarivao u terenskoj i projektnoj nastavi koju smo povezivali s ostalim predmetnim kurikulumima i međupredmetnim temama. Likovna kultura - aktivnosti u učionici u kojima učenici stvaraju različitim likovnim tehnikama i istražuju različite likovne probleme za

	poticanja kreativnoga mišljenja. Razredne izložbe za razvijanje kritičkog stava učenika te poticaj na raspravljanje o likovnim djelima te na otvorenost prema različitim idejama, stavovima i umjetničkim pristupima. Izložbe i predstave u kulturnim ustanovama, obilasci kazališta i upoznavanje s njihovim djelatnicima naglašavaju važnost razumijevanja likovne umjetnosti i stvaralaštva kao sastavnog dijela života. Glazbena kultura – učenici su ostvarivali planirane ishode izražavanjem glazbe i uz glazbu, slušanjem glazbe, izvođenjem pokreta uz glazbu i glazbenih igara te se u gotovo svim aktivnostima ostvarivla potpuna integracija učenika i pružala im se prilika za otkrivanje i razvoj individualnih glazbenih kompetencija. Koristili smo dječji instrumentarij, računalo s pristupom internetu, odlazili na kazališne predstave (dječje predstave, balet, koncert), crkvu. Tjelesno zdravstvena kultura – učenici su ostvarivali planirane ishode različitim štafetnim i elementarnim igrama, različitim prirodnim oblicima kretanja u dvorani, igralištu, parku, sportskim terenima. Poneka aktivnost ostvarivala se integrirano sa određenim predmetom kroz projektnu ili terensku nastavu te suradnjom sportskog kluba.
Ispitanica 6	Želja mi je da učenike što više zainteresiram za sadržaje predmeta i učinim što aktivnijim sudionicima u nastavnom procesu. Od aktivnosti i metoda najčešće koristim razgovor u kojem nastojim da se što veći broj učenika uključi, da iznese svoj stav, da da kritički osvrt ili da slobodno postavi pitanje. U nastavi često koristim PP prezentacije kojima nastojim što više približiti sadržaje. Rad na tekstu – uz vođenje, ide izuzetno teško. Velik broj učenika ima problema sa razumijevanjem pročitano. Pisanje eseja gotovo je nemoguće realizirati. Ponekad koristim igru – glumu npr. krunidba karalja Zvonimira, Homerovi epovi, zasjedanje Sabora 1861.godine. Redovito koristim različite digitalne alate.
Ispitanica 7	Aktivnosti i metode su temeljene na govornoj i pisanoj komunikaciji, međusobnom razgovoru učenika, suradnji, radu u paru i u grupi.
Ispitanica 8	Nove metode i aktivnosti temeljem kojih sam ostvarila ishode su: Admit i Exitickets, Think – pair – share, Intervju u tri koraka, Vruća olovka, Jigsaw, INSERT, vođeno čitanje, vruća stolica, worldcafe, učenički projekti, mjesečna razmjena pisama s učenicima iz SAD-a, itd.
Ispitanik 9	Ishodi su ostvareni primjenom metoda usmenog izlaganja, razgovora, samostalan rad učenika.
Ispitanica 10	Tijekom ostvarivanja ishoda koristila sam metodu usmenog izlaganja, metodu razgovora, heuristički razgovor, metodu rješavanja problema, te metodu rada s tekstom i drugim medijima.

	Od aktivnosti koristila sam „obrnutu učionicu“, grupni rad, rad u paru, kvizove na satovima ponavljanja i kao uvodno ponavljanje na početku nastavnog sata.
Ispitanik 11	- metoda pisanja; zapisivanje ključnih pojmova i relevantnih znanja - vizualne metode (powerpoint prezentacije, pokazivanje na globusu, uporaba zemljovida, telurija) - metoda crtanja (skiciranje i crtanje po školskoj ploči – metoda otkrivanja) - metoda učenja prema modelu - metode razgovora i otkrivanja - metoda čitanja i rada na tekstu: rad s udžbenikom, rad na tabletu, rad uz pomoć powerpoint prezentacije - metoda istraživanja: rad na internet, rad na časopisima; rječnik, uporaba udžbenika i materijala iz drugih predmeta - metoda usmenog izražavanja (oluja ideja, razmišljanja, povezivanja) Aktivnosti: - razgovor (rad uz pomoć tableta, platna, projektora i prezentacija) - pisanje (zapisivanje relevantnih sadržaja, organizacija znanja u pisanom obliku u obliku teksta, crteža, skica i natuknica. - Nadzor učenika u njihovom radu - davanje zadataka i uputa, nadgledanje da se učenici drže zadanog i ne udaljavaju od tebe, održavanje discipline. - Izlaganje samostalnih uradaka – učenici, uz odabir teme koju žele obraditi, u dogovoru s nastavnikom izlažu temu uz pomoć plakata ili powerpoint prezentacije. - Metode demonstriranja; učenici se služe kartom svijeta, globusom, kompasom, topografskim kartama i sl.
Ispitanica 12	Ishode sam nastojala ostvariti učeničkim biranjem književnih i neknjiževnih tekstova, istraživačkim radom u grupama ili samostalno (rjeđe), samovrednovanjem učenika (to im je bilo najteže zbog subjektivnosti, bilo da su se podcjenjivali ili precjenjivali), kraćim istraživanjima različitih izvora i materijala o istoj temi s naglaskom na internetske izvore. Lingvometodički predložak svih funkcionalnih stilova također je dobro došao na većini aktivnosti. Naglasak je bio na čitanju, slušanju, pisanju i govorenju učenika kada god je to bilo moguće, kao i na samim tekstovima (metoda rada na polazišnom tekstu). Rad u grupi i paru pokazao se izvrsnim u nekim fazama nastavnih satova, posebice kod sintetiziranja naučenoga gradiva. Također, kraća istraživanja kod kuće urodila su plodom te učinila učenike aktivnim dijelom nastave i stvaraočima svoga znanja. Istraživački su projekti bili rjeđi. Također, obrnuta se učionica pokazala uspješnom (obradba kod kuće, a rasprava ili stvaranje na satu), ali samo kada bi svi učenici odradili svoj dio posla i pripremili se za nastavu.

Ispitanica 13	Strategijama aktivnog učenja, suradničkim učenjem, izlaganjem, izvođenjem praktičnih radova. Razvijali su vještine i stavove, kritički promišljali i donosili zaključke.
Ispitanica 14	Ishodi su ostvareni standardnim metodama i aktivnostima. Metoda demonstracije i metoda usmenog izlaganja. Primjenom metodičkih vježbi u procesu učenja novih motoričkih gibanja. Učenici su igrali različite igre u kojima je bilo potrebno rješavati problemske zadatke.
Ispitanica 15	-metoda pisanja: bilježenje ključnih dijelova sadržaja, citiranje - vizualne metode - metoda crtanja - metoda učenja prema modelu - metoda izrade i interpretiranja umnih mapa - metoda čitanja i rada na tekstu: rad s udžbenikom, rad na tabletu (web tekstovi) - metoda istraživanja: rad na internet, rad na časopisima; rječnik, uporaba udžbenika i materijala iz drugih predmeta - metoda usmenog izlaganja: objašnjavanje, izvješćivanje, glasno razmišljanje Aktivnosti: - čitanje (rad na književnom i neknjiževnom tekstu u papirnatom i računalnom obliku, usmeno obrazlaganje i iznošenje odgovora, stava, kritike,...), pisanje (bilježenje važnoga, organizacija informacija u pisanom obliku, rješavanje zadataka usmeno, pismeno, rješavanje zadataka u papirnatom i računalnom obliku, osmišljavanje vlastitih zadataka u oba oblika, izrada plakata, stvaranje umnih mapa, povezivanje sadržaja više umnih mapa, stvaralačko pisanje, oslikavanje/ilustracije, izrada stripa...), slušanje (književnih tekstova, uputa, jednih drugih, rad na komunikacijskim osobitostima i vrijednostima u dvosmjernom odnosu – govorne vježbe (izgovor, disanje, neverbalni govor, verbalni izrazi...), govorenje (iznošenje mišljenja i kritički osvrt, argumentiranje stavova, jasnoća izrečenoga, prezentiranje odgovora, obavljenih zadataka, prezentacija napravljenih zadataka u individualnom, grupnom ili radu u paru, postavljanje pitanja, učenje kako doći do informacije i kako postaviti kvalitetno pitanje...)

Ispitanica 16	- vizualne metode - grupni rad - rad u paru - igrifikacija - vršnjačko praćenje - samovrednovanje - metoda izrade i interpretiranja umnih mapa Aktivnosti: - slušanje (video i audio materijala) - čitanje (igranje uloga, čitanje na glas) - sažimanje , prepričavanje - pisanje (različitih popisa, osobnih iskaznica...) - rješavanje kvizova, digitalne radne bilježnice
Ispitanica 17	Osnovna metoda odnosno strategija koju sam u nastavi koristila je strategija učenja otkrivanjem. Pokus ili eksperiment je uvijek, kada je to moguće, osnovni dio nastavnog sata. Metode kojim sam ostvarivala planirane ishode su praktičan rad u malim skupinama i povremeno, zbog opasnosti od kemikalija ili postupka, demonstracija. Za ostvarivanje ishoda u nastavi koristim i druge metode: - metoda pisanja: bilježenje ključnih dijelova sadržaja, pisanje laboratorijskih izvještaja - vizualne metode (modeli, slike, video) - metoda crtanja (crtanje laboratorijskog posuda, čestičnih prikaza, dijagrama) - metoda čitanja i rada na tekstu: rad s udžbenikom, rad na tabletu (web tekstovi) - metoda istraživanja: rad na internetu, uporaba udžbenika i materijala iz drugih predmeta - metoda usmenog izlaganja: objašnjavanje, izvješćivanje, glasno razmišljanje
Ispitanik 18	- metoda pisanja - vizualne metode - metoda čitanja i rada na povijesnom izvoru: rad s udžbenikom, rad na tabletu - metoda istraživanja: rad na internetu - metoda usmenog izlaganja - planiranje i kreiranje vlastite PPT prezentacije - iznošenje argumenata - davanje primjera - objašnjavanje - uspoređivanje - skraćivanje sadržaja

Ispitanica 19	AKTIVNOSTI: Slušanje s razumijevanjem, govorenje, pjevanje pjesmica, gluma, TPR, mimika, igre, razgovor, igre sa slikovnim karticama, kviz, imenovanje, ponavljanje točnog izgovora, pokazivanje, spajanje parova, odgovaranje na pitanja, bojanje, pisanje, rezanje, ljepljenje, rješavanje problema, izlazne kartice, samoprocjena znanja, vršnjačka procjena METODE: Razgovor, demonstracija, slušanje, pjevanje, igra, dramatizacija, objašnjavanje, praktični rad
Ispitanik 20	Reprodukcija tona temeljena slušnim prepoznavanjem, reprodukcija ritma temeljena slušnim prepoznavanjem i jednostavnim notnim zapisom. Metoda kreativnog izražavanja temeljena zvučnim slikama. Slušanje i prepoznavanje glazbenih sastavnica, slušanje i prepoznavanje skladbi i skladatelja. Asocijacije temeljene primjenjenom glazbom.
Ispitanica 21	Rad u skupinama, rad u paru, razne igre za ponavljanje i utvrđivanje gradiva, kvizovi – metode i aktivnosti se nisu promijenile u odnosu na „stari“ način rada.
Ispitanica 22	Ishode sam ostvarila koristeći različite aktivnosti i metode koje u središte stavljaju učenika i kako učiti. Neke od tih aktivnosti i metoda su: - rješavanje problema, - ilustracija biblijskog teksta, - igre tombola (bingo) i slikoriječje, i - izrada i interpretacija umnih mapa, - vrtuljak, - vrući stolac, - istraživačko učenje, - izrade plakata i PowerPoint prezentacija, - Insert metoda za rad na tekstu, traženje podataka na internetu (i kod kuće i u školi). U radu s učenicima naglasak sam stavila na suradničko učenje u kojem učenici za početak trebaju samostalno vidjeti što o zadanoj temi znaju, zatim je raspraviti u skupini te na kraju prezentirati svojim kolegama u razredu.

Ispitanica 23	- vizualne metode - metoda crtanja - metoda učenja prema predloženom modelu - metoda izrade materijala po predlošku - metoda rada na prilagođenom materijalu /mozgalice; bojanke; slikopriče - metoda usmenog izlaganja: pojašnjavanje sadržaja, iznošenje osobnog razmišljanja Aktivnosti: - rad na biblijskom tekstu i odabranom tekstu prilagođenom uzrastu; - usmeno izlaganje /prepričavanje - preslikavanje teksta - crtanje, bojanje - oslikavanje po predlošku - slušanje (biblijski i odabrani tekst, pjesmice) - iznošenje osobnog mišljenja
------------------------------------	--

Svi ispitanici odgovorili su kako je većina ishoda uglavnom do sada ostvarena ili će to biti do kraja školske godine. Prema odgovorima (Tablica 2.) učiteljice razredne nastave navode kako se ishodi ostvaruju različitim tempom i na različitim razinama usvojenosti ovisno o složenosti nastavnog sadržaja koje se poučava. Učitelji/ice predmetne nastave navode kako je za ostvarivanje nekih ishoda bilo potrebno više vremena, ali sve predviđeno je uglavnom ostvareno. Učiteljice koje predaju izbornu nastavu naglasile su kako im je određene ishode teže ostvariti jer su učenicima teški i nezanimljivi, a budući da je predmet izborni važno je da se učenicima svidi kako bi ga sljedeće godine opet upisali.

Tablica 2. Odgovori ispitanika evaluacijskih listova (protokola): ishodi učenja (ostvarenost ishoda)

Ispitanik	Odgovor
Ispitanica 1	Svi planirani ishodi su prožeti tijekom cijele nastavne godine i u tijeku su ostvarivanja. Ostvaruju se različitim tempom i na različitim razinama usvojenosti. Matematika: A1.1. A1.2. A.1.4/B.1.1. A.1.5 B.1.2.

	C.1.1. C.1.2. C.1.3. D.1..2 E.1.1. TZK: A1.1 A.1.2. A.1.3. B.1.1. C.1.1. C.1.2. Glazbena kultura: A.1.1. A.1.2. B.1.1. B.1.2. B.1.3. B.1.4. C.1.1. C.1.2.
Ispitanica 2	HRVATSKI JEZIK: Svi planirani ishodi ostvaruju se na vrijeme, različitim tempom i na različitim razinama usvojenosti. Izdvajam ishode prilikom obrade slova, početnog čitanja i pisanja, koji su se ostvarivali nešto sporijim tempom od očekivanog. PRIRODA I DRUŠTVO: Planirani ishodi ostvaruju se individualno i na različitim razinama. Mnogi ishodi su ostvareni djelomično prilikom upoznavanja učenika sa svijetom koji ga okružuje, povezuje čovjeka i prirodu te potiču na razvoj u interakciji s drugima i s prirodom te očekujem da će do kraja školske godine biti velikim dijelom ostvareni. LIKOVNA KULTURA: Planirani ishodi odnose se na period cijele školske godine, stoga je njihovo ostvarenje u tijeku s naglaskom da se ishodi uspješno povezuju u različitim aktivnostima povezano s aktivnostima i ishodima ostalih nastavnih predmeta, tema projektnih i integriranih dana, izvanučioničke i terenske nastave.
Ispitanica 3	Glazbena kultura : A 1.1./A 1.2./B 1.1./B 1.2./B 1.3./B 1.4./C 1.1./C1.2. Tjelesna i zdravstvena kultura: A 1.1./A 1.2./A 1.3./ B 1.1./ C 1.1./C1.2. Matematika: A 1.1./A 1.2./A 1.4./A 1.5./ B 1.1./B 1.2./ C1.1./C1.2./C 1.3/D 1.2./E 1.1 Mislim da sam većinu ishoda uspjela ostvariti.

Ispitanica 4	Hrvatski jezik Kako sam i planirala u Godišnjem planu i programu ostvaren je ishod A. 1.1 te A.1.7 kod većine učenika na različitim razinama. Učenici su došli s različitim predznanjem u 1. razred pa napreduju različitim tempom. Različitim aktivnostima ostvarujemo i ostale ishode za koje je planirano potpuno usvajanje tijekom školske godine. Priroda i društvo Ostvareni su ishodi A.1.1, A.1.3 u dijelu koji se odnosi na život i rad u školi, B.1.1 kroz nastavne sadržaje o jeseni, a do kraja školske godine bit će ostvaren do kraja jer će učenici usvojiti sva godišnja doba te ishod B.1.3. Likovna kultura Planirani ishodi prema kurikulumu ostvaruju se nakon prve godine učenja predmeta Likovna kultura.
Ispitanica 5	Gotovo svi planirani ishodi su prožeti tijekom cijele nastavne godine i u tijeku su ostvarivanja. Ostvaruju se različitim tempom i na različitim razinama usvojenosti. Npr. prilikom obrade slova, početnog čitanja i pisanja, ishodi su se ostvarivali nešto sporijim tempom od očekivanog i na različitim razinama usvojenosti. U Prirodi i društvu i Matematici planirani se ishodi ostvaruju individualno i također na različitim razinama. U odgojnim predmetima planirani ishodi ostvaruju se također individualno i na različitim razinama. Mnogi ishodi su ostvareni djelomično prilikom upoznavanja učenika sa svijetom koji ga okružuje, povezuje čovjeka i prirodu te potiču na razvoj u interakciji s drugima i s prirodom te očekujem da će do kraja školske godine biti velikim dijelom ostvareni.
Ispitanica 6	Od planiranih ishoda ostvarila sam veći dio. U petim razredima planirani ishodi ostvareni su u visokom postotku. Slabiji rezultati su u šestim i sedmim razredima.
Ispitanica 7	Kod većine učenika, ostvarila sam sve ishode unutar Komunikacijsko-jezične kompetencije (A.5.1 – A.5.7.). U domeni Međukulturne komunikacijske kompetencije, ostvareni su ishodi B.5.1, B.5.2. U domeni Samostalnosti u ovladavanju jezikom, ostvareni su ishodi C.5.1. i kod nekih učenika ishodi C.5.2. i C.5.3.
Ispitanica 8	Od planiranih ishoda ostvarila sam ishode iz 3 teme: a) Ovo sam ja (predstavljanje sebe, svoje obitelji i prijatelja iz razreda; predstavljanje računalne igre; spelling) b) Moja kućica, moja slobodica (opisivanje vlastitog doma) c) Škola (predstavljanje svoje škole i predmeta; razgovor o prijateljstvu i prijateljima; opisivanje svoje dnevne rutine i dnevnih rutina članova obitelji) – ostvarila sam 5 od planiranih 13 sati Primijetila sam da mi je potrebno više vremena, jer 4. temu Slobodno

	vrijeme još nisam niti počela, a planirala sam je za prosinac.
Ispitanik 9	Za sada su ostvareni svi planirani ishodi, naravno kod različitih učenika na različitim razinama usvojenosti. U skladu s planom i programom bili su uključeni sljedeći ishodi: A.5.1 - kroz dio gradiva vezan za skup prirodnih brojeva. Svi učenici su usvojili zadovoljavajuću razinu. A.5.2 - dio gradiva trenutno u obradi. Kroz formativno vrednovanje vidljivo da učenici prepoznaju obrađene kriterije djeljivosti s brojevima 2, 5, 10, 3 i 9. Sumativno vrednovanje planirano u roku od 2 tjedna. A.5.6 - postupak zaokruživanja brojeva iz skupa N usvojeno B.5.1 - učenici su usvojili postupke rješavanja osnovnih linearnih jednadžbi korištenjem poznavanje veza između računskih operacija. Za sada na nastavi obrađena samo zadovoljavajuća razina usvojenosti. B.5.2 - učenici su jako dobro usvojili pojam skupa, matematički zapis, te prikaz pomoću Vennovih dijagrama. Isto kroz daljnje gradivo se pojavljuju zadaci koji ponavljaju gradivo vezan za skupove kao i operacije s istima. E.5.1 - kroz dio gradiva vezan za prirodne brojeve pojavljuju se zadaci vezani za očitavanje podataka iz tablice ili dijagrama. Učenici znaju očitati tražene podatke kao i tumačiti međusobne odnose između promatranih veličina.
Ispitanica 10	Kroz navedena tri mjeseca ostvarila sam sljedeće ishode: A.5. 1 brojevnim izrazom u skupu prirodnih brojeva s nulom modelira problemsku situaciju A. 5. 6 Zaokružuje prirodne i decimalne brojeve B. 5. 2 Prikazuje skupove i primjenjuje odnose među njima za prikaz rješenja problema B. 5. 1 Rješava i primjenjuje linearnu jednadžbu D. 5. 2 Odabire i preračunava pogodne mjerne jedinice D. 5. 3 Primjenjuje računanje s novcem Osim navedenih ishoda još su bili planirani: E.5.1. Barata podacima prikazanim na različite načine A.5.2. Rastavlja broj na proste faktore i primjenjuje djeljivost prirodnih brojeva.
Ispitanik 11	Većinu onoga što sam planirao ostvariti sam ostvario. Tijekom prvog polugodišta nastavne godine imao sam otprilike polovicu nastavnih sati koji su se odnosili na nove metode rada u mom radu. U početku sam predavao, ali sam onda započeo s projektnom nastavom, radom u paru i radom i grupama. Za ponavljanje sam često koristio metodu igre i ispitivanje. Proveo sam dvije pisane provjere znanja. S obzirom da sam stekao nova znanja primjenjujući nove metode rada, ohrabren sam da i ubuduće provodim ovakav tip nastave. Od planiranih ishoda sam ostvario gotovo sve, ali s jednim razredom nisam to uspio (5.c) jer zbog slabih rezultata u pisanoj provjeri sam organizirao dopunsku

	nastavu, ponavljanje i ponavljanje pisane provjere.
Ispitanica 12	Smatram da sam većinu planiranih ishoda ostvarila. Ostvarivanje nekih ishoda svakako je zahtijevalo više vremena od predviđenoga te smo im se iznova vraćali na nekoj drugoj aktivnosti i drugom nastavnom satu. Navodim da su ishodi ostvareni jer primjećujem da je većina učenika usvojila predviđeno vrlo dobro ili iznimno; i sumativno i formativno gledano, učenici su ostvarili odlične rezultate; pokazali su da znaju i reproducirati i stvarati, kao i sve češće kritički razmišljati uz poticaj nastavnika kao moderatora njihovog učenja.
Ispitanica 13	Ostvarila sam većinu planiranih ishoda Prirode i Biologije.
Ispitanica 14	Ostvarila sam sve ishode.
Ispitanica 15	Uglavnom sam (većinu) sve što sam planirala i ostvarila. U prvom polugodištu sam imala malo projektnoga rada jer sam tako i planirala. Vjerujem da ću iduće polugodište, a s obzirom na planove koje imam, imati zahtjevnije zadatke u ostvarivanju ishoda.
Ispitanica 16	Ishode koje sam planirala sam djelomično ostvarila. Naime, tijekom listopada i studenog sam zaključila da sam predvidjela brži tempo za realiziranje nastavnih sadržaja. Stoga sam u hodu prilagođavala i mjesečno planiranje i tempo rada dinamici samog razreda.
Ispitanica 17	Smatram da sam ostvarila većinu ishoda iz svojeg predmeta koje sam planirala ostvariti u prvom polugodištu iako to ovisi i o razredu. Na neke ishode ćemo se morati vratiti i tokom 2. polugodišta jer ih određeni broj učenika nije savladao međutim, s obzirom na rasterećenje sedmog razreda u predmetu kemija, to me ne brine jer vjerujem da ću imati dovoljno vremena, ali i mogućnosti da se na te ishode vratim kroz druge teme.
Ispitanik 18	Većinu ishoda koji su planirani su i ostvareni. Jedan dio učenika nije stigao odraditi projektni dio nastave pa će ga odraditi u siječnju.
Ispitanica 19	Domena : komunikacijsko – jezična kompetencija A.1.1. UČENIK NEVERBALNO I VERBALNO REAGIRA NA IZGOVORENE RIJEČI TE VRLO KRATKE I JEDNOSTAVNE UPUTE I PITANJA. A.1.2. UČENIK PREPOZNAJE GRAFIJSKE SLIKE JEDNOSTAVNIH RIJEČI. A.1.3. UČENIK PONAVLJA RIJEČI I VRLO KRATKE I JEDNOSTAVNE REČENICE OPONAŠAJUĆI ENGLISKI SUSTAV GLASOVA. A.1.4. UČENIK UPOTREBLJAVA UČESTALE RIJEČI OPONAŠAJUĆI ENGLISKI SUSTAV GLASOVA. A.1.5. UČENIK RAZGOVARA S DRUGOM OSOBOM TE S NJOM RAZMJENJUJE NAUČENE VRLO KRATKE I JEDNOSTAVNE

	REČENICE Domena : međukulturna komunikacijska kompetencija B.1.1. UČENIK UOČAVA MEĐUKULTURNA ISKUSTVA U POZNATOME KONTEKSTU TE PREPOZNAJE OSNOVNE ČINJENICE I OBILJEŽJA KULTURA CILJNOGA JEZIKA ILI DRUGIH KULTURA I UOČAVA SLIČNOSTI S VLASTITOM KULTUROM. B.1.2. UČENIK PREPOZNAJE I OPONAŠA OSNOVNE OBRASCE ULJUDNOGA OPHOĐENJA U SIMULIRANIM I/ILI STVARNIM MEĐUKULTURNIM SUSRETIMA. B.1.3. UČENIK POKAZUJE ZANIMANJE ZA UČENJE O KULTURI CILJNOGA JEZIKA. B.1.4. UČENIK PREPOZNAJE I REAGIRA NA PRIMJERE PRIHVAĆANJA I/ILI ISKLJUČIVANJA DRUGIH I DRUGAČIJIH U POZNATIM KONTEKSTIMA. Domena : samostalnost u ovladavanju jezikom C.1.1. UČENIK UOČAVA I KORISTI SE NAJOSNOVNJIJIM KOGNITIVNIM STRATEGIJAMA UČENJA JEZIKA. C.1.2. UČENIK UOČAVA I KORISTI SE NAJOSNOVNJIJIM METAKOGNITIVNIM STRATEGIJAMA UČENJA JEZIKA. C.1.3. UČENIK UOČAVA I KORIST SE NAJOSNOVNJIJIM DRUŠTVENO-AFEKTIVNIM STRATEGIJAMA UČENJA JEZIKA. C.1.4. UČENIK UOČAVA I PRIMJENJUJE NAJOSNOVNIJE TEHNIKE KREATIVNOGA IZRAŽAVANJA. C.1.6. UČENIK PREPOZNAJE RAZLIČITE IZVORE INFORMACIJA
Ispitanik 20	Učenici su usvojili, te prepoznaju i razumiju, osnovne glazbene sastavnice. Audio-vizualno prepoznaju skupinu gudačkih instrumenata. Tijekom vokalnih izvedbi pjesama koriste različite dinamičke oznake i oznake tempa. Izvode ritamske primjere temeljene na osnovnim notnim vrijednostima. Uvažavaju vrijednosti glazbenih ličnosti.
Ispitanica 21	Ostvarila sam najvažnije/osnovne ishode u većini slučajeva onako kako sam i planirala. Neke nisam ostvarila jer se u praksi ispostavilo da je gradivo zahtjevnije nego što sam mislila i trebalo mi je više vremena, a neke sam djelove gradiva jednostavno izostavila jer bi pokušaj realizacije planiranog loše utjecalo na motivaciju učenika. Naime, predajem izbornu nastavu te sam stoga u vrlo nezahvalnoj poziciji, iz razloga što je na meni veliki pritisak jer se učenici svake godine mogu ispisati s izborne nastave. Svako ispisivanje učenika s „mog“ predmeta smatra se mojom greškom i mojim propustom, iako je jasno da na to utječu i mnogi, mnogi drugi čimbenici koji nemaju ili ne moraju imati nikakve veze sa mnom kao osobom ili mojim načinom predavanja.
Ispitanica 22	Ishodi nastavnog predmeta Katolički vjeronauk su specifični. Tijekom cijele školske godine isprepleću se ishodi koji su smješteni u 4 domene.

	Tijekom prvog polugodišta ostvarila sam većinu ishoda koje sam planirala mjesečnim planom.
Ispitanica 23	Većinu planiranih ishoda sam ostvarila. U prvom obrazovnom razdoblju je malo planiranih projekata, jer se učenici prvih razreda još prilagođavaju na opća pravila rada u razredu/grupi. Očekujem da će tijekom narednog razdoblja biti više projektnog rada i bolja realizacija.

6.1.2. Problemi prilikom ostvarivanja ishoda učenja

Iako se ishodi uglavnom ostvaruju bez poteškoća, u Tablici 3. prikazani su neki problemi koje su učitelji i učiteljice istaknuli. Učiteljice razredne nastave naglašavaju emocionalnu (ne)spremnost učenika zbog čega se puno vremena predviđenog na ostvarivanje drugih ishoda utroši na učenje pravila ponašanja i socijalizaciju. Nadalje učiteljice navode nedostatak nekih didaktičkih materijala (magnetna ploča, pametna ploča, magnetna slovarica) te prevelik broj učenika u razredu. Učitelji/ice predmetne nastave djelomično ostvaruju ishode, a jedan od razloga jest loša procjena potrebnog vremena za realizaciju pojedinog ishoda. Učitelji pojašnjavaju da im je teško planirati od „kraja prema početku“, odnosno na temelju ishoda procijeniti potrebno vrijeme za njegovu realizaciju. Nadalje, ishode smatraju mnogobrojnim i zahtjevnim za učenike, metode su im nepoznate (učenici nisu naučeni na samostalno istraživanje i rješavanje problema), predznanje, interes i sposobnosti učenika razlikuju se od učenika do učenika i od razreda do razreda, disciplina nije na zadovoljavajućoj razini, tablet u nastavi učenici uglavnom smatraju igricom i nedostaje laboratorijskog materijala. U izornoj nastavi problem je odvijanje nastave najčešće 6. i 7. sat kada su učenici iscrpljeni i nezainteresirani. Osim toga problem su materijali za rad koji nisu u potpunosti spremni za korištenje, zatim nesposobnost učenika za samostalan pronalazak rješenja te veći utrošak vremena na odgojno učenje od predviđenog.

Tablica 3. Odgovori ispitanika evaluacijskih listova (protokola): problemi prilikom ostvarivanja ishoda

Ispitanik	Odgovor
Ispitanica 1	Ostvarila sam sve ishode planirane za prvo polugodište prvoga razreda. Kao što sam već napisala, većina ishoda se ostvaruje tijekom cijele nastavne godine te će u potpunosti biti ostvareni na kraju

	nastavne godine.
Ispitanica 2	Inicijalno znanje učenika ukazalo je na početak planiranja ishoda, no tijekom ostvarivanja i rada s učenicima, pokazalo se da je njihova emocionalna (ne)spremnost uvelike utjecala na realizaciju plana. Privikavanje učenika na cjelodnevnu nastavu, odnosno kombinaciju organiziranog vremena, nastave i boravka u prostorima škole utjecalo je na promjene i prilagodbu realizacije plana. U razredu s 25 učenika, od toga 17 dječaka i 8 djevojčica, s početkom školske godine naglasak je bio na socijalizaciji, prihvatanju pravila i učenju osnovama: korištenje školskog pribora i prostora, učenju pristojnom ponašanju i ophođenju s ostalim učenicima i učiteljima.
Ispitanica 4	Planirani ishodi su ostvareni. Problemi su veliki broj učenika u razredu obzirom da su velike razlike u predznanju i sposobnostima te potreba za boljom opremljenošću učionice (didaktički materijali, magnetna ploča, magnetna slovarica,...)
Ispitanica 5	Kako sam već naglasila većina ishoda se ostvaruje tijekom cijele nastavne godine te će svi ishodi biti ostvareni na kraju nastavne godine. Inicijalno znanje učenika ukazalo je na početak planiranja ishoda, no tijekom ostvarivanja i rada s učenicima, pokazalo se da je njihova emocionalna (ne)spremnost uvelike utjecala na realizaciju toga plana. Početkom školske godine naglasak je bio na socijalizaciji, prihvatanju pravila i učenju osnovama: korištenje školskog pribora i prostora, učenju pristojnom ponašanju i ophođenju s ostalim učenicima i učiteljima te stvaranje poticajnog, opuštajućeg i sigurnog okruženja.
Ispitanica 6	Najveći problem s kojim se ja susrećem je da nastava mora biti okrenuta ostvarenju ishoda – od izlazne kartice. Nakon puno godina rada, planiranje moram započeti od kraja sata – sve u svojoj glavi moram preokrenuti. Ponekad uspijem u cijelosti sve ostvariti na satu, a ponekad mi „ponestane“ vremena. Osjećam se kao na traci – stisnuta između vremena i ishoda
Ispitanica 7	Neki ishodi nisu ostvareni jer učenici jednostavno na ovoj razini još nisu spremni, posebno u domeni samostalnost ovladavanja jezikom. Učenici u 5.razredu nisu još u potpunosti osposobljeni za tumačenje različitih izvora informacija ili pak obrazlaganja vlastitog mišljenja na stranom jeziku. Radimo na tome, ali unutar ova prva 4 mjeseca – ti ishodi jednostavno nisu došli na red.
Ispitanica 8	Glavni problem s kojim sam se susretala je nedostatak vremena zbog učeničkog i vlastitog neiskusnosti u provođenju novih aktivnosti i metoda. Metode i tehnike poučavanja koje sam koristila zahtijevaju visoku razinu uključenosti učenika pa je u pravilu bilo potrebno i više vremena za njihovu provedbu.
Ispitanik	Za sada nisam imao problema s ostvarivanjem ishoda. Nisam ostvario one koje još nisam obradio.

9	
Ispitanica 10	Većinu planiranih ishoda sam ostvarila ali na različitim razinama. Budući da su sposobnosti učenika u razredima u kojim predajem različite, proces ostvarivanja ishoda je trajao duže od predviđenog. Poteškoće su se javile na samom početku prilikom ostvarivanja ishoda B. 5. 2 učenik prikazuje skupve i primjenjuje odnose među njima za prikaz rješenja problema. Učenici su se susreli s novim matematičim pojmovima i zapisima što im je bilo dosta teško razumijeti, ali primjenom drugih aktivnosti ishod je kasnije ostvaren. Ostala dva predviđena ishoda nisam stigla ostvariti zbog prethodno navedenih razloga.
Ispitanik 11	Nisam u potpunosti ostvario sve predviđene ishode i to zbog: - Discipline; učenicima petih razreda je na početku školske godine malo teže se usmjeriti na slušanje zadataka i discipliniran rad. - Učenici su uglavnom navikli na frontalan rad; prilikom rada u paru ili grupi učenici se često počnu zabavljati i time udaljavati od nastavno zadatka. - Nastavno gradivo iz geografije u petom razredu često je učenicima apstraktno i teško. Potrebno je često ponavljati s učenicima i vizualizirati nastavne jedinice. - U različitim razredima različito se brzinom ostvaruju ishodi. S jednim sam razredom ostvario manje ishoda od predviđenog. - Ponekad, ali izrazito rijetko, poneki učenik/ica koristi tablet i na njemu sadržaj koji nema veze s nastavnim zadatkom. - U nastavi se koriste tableti, kod nekih učenika su se javljale poteškoće u radu uređaja ili pristupom e-udžbeniku (login i sl.).
Ispitanica 12	Smatram da nisam ostvarila sve planirane ishode iz C skupine (C 5.1. i C 5. 2.) koji se odnose na područje kulture i medija. Mislim da je ključni problem bio vrijeme, odnosno neorganiziranost te često pridavanje veće važnosti jeziku ili književnosti. Također, smatram da nisam ostvarila sve ishode iz skupine A (ponajprije A 5. 2. i A 5. 6.) iako sam često neizravno upućivala na jezičnu raznolikost i funkcionalnu raslojenost našeg jezika. Jeziku sam posvećivala mnogo vremena jer je iziskivalo mnogo uvježbavanja i ponavljanja, uza sav rad učenika kod kuće. Problematičan je i pristup učenju pojedinih učenika te nemogućnost individualizacije za svaki pojedini sat jer je razred sastavljen od različitih tipova učenika, a nastavni sat ograničenoga trajanja.
Ispitanica 13	U 5. razredu su vrlo zahtjevni i mnogobrojni ishodi. Učenici još nemaju razvijenu tehniku učenja i potrebno im je detaljno pojasniti što se od njih očekuje, na koji će način realizirati ishode, usmjeravati ih, poticati. U 7. razredu su vrlo zahtjevni i mnogobrojni ishodi. Učenici još nisu učili izradu grafikona (listopad) te korelacija nije mogla biti provedena.

	Nedostatak enzima za izvođenje praktičnih radova, laboratorijskog pribora, projektora. Pojedini nastavni sadržaji učenicima su dostupni jedino u digitalnom obliku, ne i u udžbeniku te su bili zbunjeni
Ispitanica 14	Ishodi su ostvareni. U jednom razredu potrebno je više vremena od planiranog i realizacija. Ostvarivanje ishoda pomaknuto je za kraj siječnja zbog slabog ili nikakvog predznanja učenika.
Ispitanica 15	Nisam ostvarila sve ishode u vremenu u kojem sam namjeravala, a najčešći razlozi su sljedeći: - trebalo je (a i dalje je iznimno bitno) voditi učenike u smjeru da sami traže rješenja i da ne očekuju gotove/instant odgovore (na što nisu naučili) - dogodilo se da smo trebali ostvariti manji projekt s kojim smo nakraju kasnili tjedan dana – učenici su sami trebali odraditi temelje (dobili su uputstva, precizno i jasno je rečeno), ali cca 40% učenika je mislilo da takav način rada nije nužan pa nisu napravili zadano (poslije se situacija počela mijenjati) - u nastavi koristimo e-udžbenike i u nekoliko navrata se dogodilo sljedeće: kada učenici upale tablete, čini se kao da su i moždane aktivnosti prebačene na tablet – usredotoče se samo na izgled i sadržaj onoga pred sobom na način da informacije oblikuju poput video-igrice (važan im je npr. rezultat na leaderboardu, a u sintezi ne konkretiziraju naučeno (na takav način bi naučili i kineski, ali bez razumijevanja – što se događa i u hrvatskome)
Ispitanica 16	Predviđene ishode sam djelomično ostvarila u vremenu u kojem sam namjeravala, a najčešći razlozi su sljedeći: - trebalo je učiniti zaokret te učenike usmjeriti da sami traže rješenja i da ne očekuju gotove/instant odgovore (na što nisu naučili) te su takve aktivnosti zahtjevale više vremena - rad na tabletu je također iziskivao puno vremena zbog prilagodbe na tablete, zbog aktivacije računa, korištenja lozinki, internetske veze, te zbog različitih drugih digitalnih distrakcija - obrade nekih tema sam pogrešno isplanirala, bilo je potrebno puno više vremena nego što sam ja zamislila
Ispitanica 17	Najviše problema pojavilo se kao i ranijih godina, s ostvarivanjem ishoda iz koncepta D i to posebno primjena matematičkih metoda u npr. izračunavanju masenog i volumnog udjela ili gustoće tvari. Većina učenika nije uspješno savladala taj ishod, ali zbog već navedenog rasterećenja programa ove godine, planiram taj ishod ubaciti u naredne nastavne teme. Iako računske zadatke neprestano povezujemo s matematičkim zadacima, problem je slabo predznanje matematike kod nekih učenika, ali i problem koji učenici imaju s usvajanjem simbolike (oznake za masu, volumen,..) kao i razmišljanje u okvirima mjernih jedinica.
Ispitanik 18	za određene aktivnosti sam predvidio premalo vremena (učeničke prezentacije) - neki učenici su izbjegavali nastavu na dan kada su trebali imati

	prezentaciju svog projekta pa sam morao iste prebacivati na sljedeće sate - jako puno vremena se izgubi dok se nekima objasne osnove korištenja tableta
Ispitanica 19	A.1.2. UČENIK PREPOZNAJE GRAFIJSKE SLIKE JEDNOSTAVNIH RIJEČI. A.1.7. UČENIK PRESLIKAVA JEDNOSTAVNE UČESTALE RIJEČI. Jer su iz hrvatskoga učili A E I O U M N L V J K pa osim riječi MUM ostalo nismo mogli ostvariti.
Ispitanik 20	Neostvareni ishodi usko su vezani uz broj učenika u razredu i uz broj nastavnih sati. Individualna aktivna reprodukcija i kreativno izražavanje nije ostvarivo s obzirom na broj učenika i trajanje školskog sata. Učenici pokazuju i različite interese za predmetom stoga postoji poteškoća sa oblikom i količinom motivacije i inspiracije. Učenicima koji nisu motivirani potrebno je posvetiti više pažnja dok će u istom tome trenutku motivirani učenici, s vremenom postati demotivirani, ukoliko ne pokažu zavidnu razinu strpljenja.
Ispitanica 21	Nisam ostvarila sve ishode (ali mnoge jesam unatoč svemu) zato što kvaliteta nastave koja se odvija 6,7 i 8 sat nije zadovoljavajuća. Tijekom sati izborne nastave učenici su uvijek umorni i gladni, to su im zadnji sati i žele ići doma. Mnogi mi od njih otvoreno govore da vole moj predmet ali raspored nikako, te da im u 14:00 poslijepodne, nakon 6 sati redovnih predmeta, nije ni do čega. Kako istovremeno postoje nerealna očekivanja da učenike motiviram tako da se ne ispisuju s izbornog predmeta, jedini način da svih zadovoljim je da jednostavno smanjim gradivo i ishode svedem na one najosnovnije. Dakle, nisam ostvarila sve planirane ishode jer ih je bilo nemoguće ostvariti u navedenim uvjetima. U idućem ću polugodištu ishode bolje prilagoditi učenicima i uvjetima rada.
Ispitanica 22	U radu nisam ostvarila jedan mali dio predviđenih ishoda. Razlozi zašto nisam uspjela ostvariti ishode u potpunosti su: - Neki ishodi tražili su više vremena u provedbi od planiranog - Učenici nisu naučili kao doći do bitnoga (do sada smo im sve „servirali“) pa je trebalo više vremena za učiti kao učiti - Neke situacije su zahtijevale više odgojnog učenja od onog obrazovnog - Korištenje tableta nam također uzima više vremena od predviđenog - Satnica koja nastavu vjeronauka smješta na 7. i 8. sat (ipak jedan dio nastave planiramo opušteno jer se kod učenika vidi umor)
Ispitanica 23	- Pojedini ishodi nisu ostvareni, zbog vremena potrebnog za prilagodbu. Učenici prvih razreda tek prihvaćaju pravila rada i prilagođavaju se zajednici. - Sama definicija predmeta (izborni predmet, vjeronauk im još nije u potpunosti jasna) - Predviđeni materijali još nisu u potpunosti osposobljeni za korištenje

	- Digitalne sadržaje nisam stigla koristiti kako sam zamislila i planirala
--	--

6.1.3. Promjene u radu učitelja

Odgovori učitelja na pitanje o promjenama u radu navedeni su u Tablici 4. Učiteljice razredne nastave smatraju da bi trebale unaprijediti svoje digitalne kompetencije, ali također navode da je važno osigurati nastavne materijale, povećati prostor i smanjiti broj učenika. Odgovori učitelja i učiteljica predmetne nastave razvrstani su na: promjene koje oni mogu uvesti i na promjene koje bi se trebale osigurati od strane škole ili ministarstva. Promjene koje se tiču učitelja jesu unaprjeđenje vještina upravljanja razredom, češća uporaba grupnog i projektnog rada, digitalnih alata, samovrednovanja, kritičkog mišljenja te suradničkih metoda učenja. Nadalje, učitelji smatraju da trebaju više raditi na području kulture i medija te osigurati više vremena za formativno vrednovanje. Promjene vezane uz organizaciju škole i ministarstva odnose se na olakšavanje provedbe terenske nastave, smanjenje količine gradiva, ukidanje brojčanog ocjenjivanja, smanjenje broja rubrika u e-dnevniku, prilagođavanje dnevnika formativnom vrednovanju, jačanje povezanosti među predmetima (primjerice da se jedno povijesno razdoblje iz glazbene kulture u isto vrijeme obrađuje i u likovnoj kulturi i književnosti). Nadalje, učitelji navode kako bi trebalo ukinuti dvostruke satove, a predmete pravilno rasporediti u tjednu te osigurati način bilježenja izvanškolskih aktivnosti (posjet kinu, izložbi, kazalištu). Učiteljice koje predaju izbornu nastavu smatraju da trebaju više koristiti digitalne alate.

Tablica 4. Odgovori ispitanika evaluacijskih listova (protokola): promjene u radu učitelja

Ispitanik	Odgovor
Ispitanica 1	Broj učenika u razrednom odjelu ,više rada s didaktičkim materijalima koji su nam uglavnom nedostupni, nedostaje nam platno za projektor te zavjese kako bi projekcija bila kvalitetnija.
Ispitanica 2	U nastavi učenika prvog razreda prije svega je potrebno osigurati didaktičke materijale i pomagala za razvoj grafomotorike, adekvatan prostor za kvalitetno učenje kroz kreativne aktivnosti.
Ispitanica 3	U nastavi bih voljela promijeniti mogućnost rada s informatičkom tehnologijom (opremljenost učionice – nedostatak projektor, platna za projektor), te tablet ili laptop za učitelje.

Ispitanica 4	Trebam se još bolje upoznati s digitalnim alatima kako bih osuvremenila nastavu.
Ispitanica 5	U nastavi učenika prvog razreda potrebno je osigurati dovoljno didaktičkog materijala i različitih pomagala te bolju opremljenost učionice općenito
Ispitanica 6	1. Smanjiti gradivo 2. Uspostaviti vezu među predmetima – npr. HJ obrađuje Homerove epove u 7.razredu a ja ih obrađujem u 5. razredu ili na engleskom jeziku spominju se istraživači u 6.razredu a ja ih obrađujem u 7.razredu itd. 3. Korelacija među predmetima – npr. povijest, HJ i glazbeni 4. Stvoriti mogućnost da se „rezervira“ dan – dva za vanškolske aktivnosti – a da to ne bude na uštrb drugih predmeta kao npr. kada idemo u kino – gubi se od nastave (pisati sat kao da je odrađen meni ne odgovara)
Ispitanica 7	Za sad – ne.
Ispitanica 8	Dodatno bih unaprijedila vještine upravljanja razredom i razrednim ozračjem. Također, trebam planirati više vremena za formativno vrednovanje i davanje povratnih informacija. Isto tako, važno je modelirati strategije rješavanja problema, mišljenja višeg reda, samoreguliranog učenja.
Ispitanik 9	Volio bih možda više u nastavu uvesti grupni oblik rada pri obradi nekog gradiva. Taj mi je oblik uvijek bio zanimljiv, ali sam isto svjestan da zahtijeva veliku i detaljnu pripremu i dosta dobro poznavanje učenika u razreda. To je i bio razlog zašto jako rijetko primjenjujem tu metodu poučavanja.
Ispitanica 10	Svakako bih htjela mijenjati strategije poučavanja i organizirati nastavu na način da učenici puno više rade i istražuju. Do sada sam pokušavala provesti takav način poučavanja, ali nije bilo realizirano kako sam zamislila. Svjesna sam da promjene dolaze polako te da treba biti ustrajan u ostvarenju svoga cilja jer nije uvijek lako ostvariti sve što planiramo. Željela bih više provoditi projektnu nastavu, no nisam sigurna koliko će kvalitetno to biti moguće provesti s učenicima 5.razreda. Plan je u drugom polugodištu provesti ovaj oblik nastave, pa vjerujem da ću tada imati jasnije viđenje prednosti i nedostataka takvog oblika rada.
Ispitanik 11	Volio bih da je moguće više rada u geografskoj stvarnosti (terenska nastava).
Ispitanica 12	Područje kulture i medija u ovome je razdoblju bilo najmanje zastupljeno, ne sasvim zaslužno, na tome trebam poraditi. Hrvatski jezik i komunikacija te književnost i stvaralaštvo bili su podjednako zastupljeni u mojoj nastavi te su se tako ostvarili mnogi postavljeni

	ishodi. Ove godine sam posebice obraćala pažnju na unutarpredmetne korelacije, kao i na međupredmetne korelacije. Voljela bih dati više pozornosti određenim jezičnim djelatnostima (čitanje učenika naglas, krasnoslov), kao i dužem uvježbavanju određenih pisanih i usmenih oblika (bilo u školi ili kod kuće).
Ispitanica 13	Mislim da bi bilo bolje imati nastavu dva sata tjedno po jedan sat, ne dvosat. Ukoliko učenici nemaju nastavu u jednom tjednu (blagdani, terenska nastava, izleti), gotovo je nemoguće odraditi planirane ishode na sljedećem dvosatu, jednostavno je previše ishoda.
Ispitanica 14	Voljela bih ostvariti terensku nastavu. Odnosno da sa učenicima provodim nastavu TZK u nekim sportskim objektima gdje bi radili motoričke zadatke specifične za taj sport.
Ispitanica 15	Trenutno uopće nemam viziju što bi trebalo promijeniti i što bi trebalo ostati. Nadam se da ću to bolje znati na kraju godine. I sada je prilično nezgodno imati tri područja, puno više formativnoga vrednovanja – a dnevnik je napravljen po starim obrascima. Za sada se snalazim najbolje kako znam.
Ispitanica 16	Voljela bih unaprijediti svoje "classroom management" vještine.
Ispitanica 17	Ove školske godine sam počela nastavu mijenjati tako da većinu aktivnosti usmjeravam na učenike. Nastavu se trudim bazirati na izvornoj stvarnosti te planiram pokuse koje mogu izvoditi sami učenici. Neke stvari sam morala izmijeniti zbog nedostatka pribora (npr. samo 2 funkcionalna plamenika, a u razredu imam barem po 4 skupine) te se nadam da će naručeni materijal uskoro doći da bi mogla ostvariti ostatak planiranog. Moram priznati da sam digitalne alate i slično dosta zanemarila ove godine i planiram se time pozabaviti, ali smatram da ipak pokus mora biti osnova. To zahtijeva puno vremena u pripremi, ali i puno koncentracije i rada na satu, treba uskladiti sve grupe, treba uskladiti tijek rada s obzirom na nedostatak određenog pribora. Učenici se polako tek uče samostalnosti i praćenju uputa iako većina još sjedi pred priborom i čeka da ja dođem do njih, iako im u uputama sve piše. I konačni problem se javlja kada trebaju interpretirati rezultate pokusa, zapisati opažanja i sl. Ono što me posebno veseli je što vidim da učenici rade, ali i da uživaju. Vesele se svaki put kada dođu i vide da će raditi pokus, dva školska sata se radi (postavljanje problema, izvođenje pokusa, bilježenje opažanja, pisanje laboratorijskog izvještaja) i mislim da nam vrijeme svima proleti, a i na taj način učenike mogu bolje formativno vrednovati pojedinačno ili kao skupinu.

Ispitanik 18	- smanjiti broj rubrika u e-dnevniku u koje upisujemo ocjene jer s dva sata tjedno i oko 20-25 učenika po razredu vrlo je teško imati ocjenu u svakoj rubrici (uspijevam imati kod većine učenika između 4 i 6 ocjena po polugodištu, ali tu postoji prostor za napredak) - htio bih postići da svaki učenik ima po jednu prezentaciju projekta po polugodištu (većina ima, ali bih htio da imaju svi)
Ispitanica 19	Željela bih izbaciti ocjenjivanje.
Ispitanik 20	Vrednovanje je područje koje bih volio promijeniti. Nastavnici bi, s vremenom, trebali posvetiti više pozornosti razvijanju načina samovrednovanja kod učenika. Tim putem učitelji bi postigli više nego sumativnim ocjenjivanjem, s obzirom da bi se učenik uistinu bavio svojim shvaćanjem i razumijevanjem.
Ispitanica 21	Da! Uz navedene uvjete rada, koji se ne mogu promijeniti, u učionici u kojoj radim (ne samo ja nego i moje kolegice iz Hrvatskoga jezika) nema računala od početka školske godine. To je ŠŽŽ s pločom, kredom i spužvom.
Ispitanica 22	Područje koje bih htjela više koristiti je uporaba digitalnih alata u nastavi vjeronauka.
Ispitanica 23	Nemam još ideju što bi trebalo mijenjati i unaprijediti. Sve je još uvijek novo i nastojim se prilagoditi i sama. Smatram da će vrijeme i iskustvo poboljšati rezultate.

6.1.4. *Formativno vrednovanje*

Odgovori učitelja na pitanje o formativnom vrednovanju nalaze se u Tablici 5. Sve učiteljice razredne nastave pokazuju pozitivan stav prema formativnom vrednovanju. Smatraju da formativno vrednovanje nudi konkretnu povratnu informaciju o učenikovom znanju, ostvarenosti ishoda i kvaliteti nastavnog procesa. Kao negativan segment formativnog vrednovanja navode da ih uz standardno ocjenjivanje koje je zakonski propisano formativno vrednovanje dodatno vremenski opterećuje. Učitelji predmetne i izborne nastave formativno vrednovanje smatraju dobrodošlim i korisnim u teoriji, ali navode kako nailaze na brojne teškoće prilikom njegove realizacije u praksi. Najčešće teškoće na koje nailaze jesu nedostatak vremena (opterećenost i dalje prisutnim zakonskim okvirom Pravilnika o standardnom vrednovanju), prevelik broj učenika i nepoznavanje njihovih imena (5. razred), nezainteresiranost učenika za takav način vrednovanja (nisu navikli i ne shvaćaju ga,

ocjena je i dalje većini najveća motivacija) te nemogućnost formativnog vrednovanja učenika koji odbija učiti unatoč nastojanjima učitelja. Pojedini učitelji navode kako su i ranije formativno pratili kratkim bilješkama u e-dnevniku te ne vide razliku prijašnjeg i novog vrednovanja. Gotovo svi učitelji napisali su kako je formativno praćenje dobro za uvid u ostvarenost ishoda, daje jasnu sliku o tome što učenik može, zna, koje su njegove kompetencije te mu služi kao usmjerenje za učenje. Manji broj učitelja naveo je kako se služi različitim platformama i aktivnostima kako bi si olakšali formativno vrednovanje.

Tablica 5. Odgovori ispitanika evaluacijskih listova (protokola): formativno vrednovanje

Ispitanik	Odgovor
Ispitanica 1	Formativno vrednovanje nam daje povratnu informaciju o kvaliteti učenikova znanja, ali i kvaliteti našeg poučavanja u određenom dijelu nastavnoga gradiva. Izlazne kartice su izvrsne za provjeru određenog gradiva i procjenu usvojenosti. Formativno vrednovanje nam pomaže utvrđivanju krajnjeg cilja i krajnjeg znanja učenika te poticanje na još kvalitetniji rad. Ovakav način vrednovanja smatram izvrsnim i najobjektivnijim.
Ispitanica 2	Formativno vrednovanje je oblik vrenovanja koje podržavam kao način praćenja učenika kroz godinu i po nastavnim predmetima. U kombinaciji s ocjenjivanjem koje po zakonu provodimo, uvelike otežava i opterećuje me vremenski.
Ispitanica 3	Slazem se sa formativnim vrednovanjem jer nam omogućuje provjeru ishoda. Daje nam povratnu informaciju i nakon kraćeg dijela nastavnog gradiva.
Ispitanica 4	Formativno vrednovanje je oblik vrenovanja koje podržavam kao način praćenja učenika kroz godinu i po nastavnim predmetima. Ono nam pomaže u utvrđivanju činjeničnog stanja i potiče na rad. U kombinaciji s ocjenjivanjem koje po zakonu provodimo otežava nam rad.
Ispitanica 5	Nisam imala poteškoće u provođenju formativnog vrednovanja jer sam ga koristila i prijašnjih godina. Mislim da je takvo vrednovanje korisno i da učenicima daje jasne smjernice za daljnji rad.
Ispitanica 6	1. Formativno vrednovanje u prvom polugodištu u 5. razredu ja nisam u stanju provesti – tek sam nedavno uspijela zapamtiti imena učenika. Da bi učenika mogla ocijeniti ja ga moram upoznati. 2. Praćenje napredovanja učenika zahtijeva puno bilješki – puno vremena. 3. Na satu sam u dilemi čemu dati prednost: poučavanju ili ocjenjivanju. Preporuka je da ako uočimo da učenici ne usvajaju sadržaje da taj sat sa tim sadržajima ponovimo – nitko mi ne daje odgovor gdje da ja taj sat „uzmem“ a da ne poremetim godišnji ili

	mjesečni plan. 4. Kako ocijeniti učenika koji unatoč svim mojim nastojanjima odbija učiti – kako njega formativno vrednovati
Ispitanica 7	Formativno vrednovanje kao ideja je dobro osmišljena. Uostalom, oduvijek smo pisali bilješke o radu učenika. Ipak, kao i mnogo puta prije, ubrzo se pokazalo da je teorija jedno, a praksa drugo. Formativno vrednovanje provodim konstantno pišući, no to zaista uzima mnogo vremena. Polako mijenjamo i ideje vrednovanja u glavama učenika i njihovih roditelja, ali moram priznati da ta ideje ocjene je još uvijek dominantna. I nama i njima. Jer dok se završna forma ne promijeni (svjedodžba), bilješke ispadaju uzaludne.
Ispitanica 8	Formativno vrednovanje sam redovito provodila s ciljem poboljšanja učenja i poučavanja uz pomoć povratne informacije. Aktivnosti koje sam koristila su smajlići, semafor, naj... stvar, palac gore. Učenicima sam davala povratne informacije za vrijeme sata i poticala vršnjačko vrednovanje u razredu (Two stars and a wish, Feedback sandwich). Poticala sam i samovrednovanje.
Ispitanik 9	Formativno vrednovanje provodim dosta redovito, otprilike svaki drugi ili treći sat. Koristim različite platforme kao što su Kahoot, Microsoft Forms, a sada trenutno već izrađujem i svoj kolegij na platformi Loomen. Povratnu informaciju učenicima dajem ili usmeno ili kroz bilješku u e-dnevniku. Mislim da je to odličan alat za brzo dobivanje povratne informacije (učeniku, roditelju, ali i meni kao učitelju) o usvojenosti razine obrađenog ishoda. Jedina pretpostavka koja bi trebala biti zadovoljena je brzo pregledavanje provjere. Isprva nisam previše koristio formativne oblike vrednovanja zbog prevelike količine vremena koja je potrebna za izvršavanje (stvaranje, provedba, pregledavanje i analiza, davanje povratne informacije). No ulaskom tableta u škole stvar se mijenja jer se uvelike skraćuju barem tri od ta četiri koraka.
Ispitanica 10	Formativno vrednovanje smatram boljim oblikom vrednovanja od sumativnog jer daje jasnu sliku o tome što učenik može, zna, koje su njegove kompetencije itd. No njegovo provođenje mi je bilo dosta teško jer zahtjeva jako puno vremena i rada ukoliko želimo formativno vrednovati na gotovo svakom nastavnom satu. Formativno vrednovanje je meni nemoguće provoditi u razredu s 25 učenika na svakom nastavnom satu i to smatram najvećim problemom ovog načina vrednovanja. Još uvijek sam u potrazi za dobrom strategijom provođenja ovog načina vrednovanja. Nadam se da ću je uskoro i pronaći.
Ispitanik 11	Smatram da je formativno vrednovanje itekako dobrodošlo jer se češće prati tendencija rada učenika. Poteškoće su pri tome što treba konstantno pratiti rad svakog pojedinog učenika a to je dodatno vrijeme rada. Katkad se takvo vrednovanje može smatrati subjektivnim jer se razlikuje od sumativnog vrednovanja.

Ispitanica 12	Formativno vrednovanje korišteno je kada god je to bilo moguće, zajedno sa dosadašnjim sumativnim vrednovanjem. Poteškoće nastaju jer često učenici (te njihovi roditelji) i dalje očekuju sumativno vrednovanje; fokusirani su isključivo na ocjene i pisane provjere znanja, a manje na neposredne povratne informacije u obliku pisanih zabilješki ili usmenih uputa o napretku ili nazadovanju u radu i učenju. Osim navedenih poteškoća, formativno vrednovanje iziskuje mnogo više uloženog truda i vremena svakog nastavnika, što nužno zahtijeva dodatnu prilagodbu tijekom planiranja i pripremanja za nastavu.
Ispitanica 13	Učenici se u dosadašnjem procesu poučavanja nisu susretali s drugačijim načinom vrednovanja. Bili su nesigurni, međutim, nakon što smo na svakom satu razgovarali o vrednovanjima i kada su dobili povratne informacije, postupno su se opustili i prihvatili dobrobit tog oblika vrednovanja.
Ispitanica 14	Formativno vrednovanje je dobro jer na kraju godine dobijemo bolji uvid u postignuća učenika tijekom cijele školske godine. Jedino treba razviti „sistem“ bilježenja odmah tijekom sata ili odmah nakon sata jer se kasnije nije moguće sjetiti svih detalja koje smo htjeli zabilježiti. Nastava u dvorani je jako aktivan proces i teško je za to izdvojiti vrijeme.
Ispitanica 15	Formativno vrednovanje je itekako dobrodošlo. Trudim se pratiti učenikovo nastojanje i trud da dođe do znanja. Treba puno pisati, voditi računa o pomacima. Ono što je nezgodno je situacija u kojoj smo naučeni pisati zabilješke uglavnom kada se događaju pozitivni pomaci. Međutim, ima situacija koje su daleko od idealnoga (kod učenika se očituje nezainteresiranost, nerad i sl.) – uvijek moramo biti spremni za motivaciju (i u formativnom i u sumativnom smislu), a to baš i nije uvijek jednostavno i pravo rješenje. I dalje je ocjena jedino mjerilo za sve i trebat će puno da formativna mjerila zažive kao jednako bitna.
Ispitanica 16	Otkrila sam brojne pozitivne strane formativnog vrednovanja. Smatram da je takav oblik vrednovanja dobrodošao stoga što daje učenicima detaljnu povratnu informaciju o područjima u kojima trebaju poboljšanje i za koja im je potrebno više vježbe. Smatram da su to jako dobre smjernice za učenje i napredovanje. No, uočila sam kako su naši učenici nenavikli na takvu vrstu vrednovanja - nakon nekoliko mojih formativnih bilješki, pitali su me je li to što ja pišem u e-dnevnik pozitivno ili negativno.
Ispitanica 17	Formativno vrednovanje po mom mišljenju nije novost, mislim da većina učitelja prati učenikov rad i napredak i trudi se dati učenicima povratnu informaciju o tome. Smatram da je problem formativnog vrednovanja u motivaciji. Često učenici, kada im zadam neki domaći ili školski uradak, pitaju je li za ocjenu. Ako nije za ocjenu, kod nekih učenika nema baš motivacije niti jednakog truda i napora. Zato se učenike trudim formativno vrednovati najviše kroz razgovor i pitanja koja postavljam tijekom obrade novog gradiva, tijekom praktičnog rada ili ponavljanja.

Ispitanik 18	U teoriji odlično, ali u praksi su i dalje ocjene bitnije. Ipak kod nekih učenika nakon provedenog formativnog vrednovanja se vidio pozitivan pomak.
Ispitanica 19	Koristila sam se izlaznim karticama, listićima za formativno vrednovanje i karticama za samovrednovanje te vršnjačko vrednovanje. Učenicima u prvom razredu treba dosta vremena dok se sve objasni, dok oni to učine i dok na koncu ja ponaosob svakog provjerim/ispravim. Oni za sada nemaju ocjene pa je ovakav način vrednovanja bio u redu no kada bude sve još jednom trebalo sumativno vrednovati gubit će se puno vremena.
Ispitanik 20	Formativno vrednovanje korisno je za nastavnika zbog uvida u kronološki napredak i usvajanje učenikovog znanja. Do poteškoća, prilikom formativnog vrednovanja, dolazi kada učitelj prati nekoliko razreda po dvadesetak učenika. Dakle formativno vrednovanje možemo iskoristiti kao oblik praćenja jedne skupine učenika koji pokazuju približno slične interese i čiji rezultati pokazuju zajednički oblik motivacije ili demotivacije.
Ispitanica 21	Formativno vrednovanje je za mene još uvijek "mutno" područje, nisam još shvatila razliku između takvog vrednovanja i običnih bilješki koje smo i prije upisivali u e-imenik. I onime što nazivamo bilješkama također učeniku dajemo povratnu informaciju o njegovom napredovanju u učenju bez da ga ocijenimo brojčano.
Ispitanica 22	Formativno vrednovanje zahtjeva više truda i pripreme za učitelja. Tijekom polugodišta učenike sam formativno vrednovala kroz: izlazne kartice (iako nisam to činila svaki sat), izražavanje dojmova o tome kako im se svidjela neka aktivnost koju smo na tom satu radili (kroz semafor ili sretne i tužne smajlice), samo vrednovanje rada kroz ček liste te kao vršnjačko vrednovanje. U drugom polugodištu više ću pozornosti posvetiti i češćem bilježenju formativnog vrednovanja.
Ispitanica 23	Smatram formativno vrednovanje dobrodošlim. Praćenje učenikovog napretka nije novost. Uvijek je postojalo nastojanje učitelja da kroz opis i bilješku, pojasni učenikovo napredovanje, ali određene segmente koji su problematični. Ocjena ostaje osnovno mjerilo i za učenike i za roditelje (često i učitelje), no vremenom će formativna mjerila zaživjeti kao jednako važna.

6.1.5. *Digitalni alati i sadržaji*

Pitanje o digitalnim alatima i digitalnim sadržajima odnosi se najviše na korištenje tableta u nastavi. Svi su učenici tablete dobili u studenome, pa su i odgovori u skladu s tom informacijom. Iz Tablice 6. vidljivi su odgovori učitelja. Učiteljice 1. razreda uglavnom koriste digitalni udžbenik uz projektor (ako imaju projektor, projektno

platno i zavjese u učionici), dok se tableti slabije koriste. Razlog tome jest što su učenici tek došli u školu te se uglavnom više pažnje posvećuje njihovim međusobnim odnosima, socijalizaciji i interakciji budući da im je pažnja kratkoročna, zaigrani su i slabo se jezično izražavaju. Osim toga baterija tableta se brzo prazni (učiteljice se međusobno unaprijed moraju dogovarati o korištenju), učenici tablete zaboravljaju kod kuće ili ih zaborave napuniti, internetska veza je uglavnom slaba, neke aplikacije se ne mogu otvoriti, a i puno se vremena utroši na učenje ponašanja s tabletima (gdje se i kako odlaže i puni, kako se koristi). Odgovori učitelja predmetne i izborne nastave podijeljeni su na odgovore vezane uz tablete i odgovore vezane uz ostale digitalne alate. Njihovo mišljenje o tabletima u nastavi razlikuje se. Dio smatra da su tableti korisni, da ih učenici vole, njima se dobro služe te im olakšavaju torbe. Drugi dio učitelja smatra kako su torbe sada još teže jer se nose i tableti i udžbenici. Razlog tome je što tableti ne rade uvijek, internet veza je uglavnom loša, ne snalaze se svi na tabletima (nastavnici, a ni učenici) te ih učenici zaboravljaju puniti ili ih ostave kod kuće. Taj dio učitelja uglavnom naglašava kako tableti oduzimaju puno vremena (uključivanje) te da ih ne treba koristiti kao osnovno sredstvo nego samo za dodatna pojašnjenja. Dio učenika koristi tablete tijekom sata u druge (neškolske) svrhe te to dodatno otežava vođenje nastavnog procesa. Na pitanje o korištenju ostalih digitalnih alata dio učitelja odgovorio je pozitivno. Naveli su kako koriste Power Point prezentacije, Mozabook, Office 365, Kahoot, Forms, Loomen, ali i istakli kako te aplikacije često nisu jednako dostupne učiteljima i učenicima. Osim toga naveli su kako im često nedostaje znanja i vremena za pripremu njihovog korištenja.

Tablica 6. Odgovori ispitanika evaluacijskih listova (protokola): digitalni alati i sadržaji

Ispitanik	Odgovor
Ispitanica 1	U nastavi koristim digitalni udžbenik putem projektora, što mi olakšava objašnjavanje zadataka učenicima. Tablete smo probali koristiti nekoliko puta (tek smo ih nedavno dobili), ali svi učenici ne mogu otvoriti zadanu aplikaciju i sustav bežičnog interneta zablokira što onemogućuje kvalitetan rad. Učiteljica sam u prvom razredu i ovo sam polugodište radila na tome da učenici prihvate sa veseljem školu i školske obaveze, na socijalnim kontaktima učenika, disciplini i motorici. Smatram da je prvo polugodište prvoga razreda, prerano za korištenje tableta zbog svega

	navedenog.
Ispitanica 2	Digitalne sadržaji koji prate udžbenike počela sam koristiti u neposrednom radu s učenicima uz pomoć projektora. Usustavljivanje sadržaja, vježbe čitanja ili promatranje projiciranih slika pomoglo je u nekim aktivnostima ili dijelovima sata. Sadržaji koje sam napravila uz pomoć digitalnih alata pomogli su u aktivnostima prilikom obrade lektire, sadržaja iz predmeta Priroda i društvo. Tableti su u školu došli početkom studenog a nakon pripreme potrebnih instalacija i sadržaja, te rješenja problema koji su nastajali, u nastavu su ušli krajem studenog. Učenici 1.razreda dobro se snalaze u radu na tabletu, mnogo bolje nego u prostoru ili u knjizi i bilježnici s olovkom te ostalim školskim priborom. Problem nastaje kad pojedinim učenicima nestane internet ili se niti ne uključi, pa neke aplikacije ne mogu otvoriti. Baterija ima kratak vijek trajanja što u cjelodnevnoj nastavi znači da bi se učiteljice (dvije razredne i tri predmetne) trebale unaprijed dogovoriti o planiranom vremenu rada na tabletu, zbog dobi učenika i kvalitete učenja na ovaj način, te bi svaki dan učenici trebali nositi tablet kod kuće na punjenje. Učenici prvog razreda koje poučavam izuzetno su zaigrani, kratke pažnje i slabog izražavanja. Plan poučavanja Hrvatskog jezika svodio se na vježbe slušanja, pažnje, razgovora i stvaralačkog rada te grafomotoričke vježbe, potrebne svakodnevno u nekoliko razdvojenih aktivnosti. Do kraja studenog sam s učenicima dogovorila postupak i pravila prilikom korištenja tableta, radi njihove sigurnosti, mjesto za odlaganje pod ključem i obavezu punjenja. U radu smo pregledali digitalne udžbenike Hrvatskog jezika i Prirode i društva te sam im dala kratke upute za rad kod kuće, naglasivši vrijednost slušanja audio zapisa prilikom vježbi čitanja.
Ispitanica 3	Digitalne alate i tablete smo koristili ovo polugodište u manjoj mjeri (uz pomoć projektora što mi traži organizaciju preseljenja u neku drugu učionicu za sada. Tabletima smo se služili na nekoliko sati matematike iako ih svi učenici ne napune tijekom vikenda, pa budu prazni kada trebamo raditi. A internetska veza često ne podržava velik broj tableta odjednom te nam je potrebna dodatna (pokućni internet).
Ispitanica 4	Pomoću projektora koristila sam digitalne sadržaje u e-udžbenicima te PowerPoint prezentacije uz obradu slova koje su pripremljene kao prilog uz udžbenički komplet. Učenici su tablete dobili u drugoj polovici studenoga jer je bilo problema oko instalacije mozaBooka koji je nama potreban za korištenje e-udžbenika. Prošlo je određeno vrijeme dok svi roditelji nisu očitali kodove udžbenika, znalo se dogoditi i da pojedini učenici zaborave donijeti tablet u školu ili ga ne napune. Neki učenici nemaju mogućnost pokrenuti sve aplikacije u Početnici. Problem je i što smo znali ostati bez internetske veze. Tijekom druge polovice studenoga s

	učenicima sam razgovarala o odgovornoj i sigurnoj uporabi IKT-a. Učili smo kako na pravilan način uključiti i isključiti tablet te kako pokrenuti i zatvoriti sadržaje u e-udžbenicima. Dogovorili smo se da će ih preko vikenda puniti kod kuće, a tijekom radnih dana zaključavati u razrednom ormaru. U etapama vježbanja i ponavljanja koristili smo digitalne sadržaje Početnice i udžbenika iz Prirode i društva. Učenike vrlo veseli rad na tabletima i većina je vrlo spretna u tome. U učionici nemamo projektno platno pa projekcija nije kvalitetna jer dio ide preko ploče. Obzirom da imamo samo jednu zavjesu u učionici je previše svjetla pa i to umanjuje kvalitetu projekcije.
Ispitanica 5	U nastavi koristim digitalni udžbenik. Nadam se skorom dobrotku projektora. Tableti su u školu došli početkom studenoga i nakon pripreme potrebnih instalacija te rješavanja problema koji su putem nastajali, u nastavu su ušli krajem studenoga. Učenici su se uglavnom snalazili u radu na tabletu neki i bolje nego olovkom, ali problem nastaje kad pojedinom učeniku nestane internet ili se ne uključi (sustav bežičnog interneta zna zablokirati), također neke aplikacije se ne mogu otvoriti, a baterija ima kratak vijek trajanja. Do kraja studenoga s učenicima sam dogovorila pravila prilikom korištenja tableta, mjesto za odlaganje tijekom nastave i obavezu punjenja istih. U radu smo pregledali digitalne udžbenike Hrvatskog jezika, Prirode i društva i Matematike, rješavali različite zadatke, slušali audio zapise i sl. Također sam im dala kratke upute za rad i korištenje kod kuće. Zbog navedenih teškoća vidljivo je da će „pravi“ rad uz tablet tek uslijediti.
Ispitanica 6	Imam veliku sreću da je samnom na satu pripravnik i zahvaljujući njemu koristim digitalne alate, najčešće Office 365 – Forms i Loomen. Preko Office 365 – Forms radim izlazne kartice – dobra strana je da brzo dobiješ informaciju o rezultatima, međutim meni previše vremena treba da to sve zapišem pa sam u zadnje vrijeme od toga odustala. Preko Loomena šaljem učenicima različite tekstove, zadatke ... koji oni često gube ili ne posvećuju preveliku pažnju. Koristim i Mozabook – dosta rijetko kao udžbenik (zbunjuje me što sadržaji na mom Mozabooku i istoj aplikaciji kod učenika nisu istovjetne). Mozabook ima puno mogućnosti no ja to ne znam koristiti. Tableti – na samom početku jedan dio učenika ostao zbog nekih tehničkih problema bez tableta – to su 2-3 učenika po razredu, onda 2-3 učenika zaborave napuniti tablete kod kuće ili im se isprazne u školi. Jedan dio učenika veoma se teško snalaze u radu na tabletu. Mislim da je za učenike, ali i za nastavnike, bar za jedan dio njih trebalo organizirati ili treba organizirati od savjeta kako upotrebljavati tablete, kako koristiti Mozabook, kako raditi na Office 365.
Ispitanica 7	Tableti još uvijek predstavljaju problem jer učenici nisu u potpunosti savladali baratanje istim, traženje stranica, rješavanje vježbi na tabletu itd.

	Trenutno smatram da mi na nekim satovima više odmažu nego pomažu jer mi sat traje 45', a ako od tih 45' 10' potrošim na paljenje tableta i traženje stranice – koncept sata pada u vodu.
Ispitanica 8	Tablete sam isprva koristila kao čitanku te za rad na digitalnim sadržajima. Primijetila sam da je razumijevanje teksta na tabletu za trećinu slabije nego kada se tekst čita iz čitanke. Tablete koristim redovito 10 – 15 minuta svaki sat za rad na dodatnim digitalnim sadržajima. Nadalje, koristim tablete za Office 365 za škole. Na Yammeru sam administrator grupe English Class 5a. U toj grupi s učenicima 5.a razreda razmjenjujemo informacije, fotografije, korisne poveznice, projektne radove, pisma s učenicima iz Kansasa, SAD.
Ispitanik 9	Tablete smo u školi dobili tijekom 10. mjeseca, a nakon prilagodbe u nastavu početkom 11. mjeseca. Do tog trenutka koristio sam, i još uvijek koristim digitalne alate od više izdavača. Prvenstveno sam izabrao udžbenik od Školske knjige. No usporedbom je vidljivo da svaki od izdavača ima neku dobru ideju koju je šteta ne iskoristiti. Tako da sam Školske knjige koristio i digitalne sadržaje od Profila, Elementa. Za sada primjena tableta u nastavi ide prilično dobro. Većina učenika je odgovorna prema svojim uređajima. Naravno uvijek postoji onaj manji broj djece kojim će se dogoditi neki kvar no koordinatori u školi su dosta dobro organizirani tako da se takve situacije gotovo ni ne osjete. Učenici imaju pozitivan stav prema primjeni digitalnih tehnologija u nastavi te jako dobro prihvaćaju trend igrifikacije u nastavi. No naravno ne treba pretjerivati.
Ispitanica 10	U nastavi sam vrlo malo koristila digitalne alate i tablete iz razloga što su učenici tek početkom studenog dobili svoje tablete, stoga smo većinu vremena utrošili na instaliranje i upoznavanje digitalnih udžbenika. Otegotna okolnost za primjenu digitalnih alata je i slaba opremljenost matematičke učionice u kojoj se nalazi samo računalo koje je vrlo sporo i potrebna je njegova nadogradnja kako bi se mogli koristiti digitalni alati primjenjivi u poučavanju matematike. U kratkom razdoblju korištenja tableta primjetila sam da učenici često nemaju tablete spremne za rad (brzo se prazne, zaborave ih,...) pa i to utječe na realizaciju nastavnog sata ako se primjenjuju digitalni sadržaji. Stoga je uvijek potrebno imati u pripremi aktivnosti sa digitalnim sadržajima i bez digitalnih sadržaja. Osobno smatram da uvođenje digitalnih sadržaja u nastavu treba biti minimalno, i ono treba služiti za pojašnjenje i lakše razumijevanje nastavnih sadržaja, ali i da daju određenu dinamičnost u nastavnom procesu i povećaju motivaciju učenika.
Ispitanik 11	Koristim stolno računalo, projektor i prezentacije, različite aplikacije i programe za ponavljanje. U pripremi nastave često izrađujem ppt prezentacije jer su odličan izvor informacija (slike, karte, animacije).

Ispitanica 12	Tablet se od uvođenja redovito koristi u mojoj nastavi, ponajviše kako bi se rasteretile učeničke torbe. Tablet je gotovo zamijenio udžbenik i čitanku, a učenici znaju točno kada trebaju donijeti vježbenice ili bilježnice. Digitalne alate (Kahoot, Lino ploča i slično) koristila sam nešto rjeđe jer smatram da zbunjuju učenike, kao i mene, te oduzimaju mnogo dragocjenog vremena (pronalazak, učitavanje, traženje točno određenog alata ili sadržaja). Problemi nastaju i kada pojedini tableti ne funkcioniraju ili kada se nalazimo u učionici gdje nastavnik nema pristup računalu ili internetu (često i oboje) te time zna biti otežan nastavni proces.
Ispitanica 13	U primjeni digitalnih alata treba imati mjeru. Svi sadržaji su kvalitetni, olakšavaju realizaciju ishoda. Učenici nisu imali tablete od početka provedbe programa te su digitalne sadržaje mogli pratiti tek od kraja 11. mjeseca što im je otežavalo usvojenost koncepata.
Ispitanica 14	Digitalne alate ne koristim u nastavi, ali učenicima dam zadatak da kod kuće pronađu neku specifičnost vezanu za sport koji radimo na nastavi ili npr. pogledaju utakmicu i prepoznaju elemente koje radimo na nastavi. Kao informacije vezane za zdravlje, naš organizam i sl.
Ispitanica 15	Koristim tablet gotovo svakodnevno. Nosim svoj tablet u školu i onda svi zajedno radimo tako da svatko gleda samo u svoj ekran. Još uvijek u razredu nemam računalo s projektorom. Nadam se da će to uskoro doći jer imam jako dobrih planova koje mislim realizirati (i ishoda koje treba ostvariti). Kući slažem materijale i razmišljam o načinima kako ću uporabiti digitalne sadržaje kada dođe projektor pa svi zajedno budemo mogli raditi. Od Kahoota do Edpuzzlea, od raznih križaljki, rebusa, ppt-a... Već sam napisala u jednom od prethodnih pitanja sljedeće: uviđam da tablet i digitalni alati nisu nužnost u nastavi. Učenici često uporabu tableta doživljavaju kao igru. I bilo bi dobro da to sve njima izgleda kao igra, a da oni zapravo sve bez poteškoća usvajaju. Ipak, u nekoliko navrata sam imala osjećaj koji slikovito opisujem ovako: tablet ON – razmišljanje OFF (slušali su književni tekst i pritom su pratili zapis na tabletu – na kraju nije bilo razumijevanja pročitano i morali smo sve ispočetka). Igrice koje služe da bi se neko gradivo uvježbalo su im silno zanimljive, ali ne vode uvijek primjeni stečenih znanja – iskreno, nekada igra ostaje samo igra.
Ispitanica 16	Digitalne alate koristim često – u prezentiranju (wordwall), u uvježbavanju (kahoot, quizlet). Tablete u nastavi koristim nešto rjeđe, jer mi njihova uporaba jako usporava realizaciju nastavnih sadržaja.

Ispitanica 17	Tablete sam u nastavi koristila malo. Jedan razlog je činjenica što su stigli kasno (naši učenici su tablete dobili u studenom). Drugi razlog je taj što smatram da se nastava kemije treba fokusirati na izvornu stvarnost i eksperiment, a ne na digitalne sadržaje. Kada su stigli tableti, uključila sam ih u nastavu kroz nekoliko sati i to na način da sam učenicima zadala problemski zadatak. Da bi riješili zadatak, učenici su trebali proučiti određene teme korištenjem digitalnih sadržaja i istraživanjem na internetu. Tu se javio problem što su učenici naučeni na gotove rezultate i zanemarili su činjenicu da problem trebaju riješiti tako dobro istraže i prouče određenu temu. Stoga smo utrošili dvostruko više vremena od planiranog, ali kroz te aktivnosti učenici su upoznali digitalni udžbenik i ostale digitalne sadržaje. Ono u čemu mi tableti najviše pomažu (ali i ovdje se javljaju problemi jer neki učenici iz nekog razloga ne dobiju materijale na tablete), ali što ne bi bilo moguće bez koordinatora, je da ne moram printati i kopirati različite materijale već svim učenicima materijale pošaljem u digitalnom obliku npr. radne listiće za izvođenje pokusa, pitanja i zadatke za ponavljanje i sl.
Ispitanik 18	Digitalne alate koristim svaki sat. Za svaki sat pripremim PPT prezentaciju, a učenici na kraju sata dobiju link (Microsoft Forms) koji onda rješavaju. PPT prezentacije sam koristio i prije, tako da mislim da je to potrebno i dalje koristiti. Trudim se izraditi učenicima kvalitetne digitalne materijale za tablete, a jedini je problem što za to treba jako puno vremena jer uz svako pitanje koje postavim moram pronaći kvalitetnu sliku koja će im pomoći u lakšem rješavanju kviza i smisliti potpitanja koja rješavaju na satu ili za domaću zadaću. Za sad mi to uspijeva pa mislim da ću tako i nastaviti. Ipak dio učenika ne koristi tablete na adekvatan način, a često se potpuno isključe kada krenu nešto raditi na njima.
Ispitanica 19	Digitalne alate su učenici s oduševljenjem prihvatili, nisu imali straha, metodom pokušaja i pogrešaka, upoznati se sa sadržajem. Instalirane su im dvije patforme i bez poteškoća uspijemo riješiti potrebne zadatke. Sviđa im se što imaju i fimove i pjesme koje uz slušalice mogu bez problema aktivirati i koristiti.
Ispitanik 20	Primjena digitalnih alata i sadržaja od ključne je važnosti u današnjem obliku obrazovanja. Pristup informacijama i obrada nastavnog sadržaja putem digitalnih alata učenike priprema za svijet u kojem se sada nalazimo i u kojem će oni provesti većinu svog vijeka. Živimo u periodu kojeg će obilježiti tehnologija i to učenici već primjećuju. Nema potrebe da današnji učenik nije upoznat sa svojom bliskom budućnošću. Što se tiče tableta, smatram da idu u korist učenika po pitanju težine školske torbe. Također su od koristi u obradi digitalnih nastavnih sadržaja. Ne znam dali će oni biti ključna stvar u

	razumijevanju i shvaćanju nastavnih sadržaja.
Ispitanica 21	Govoreći konkretno o svom predmetu, upotreba tableta čini nastavu malo zanimljivijom zato što učenike privlači sve što je u digitalnom obliku i zato što nudi dodatne zadatke u obliku igre. Druge pozitivne strane korištenja tableta nisam primijetila. Oni bi trebali učiniti školske torbe lakšima ali to se još ne događa. Moji učenici tvrde da su im, naprotiv, torbe teže jer sada nose i udžbenike i tablete. Ja sam im na početku rekla da nose samo tablete ali oni to ne čine jer se često ne mogu spojiti na Internet pa su im roditelji savjetovali da nose sve.
Ispitanica 22	Moje je mišljenje da korištenje tableti u nastavi vjeronauka nije nužno potrebno na svakom satu. Naši su učenici tablete dobili u mjesecu studenom. Do tog vremena koristila smo svoje računalo i projektor. Tableti koristimo kao udžbenike. Određene teme imaju ponuđene i razne dodatne sadržaje pa i njih nastojim iskoristiti u nastavi. Od digitalnih alata koristila sam Kahoota (kviz) i Edpuzzlea (filmić s pitanjima). U daljnjem radu nadam se korištenju još nekih digitalnih alata u nastavi.
Ispitanica 23	Digitalne alate nisam koristila u prvom obrazovnom razdoblju (kašnjenje tableta)

6.1.6. Eksperimentalni program „Škola za život“

Učitelji su u evaluacijskom listu (protokolu) imali prostora ostaviti svoj kratki osvrt na provedbu eksperimentalnog programa „Škola za život“. U tom su dijelu učiteljice razredne nastave i učitelji/ice predmetne i izborne nastave odvojili pozitivne i negativne značajke provedbe eksperimentalnog programa. Učiteljice razredne nastave usuglasile su se da je pozitivna strana rasterećenje učenika u savladavanju pisanja slova, zatim u većoj autonomiji učitelja u planiranju i realizaciji nastave te u Loomenu kao prostoru za razmjenu ideja, iskustava i materijala s kolegicama. Jedna od učiteljica istaknula je kao prednost stavljanje naglaska na slušanje, čitanje, pripovijedanje i stvaralaštvo. Negativne značajke prema mišljenju učiteljica razredne nastave jesu tableti u nastavi 1. razreda jer smatraju da učenici za njih nisu spremni, jer nemaju dovoljno razvijenu motoriku ni pažnju. Osim toga Loomen smatraju opterećenjem zbog mnoštva obveza koje moraju ispunjavati te zbog toga što nisu dobivali adekvatne odgovore na konkretna pitanja. Također ističu kako nisu dobivali ni pravovremena obavještenja o promjenama u kurikulumu putem Loomena. Uz

Loomen, stručna usavršavanja „uživo“ također su pridružile listi negativnih strana, a opisale su ih kao frontalni rad uz ponavljanje osnova koje su već poznavale. Učitelji predmetne i izborne nastave pozitivnim u eksperimentalnoj provedbi programa „Škola za život“ istakle su autonomiju u izboru sadržaja, metodičke priručnike izdavačkih kuća koji su im pomogli u izradi planova i programa te Loomen kao dobar način za razmjenu i distribuciju materijala. Osim toga, nekoliko učitelja navelo je kako im je regionalni skup u OŠ Gornja Vežica u Rijeci bio od izuzetne koristi te općenito stručno usavršavanje „uživo“ smatraju pozitivnim iskustvom. Neki od pozitivnih komentara bili su usmjereni i naglasku na aktivnom učenju i usmjerenosti na učenika u poučavanju, kurikulumu temeljenom na ishodima te mogućnosti upisivanja pisanih provjera naknadno (datumi se ne moraju odrediti na početku godine). Kao negativne značajke učitelji predmetne i izborne nastave naveli su nedovoljnu edukaciju za provedbu eksperimentalnog programa, Loomen kao dodatno opterećenje (previše zadataka pod kategorijom *predmetna nastava*, a premalo za pojedini predmet koji nastavnik predaje). Edukacije „uživo“ dio učitelja predmetne i izborne nastave okarakteriziralo je kao nepotrebne. Nadalje, učitelji smatraju da materijalni uvjeti za rad nisu u potpunosti osigurani, zbunjuje ih novo planiranje, smatraju da nemaju dovoljno znanja za izradu kriterija vrednovanja za svoj predmet te da učenici ne znaju kako učiti što im otežava ostvarivanje ishoda. Nekolicina učitelja naglasila je da je planiranje i programiranje ostalo isto, da je pisanje ishoda postojalo i ranije te da mjesečni planovi, koji se sada ne moraju pisati, ipak nedostaju. Također navode kako nema veće razlike u načinu upisa i izrade pripreme za nastavni sat.

Tablica 7. Osvrti ispitanika

Ispitanik	Odgovor
Ispitanica 1	„Škola za život“ nije previše promijenila moj rad s učenicima. Pokušavam na najbolji način, što kreativnije i zanimljivije učenicima prenijeti znanje. Moje mišljenje jest da tableti u nastavi, u 1. razredu osnovne škole nisu potrebni. Učenicima je baš tada najvažnije razvijanje motorike ruku i usmjeravanje pažnje na knjige, bilježnice, socijalizaciju. Velika im je novost i uzbuđenje to što su krenuli u školu. Smatram da većina ionako previše vremena provodi uz digitalna pomagala kao što je tablet, kompjuter, mobitel ...i sl.

	U samom početku sam se radovala Loomenu, misleći kako će mi pomoći u nastavi, idejama...Na kraju mi je bilo opterećujuće, ne zbog sadržaja već zbog vrlo čestih novih zadataka i ograničavajućeg vremena za izvršenje istih .Uz školske obaveze, obaveze majke i supruge , sve je to bilo vrlo teško izvedivo. Možda da smo imali više vremena za izvršavanje svakog zadatka, više bih i naučila, jer sadržaji zadataka su u većini zanimljivi, ali zbog brzine rješavanja nisam uspjela iz njih uvijek izvući maksimum.
Ispitanica 2	Ciljevi „Škole za život“ uvelike se poklapaju s načinom rada u cjelodnevnom odgojno- obrazovnom radu u kojem radim 14 godina. I sama sam pohađala taj oblik nastave. Problem nastaje u organizaciji rada dvije učiteljice u COOR-u koje imaju podijeljene predmete te obvezu i normu koju moraju tjedno izvršiti. Sviđa mi se rasterećenje učenika u savladavanju pisanja slova te autonomija u planiranju i realizaciji te stavljanje naglaska na slušanje, čitanje, pripovijedanje i stvaralaštvo. Ne sviđa mi se primjena tableta u nastavi 1. razreda osnovne škole. Moje mišljenje o tome potvrđuje i činjenica da se učenici s nepunih 7 godina starosti bolje snalaze u radu na tabletu nego u knjigama i bilježnicama te ostalim školskim priborom. Mnogo vremena je potrebno za razvijanje motorike ruku, savladavanja praćenja pokreta “oko-ruka”, vježbe govora i slušanje, pamćenje i realizaciju usmene upute. Učenici imaju poteškoće u usmjeravanju pažnje na tekst i ilustracije u knjigama te na slušanje pripovijedanja ili čitanja. Svakako je korisno koristiti odabrane digitalne alate u određenoj mjeri, one pomno odabrane ili izrađene, no ne u mjeri koja bi opravdala trošak nabavke uređaja za učenika 1.razreda. Mislim da je s prvašima dovoljno koristiti zajednički uređaj kao što je projektor ili smart TV. Edukacija na Loomenu pomogla mi je s idejama o kreiranju problemskih zadataka u nastavi kojih nedostaje, u razmjeni iskustava s kolegicama kao i razmjeni izvrsnih materijala i izvora za rad. Sadržaji su uglavnom bili zanimljivi i poučni, no zadaci su predstavljali problem u vidu rokova za izvršavanje. Nije bio pomno odabran trenutak početka i obima zadataka do početka školske godine, stoga je stvoren pritisak zbog kojeg je pao i moj interes. Onog trenutka kad smo se počeli pripremati za rad u novoj školskoj godini, nismo imali spremne materijale a na nejasnoće i pitanja nismo dobili konkretne odgovore koji bi nam pomogli. S početkom školske godine, u borbi s brojnim prvašićima i administrativnim poslovima, zadaci i rokovi nisu jenjavali a nismo niti dobili zasluženu pažnju i ustupak u obliku produženja rokova ili ponavljanja zadataka nakon roka. Nije bilo teško shvatiti i primijeniti preporučene promjene u samome

	radu, no bilo je teško planirati primjenjujući nove smjernice i terminologiju u novom Metodičkom priručniku koji je ponudio sadržaje bitne za planiranje nove školske godine. Problem je bio i kad nismo znali za promjene koje su se događale u kurikulumu te smo ih slučajno otkrivali. Stručna usavršavanja “uživo” bila su isključivo u obliku predavanja i ponavljanja osnova koje smo odradili kroz virtualnu učionicu i prethodne zadatke mjesecima prije susreta.
Ispitanica 3	Mislim da u „Školi za život“ nisam nešto posebno promijenila način poučavanja jer sam u dosadašnjem radu u cjelodnevnom boravku koristila metode i načine koje sada „Škola za život „ ističe. Osobno sam protiv tableta u prvom razredu, što ne znači da je moje mišljenje ispravno. Mislim da je u toj dobi učenicima bitnije poraditi na socijalizaciji, usvajanju pravila kao i motorici ručica, što mnogi od njih još nemaju razvijeno. Pisanje planova mi nije zadavalo poseban problem, oslanjali smo na već predloženi kurikulum, te bi nadodali nešto svoje tamo gdje je bilo prostora za takvu autonomiju. Loomen edukacija je bila prebrza i preučestala uz mnoge druge obveze koje su se očekivale od nas
Ispitanica 4	Sviđa mi se što u prvom razredu učenici uče samo tiskana slova pa nismo pritisnuti tempom usvajanja slova kao prijašnjih godina. Vjerujem da će se to odraziti i na kvalitetu usvajanja čitanja, a možemo i više vremena posvetiti usmenom izražavanju te čitanju slikovnica i dječjeg tiska učenicima te tako poticati interes za čitanjem. Mislim da će u drugom razredu njihova grafomotorika biti znatno bolje pa će i usvajanje pisanih slova biti lakše. Zadovoljna sam što učitelji imaju veću autonomiju pa mogu izraziti svoju kreativnost u radu te što je omogućena fleksibilnost u satnici. Žao mi je što već ove godine nije omogućeno da se prvaši ne ocjenjuju. Iako su tableti osvježanje u nastavi mislim da bi ih trebalo uvesti tek u drugom polugodištu jer su današnji prvašigrafomotorički slabiji nego neke ranije generacije te treba puno pažnje posvetiti pravilnom držanju olovke, pravilnom oblikovanju slova i urednosti u pisanju. Potrebne su im i vježbe za povećavanje koncentracije te navikavanje da govore cjelovitim rečenicama. Pohvalno je i što su udžbenici lakši, ali treba voditi računa da to ne umanjuje njihovu kvalitetu. Smatram da je edukacija putem Loomen aplikacije trebala započeti ranije jer bi temeljitije proučavanje novina doprinijelo da spremnije krenemo s reformom. Ovako smo istovremeno upoznavali se s eksperimentalnim programom i primjenjivali ga u radu što je izazvalo brojne nedoumice i stres. Misli da u lipnju i rujnu nismo trebali imati zadatke na Loomenu jer smo u tom periodu zatrpani obvezama u školi. Smeta mi i to što na Loomenu nismo bili upozoreni da je u kurikulumima Hrvatskog jezika i Likovne kulture dolazilo do promjena pa smo mijenjale

	godišnje planove. Rad na Loomenu upoznao nas je s reformom, načinima kako je provedba zamišljena te nas natjerao da u sebi potaknemo neka nova razmišljanja i dobijemo nove ideje. Naučili smo dosta novog, ali i uvjerali se da puno toga već dobro radimo. Veliko bogatstvo je bilo razmjenjivanje ideja s kolegama. Upoznali smo brojne primjere dobre prakse. Mentori su danju i noću čitali i komentirali naše objave. Smetalo me što na pojedina pitanja od mentora nikada nismo dobili konkretne odgovore tj. njihov odgovor nije imao veze s postavljenim pitanjem. Na regionalnom usavršavanju „uživo“ najviše se govorilo o ishodima, a to smo odavno već usvojili radeći na Loomenu i kroz godišnje i mjesečno planiranje. Bilo bi korisnije da je tema bila vrednovanje učenika. S kolegicama iz paralelki radila sam godišnje planiranje, a tako radimo i mjesečno planiranje. Nakon početnih nedoumica kako bi trebao izgledati i što sve sadržavati godišnji i mjesečni plan kad smo to sve odredile planiranje je teklo glatko i zadovoljna sam učinjenim.
Ispitanica 5	U provođenju eksperimentalnog programa „Škola za život“ nisam imala problema i nije previše promijenila moj način rada s učenicima. U našoj školi već dugi niz godina negujemo različite oblike i metode rada, integrirane dane, dane otvorenih vrata, surađujemo s kulturnim ustanovama, sportskim i društvenim organizacijama grada. Također svaki dio nastave koji možemo povežemo s neposrednim okruženjem, često smo na izvanučioničkoj i terenskoj nastavi. Na taj način trudimo se učenicima nastavu učiniti što zabavnijom i povezati postojeća znanja i vještine. Novina je korištenje digitalnih alata koji nam pomažu u još atraktivnijem i dostupnijem osmišljavanju nastave. Iako držim da učenicima prvih razreda treba ograničiti boravak na tabletu na jednu razumnu mjeru. Na Loomenu sam od početka i odradila sam planirane aktivnosti. Moj je prijedlog da bi trebalo biti više učionica na temu vrednovanja i više usavršavanja „uživo“. Također zadatci su bili česti te mi je uz ostale poslove ponekad bilo previše.
Ispitanica 6	1. Sviđa mi se mogućnost planiranja – odabira tema za 5. razred. 2. Na sviđa mi se – moja očekivanja bila su izgleda nerealno velika – ja sam očekivala da ću prije nego što krenemo sa „Školom ...“ biti upoznati sa novim – suvremenijim metodama rada/ da će biti organizirani (u živo) susreti sa mentorima – po predmetima i da ću tamo naučiti nešto što bi primijenila u nastavi. Od toga nije do sada ništa bilo. Od reforme sam očekivala da će konačno doći do promjene programa. Da će se omogućiti drukčija organizacija nastave. 3. Od stručnog usavršavanja „uživo“ bila sam u OŠ Vežica, mislila sam da će tu biti mentorice sa Loomena – no one su bile na susretu sa ravnateljima (ne znam zašto je to trebalo biti u isto vrijeme) – na tom stručnom skupu nisam dobila ništa što bih mogla primijeniti u radu (a

	bila sam 6 sati). Onaj susret u našoj školi ne računam kao usavršavanje. Od usavršavanja preko Loomena ja baš ne vidim neke koristi. 4. Planiranje i pisanje godišnjih i mjesečnih izvedbenih kurikuluma radim gotovo jednako kao i ranijih godina – i ranije su postojali ishodi samo su se drukčije zvali.
Ispitanica 7	Sve u svemu – mislim da Škola za život kao ideja nije loša. Razumijem da smo mi dio eksperimenta pa se i vodim idejom pokušaja i pogrešaka. Vidim pozitivne pomake, ali ne očekujem čudo unutar nekoliko mjeseci. Loomen aplikacija je dovedena do apsurdna s rokovima i zahtjevima, nisam sigurna što je točno Loomenom bilo zamišljeno. Što me dovodi do stručnih usavršavanja koja su zaista dobra i korisna. Predavači se trude maksimalno odgovoriti na sva naša pitanja, susretljivi su i tu imam osjećaj da se neka promjena ipak događa. Što se tiče planova, programa i kurikuluma, moram priznati da su se izdavačke kuće zaista potrudile pomoći nam u pripremi istih i na tome im hvala. Jer u moru obaveza, Loomena i redovne nastave – nisam sigurna kako bi sve stizala bez pomoći izdavača, ravnateljice i svojih kolega.
Ispitanica 8	Zadovoljna sam idejom eksperimentalnog programa i virtualnom učionicom te podržavam „Školu za život“. Također, virtualna učionica mi je olakšala primjenu predmetnog kurikuluma i svakodnevno izvođenje nastave. Osjetila sam podršku kolega i da nisam sama. Dopada mi se ideja predmetnog kurikuluma temeljenog na ishodima i autonomija učitelja koja iz njega proizlazi. Osim toga, pozitivno bih se osvrnula i na metodički priručnik za engleski jezik. Primjeri tema, lekcija, aktivnosti i projektnog planiranja u njemu su izvrsni, korisni i primjenjivi u nastavi. S druge strane, mišljenja sam da smo godinu dana prerano i nespremni ušli u cijelu program, a najveći teret toga smo opet podnijeli mi, učitelji. Na dnevnoj bazi smo podnosili teret roditeljskog pritiska, teret preopterećenosti edukacijama na Loomenu, teret administracije koja se zbog Loomena utrostručila, teret uvođenja tableta i svih novih dilema koje su tableti otvorili. Na Loomenu sam očekivala više rada u učionici Engleski jezik (u kojoj su zadatci bili korisni i jasni), a manje zadataka u Predmetnoj nastavi. Umjesto da smo se u rujnu i listopadu bavili izradom GIK-a i razradom tema, izradom IOOP-a, formativnim vrednovanjem, novim elementima ocjenjivanja te, najvažnije, samim nastavnim procesom, bavili smo se zadacima u okviru kolegija Predmetna nastava koji su bili preopćeniti, nejasni i puni nepotrebnih aktivnosti.
Ispitanik 9	Kada je sve krenulo(nastava), početkom 9. mjeseca, dojam je bio kako sve kasni. I udžbenici...i tableti...i naručena oprema. Kad je krenula nastava, iako se još sve uhodava, polako sve sjeda na svoje mjesto. Pretpostavljam da je moglo sve biti malo bolje izvedeno sa možda malo pravovremenijim reakcijama i povratnim informacijama. Jer

	ovako je, ja tako vidim, škola bila stavljena u nezgodan položaj prema roditeljima. Roditelji pitaju...a škola nezna odnosno nema odgovor. No valjda je zato i potreban eksperiment, da bi sljedećih godina sve išlo puno glađe i brže. Što se tiče edukacije, iskreno nisam osjetio prevelik utjecaj platforme Loomen. Mislim da se moglo puno više posvetiti novostima u kurikulu, toj novoj „filozofiji“, kako je presložen cijeli program, kako je osmišljeno sve kroz ishode, što moramo zadovoljiti od svih tih ishoda na koji način i uolikoj mjeri, a možda najviše posvetiti pažnje prema vrednovanju. Imam osjećaj da se dosta vremena na početku gubilo na „nevažne“(ne mislim da su nevažni nego da ima bitnijih) zadatke, a možda najvažnija tema vrednovanje(jer je to ono što na kraju vide djeca i roditelji) je tek počela biti malo više zastupljena kad je već škola počela. I onda imamo situaciju kada učitelji/nastavnici moraju izraditi kriterije vrednovanja za svoje predmete, a nisu sigurni kako. Meni isto nije bilo jasno što u matematici znači element vrednovanja Matematička komunikacija. No isto tako, nakon istraživanja stvarno velikog broja alata na tržištu čini mi se da će mi na kraju sama platforma Loomen najviše odgovarati za distribuciju materijala učenicima, izrade formativnih provjera, pa možda i sumativnih. No zato možda najbolja stvar koja je bila organizirana je Regionalni skup u OŠ Gornja Vežica. U jedan dan na jednom mjestu u razgovorima s ostalim učiteljima iz ostalih škola i kroz radionice doznao sam više nego valjda u cijelom Loomenu. Pogotovo o elementima vrednovanja. Stvarno...dojam gotovo svih kolega iz škole je apsolutno pozitivan. Trebalo bi biti više takvih organiziranih edukacija. S obzirom da sam izabrao udžbenik od Školske knjige, sam godišnji izvedbeni kurikulum i mjesečne planove radim u skladu s njim. Neke stvari sam presložio jer su mi se činile logičnijima (npr. odvojio skupove kao zasebnu cjelinu), a neke sam ostavio u skladu s idejom autora udžbenika jer mi se činilo zanimljivo (npr. dijeljenje sam ostavio u pod cjelinom Djeljivost)
Ispitanica 10	U eksperimentalni program „Škola za život“ ušla sam sa velikom neizvjesnošću i određenom dozom „straha“. Kroz misli su mi prolazila mnoga pitanja, a jedno od njih, meni najvažnije, hoću li ja to moći?! Uključivanjem u virtualne radionice na Loomenu moje viđenje ovog programa postalo je još nejasnije i u jednom trenutku me uhvatila čak i panika. No kako je prolazilo vrijeme, a zadaci u radionicama se nizali jedan za drugim, više nije bilo vremena ni mjesta za strah i paniku. Nastojala sam sve odraditi u skladu sa svojim mogućnostima. Moram naglasiti da je zadataka bilo i previše, rokovi od tjedan dana tjerali su nas da stalno podsjećamo jedni druge što moramo i do kada napraviti. S početkom nove školske godine bilo je jako naporno i jedva sam stizala sve napraviti. Iskreno mislim da bi moji radovi na edukacijama bili puno kvalitetniji da smo imali više vremena za pripremu i izradu.

	Iako mi je kroz proteklih 6 mjeseci edukacija na Loomenu predstavljala veliko opterećenje, smatram je korisnom utoliko što mi je dala mogućnost razmjene iskustava, ideja i materijala među kolegama. Za mene je virtualna edukacija bila korisna na način da sam čitajući i rješavajući zadane zadatke lakše shvatila smisao „Škole za život“, upoznala se detaljnije s predmetnim kurikulumom, upoznala neke nove strategije, naučila puno toga, ali i osvijestila činjenicu da još puno moram učiti. Sa stručnim usavršavanjem „uživo“ nisam baš zadovoljna; mislim da su mogla biti bolje osmišljena i usmjerena na pomoć rješavanja konkretnih situacija. Jako sam zadovoljna regionalnim skupom gdje smo također jako lijepo radili i dobili odgovore na konkretna pitanja. „Školu za život“ podržavam i drago mi je da sam dio eksperimenta, ali moram naglasiti da je vrlo teško ostvariti sve ciljeve koji su nam na početku zadani. Trebat će proći određeno vrijeme da promjene u načinu poučavanja zažive, ali isto tako trebat će vremena da djeca promijene svoj pristup učenju i načinu razmišljanja. Osobno smatram da ću tek iduće školske godine moći sigurnije i lakše osmisлити svoj godišnji izvedbeni kurikulum, a stvarni rezultati „Škole za život“ mislim da će biti vidljivi tek na učenicima koji su ove školske godine krenuli u 1.razred osnovne škole.
Ispitanik 11	Smatram da je bio krajnji rok da hrvatsko društvo započne reformu školstva ta bismo stvarali pojedince koji će biti spremni za tržište, a time i lagodniji život. Smatram da se učenici trebaju naučiti kako učiti, ali i naučiti kako izvršavati nastavne zadatke a time i zadatke u budućem poslu. Isto tako smatram da bi u budućem radu učenicima trebala dati veća autonomija u odabiru nastavnih sadržaja s obzirom na njihove sklonosti i interese. Rad na loomenu smatram korisnim, ali često sam se morao sam motivirati da bih se natjerao raditi. Smatram da je to rezultat toga što nisam uočavao korisnost ponekih zadataka. Smatram da su mentori/voditelji trebali navesti gdje ćemo takav zadatak moći koristiti i primijeniti u nastavi. Više su mi se svidjela predavanja uživo jer su konkretnija, a i osobno sam više vizualan i auditivan tip osobe te mi je na taj način bio omogućen veći protok informacija. Nisam imao većih problema u pisanju kurikuluma i mjesečnih planova.
Ispitanica 12	Ponajprije, sviđa mi se autonomija nastavnika i učenika – autonomija nastavnika u odabiru metoda, izvora, materijala...Ponajviše mi se navedeno sviđa kao ideja. Smatram da pretjerana autonomija učenika nije potpuno moguća jer samo rijetki učenici ne zahtijevaju neki oblik vođenja ili upućivanja na gradivo i sadržaje (govorim iz iskustva). Prvenstveno to smatram zbog toga što učenici i dalje ne znaju kako

	učiti; teško shvaćaju apstraktne pojmove; još uvijek im je najlakše reproducirati, a znatno manje sintetizirati i stvarati. Bore se i s kritičkim mišljenjem, a nerijetko i sami nastavnici nisu sposobni ili voljni razmišljati te koristiti nove i kreativne načine poučavanja i učenja. Neke od novih metoda ili aktivnosti pokušala sam implementirati u učionici i nerijetko je završilo neostvarenim ishodima (primjerice, obrnuta učionica), stoga sam se određenim ishodima morala iznova vraćati tijekom drugih nastavnih jedinica i pomoću drugih (provjerenih) nastavnih metoda. Uza sve pozitivne strane ovog eksperimentalnog programa, istaknula bih i pojedine negativne strane. Ponajprije, smatram da se u to krenulo previše stihijski i uz mnogo improvizacija; naglasak je na novim tehnologijama, a zapravo trebamo mi nastavnici mijenjati mentalni sklop te naučiti djecu kako također drukčije i inovativno razmišljati o svijetu oko sebe. Stručna usavršavanja uživo te savjetnički posjeti su u tome svakako puno pomogli, ali mi smo ti koji svakodnevno moramo raditi na sebi i nitko nam ne može dati sve odgovore. Kada je riječ o aplikaciji Loomen bojim se da je splet okolnosti utjecao na ostvarivanje predviđenih zadataka (ugovor na određeno vrijeme i nestalnost radnog mjesta, prekasno uključivanje u ovaj tip edukacije – rujan 2018., a kolege su krenuli u travnju 2018.). Moram priznati i da mi je pomalo smiješna ideja sakupljanja znački iako nemam ništa protiv cjeloživotnog učenja i propitivanja i usavršavanja vlastitoga rada (draže su mi edukacije i usavršavanja uživo gdje se sa stručnjacima i voditeljima radionica uživo može razgovarati i raspravljati). Smatram da to može dovesti do osjećaja frustriranosti, a učenicima i nastavnom procesu može i odmoći jer se manje vremena nastavnici mogu posvetiti samom planiranju i pripremanju svakodnevne nastave. Na Loomen se, kako god, ipak uključujem sa zakašnjenjem jer svi podliježemo istim novim pravilima sustava, a sustav ne funkcionira ako svi ne odrade svoj dio posla. Planiranje i pisanje godišnjih ili mjesečnih planova i kurikuluma uvijek je izazov, a u eksperimentalnom programu još i više. Rasteretilo se program gdje god je bilo moguće, a samo će vrijeme pokazati jesmo li to odradili i isplanirali kako treba te jesmo li ostvarili zamišljene i planirane ishode. Osobno sam imala poteškoća s planiranjem kurikuluma jer je sve, iako naizgled poznato i jednostavno, bilo istovremeno novo i zbunjujuće – od postavljanja ishoda pa sve do kronološkog planiranja pojedinih nastavnih cjelina i jedinica (primjerice, treba li započeti s obradbom nepromjenjivih ili promjenjivih vrsta riječi i slično).
--	--

Ispitanica 13	Sviđa mi je što je poučavanje usmjereno na učenike. Sami su oslonjeni na sebe te razvijaju kognitivne vještine koje će im koristiti u njihovom odrastanju. Ne sviđa mi se što nisu realizirani materijalni uvjeti za rad. Vrlo zahtjevnji programi, previše ishoda (rečeno je da će učenici biti rasterećeni, no to nije tako). Edukacije su bile vrlo brojne, međutim, imali smo kratak rok za njihovo rješavanje. Ukoliko smo se kvalitetno posvetili edukaciji, zaista smo mnogo naučili. Mogli smo čitajući komentare kolega, učiti i procjenjivati svoj rad. Pri planiranju i pisanju godišnjih izvedbenih kurikuluma kao i mjesečnih planova pomogao mi je metodički priručnik. Pohvalila bih metodički priručnik i sve digitalne sadržaje. Također, edukacija „uživo“ pomogla mi je i zahvaljujem se mentorima na pomoći i podršci.
Ispitanica 14	Jako sam zadovoljna onim što nam donosi „Škola za život“. Nudi nam slobodu u nastavi koja nam je trebala da aktivnosti prilagodimo današnjim učenicima. Generacije učenika se mijenjaju u motoričkom smislu i aktivnosti koje smo nekada provodili danas na žalost često nije moguće. Loomen je dobro zamišljen jedino bih voljela da se u jednom periodu pruži mogućnost odrađivanja radionica koje nismo stigli odraditi ili koje smo velikim djelom odradili i fali jedan zadatak za značku, a nismo stigli napraviti. Što se tiče vremena provedenog u rješavanu Loomena potrebno ga je više nego što je rečeno da će biti potrebno (naravno ako se želi kvalitetno raditi). Stručno usavršavanje „uživo“ je bilo odlično! Mentori odlični i kvalitetni i jako pristupačni da daju objašnjenja i da čuju naše strahove i probleme te da nam ponude rješenje istih. Smatram da ga je trebalo odraditi puno ranije. Odnosno prije početka školske godine jer smo dobili odgovore na mnoga pitanja koja su nas brinula vezano za provedbu nogo kurikuluma. Ovako sam se osjećala jako nespremno za početak školske godine. Planove i programe kao i mjesečne planove sam pisala uz pomoć metodičkog priručnika koji je jako kvalitetno napravljen.
Ispitanica 15	Prije svega, mislim da hrvatska škola treba i zaslužuje promjene. I jasno mi je da to jednom mora početi. Puno stvari koje su sada u fokusu eksperimentalnog programa (aktivnosti, metode i slično) već postoje u školama – razlikujemo se po načinu rada. Dobro je što sada postoji veća sloboda (prije svega u pisanju dokumentacije i planiranju) – da mogu bez muke napisati što radim i da mogu, ako osjećam potrebu, napisati da to radim ponovno jer je potrebno. Za sada nemam osjećam da me pritišće vrijeme, upisivanje sati i računica sat po sat. Ipak, ima puno papirologije. I ove godine se moram puno više dati u nastavni proces, s planiranjima (koja više nisu mjesečna, već ih zaokružujem po cjelinama), s nastavnim materijalima i sl. Nije mi ni teško ni žao – veselim se školi koja će imati zadovoljnije ljude (pritom

	mislim i na učenike i na učitelje, a i na roditelje). I vjerujem da ste svjesni da je sve na leđima učitelja. Što se tiče edukacija, podvojenoga sam mišljenja. Regionalni susret, gdje sam imala priliku razgovarati i raditi s mentoricom vlastitog područja i s kolegicama koje muče iste brige (o uspješnosti, ispravnosti rada, poteškoćama...), jedno je mjesto gdje sam se osjećala korisnom i optimistično. Zahvaljujem na svim ostalim susretima (mislim da su bila dva + roditeljski sastanak), ljudi koji su došli su bili sasvim u redu, ali ništa novoga nisam čula – uz dužno poštovanje, općeniti i otprilični susreti su možda prilika da si ukažemo na par stvari, da možda nešto osvijestimo, ali su po meni balast. Pa ja radim u školi u kojoj znamo odraditi konkretno, jasno i kako treba – i bez tih susreta. Dakle, voljela bih više susreta u kojima smo konkretni u ostvarivanju svoga predmeta/područja. Loomen je ono što me u potpunosti razočaralo. Imam osjećaj da je sve priređeno na kvantitativnoj, a ne kvalitativnoj razini. Počela sam entuzijastično i... Nisam završila. Iako sam silno htjela edukaciju, poklopilo se nekoliko situacija – moja objektivna nemogućnost da stižem na vrijeme i vaši nenormalni rokovi i zadatci. Iako sam si sve materijale printala i čitala kući i zapravo sam upućena u sve što se nudilo, ostaje gorak okus da nisam napravila ništa – jer sam trebala loviti značke. Takva kakva jesam, ne odustajem ni sada pa se nadam da ću dobiti mogućnost da opet prođem edukacije na način da riješim zadatke (i dobijem značke). Zapravo, sve teme na Loomenu su bile dobre, iznimno korisne i potrebne, ali ste pretjerali: u količini, u vremenskom određenju... Što mi želite poručiti – da je moja edukacija u Školi koja još nije pošteno ni zaživjela – već neslavno i neuspješno završila? U nekoliko mjeseci ugorali ste toliko materijala, računajući valjda ili da ne znamo ništa ili da smo nevjerojatno sposobni. Ako je poanta da budemo educirani učitelji, ako je bitno da u cijeli proces uđemo pozitivno usmjereni k novim znanjima, zašto je to napravljeno na način da dobar dio nas osjeća frustraciju na spomen Loomena? A tek smo počeli. S obzirom da će ovo valjda netko pročitati i s obzirom da znam da nisam jedina, molim pomoć u vidu omogućavanja stare/nove edukacije.
Ispitanica 16	Prije svega želim istaknuti da me jako vesli što sudjelujem u trenutku u kojem počinju promjene u području obrazovanja. Sviđa mi se što su u radu na kurikulumu i edukacijama učitelja uključeni stručnjaci i kolege koji doista rade ili su radili u učionici. Dobro je što je učitelju omogućena sloboda i autonomija. Povremeno mi je edukacija na Loomenu bila zahtjevna, u smislu tempa koji nisam uspijevala pratiti

	pred kraj prošle školske godine. Puno sam više napredovala u usavršavanju na radionicama zajedno s mentorima. Pisanje godišnjeg izvedbenog kurikulumu mi je bilo vrlo zahtjevno jer nisam imala jasne smjernice kako bi trebala raditi te sam se gubila. Mjesečne planove prilagođavam u hodu.
Ispitanica 17	Smatram da su promjene u našem školstvu dobrodošle. Nekad je neke od nas potrebno malo pogurati da bi se odlučili na promjene, ali smatram da je većina nas koja je pristala da se uključi u eksperimentalni program na te promjene spremna i već ih neko vrijeme i provodi bez obzira na početak programa. U tome su nas dodatno motivirala različita obećanja kao npr nabava opreme za nastavu, tableti i sl. Neka obećanja još čekamo da se realiziraju i stvarno se nadam da će uskoro i biti realizirana. Prihvatili smo i da će biti dodatnog posla, edukacije, zadataka, ali mislim da nismo bili spremni da će to biti u tolikoj količini, broju i vremenskim ograničenjima koja su se često preklapala s ostalim obvezama u redovnom radu. Zadataka na Loomenu je stvarno bilo previše i zahtijevali su puno vremena za proučavanje, osmišljavanje pa i samo pisanje odgovora. A onda nakon sati rada i napokon otvorene rasprave na forumu potrebno je bilo još i komentirati pet rasprava kolega. A uz to, priprema i osmišljavanje radovne nastave čeka jer rok na Loomenu ističe. Pritom prvenstveno mislim na Predmetnu nastavu dok su na predmetu Kemija zadci ipak bili u manjem broju i rokovi su bili razumni. Naravno da je edukacija potrebna i dobrodošla samo mislim da se ipak treba malo računa voditi o količini pa samim time i kvaliteti. Često zbog velikog broja zadataka i rokova, nisam stigla dovoljno se posvetiti nekom zadatku nego sam ga odradila tako da odradim i dobijem značku. Žao mi je zbog toga jer smatram da su neki zadatci korisni, neki su mi i bili zabavni. U svakom slučaju trudila sam se dati najviše i uključiti se koliko mogu s obzirom na ostale obveze u školskom i privatnom životu. Od stručnih usavršavanja „uživo“ koristan i zanimljiv mi je bio Regionalni stručni skup gdje sam imala priliku razgovarati s mentorima za moj predmet, postaviti im pitanja i iznijeti probleme specifično vezane za predmet. Također, imala sam prilike izmijeniti iskustva i raditi s kolegama koji predaju isti predmet, što inače u školi nemam. Ostali susreti organizirani po školama nisu bi bili previše korisni, bilo je puno pitanja, na mnoga nismo dobili odgovor ili barem ne onaj jasan. Što se tiče godišnjeg i mjesečnog planiranja zahtijevalo je više vremena jer je planove trebalo napraviti iznova. Na početku školske godine mislim da smo bili malo zbunjeni i ni sami nismo točno znali kako napraviti godišnje planove, ioop-e i sl. Meni je u tome puno pomogao Metodički priručnik, mislim da je jasan i sažet i navodi samo

	ono ključno. Ono što je mene osobno najviše razveselilo je činjenica da pisane provjere ne moram planirati na početku polugodišta već ih mogu odrediti i prilagoditi s obzirom na stvarnu realizaciju nastave i ostvarenje ishoda učenja.
Ispitanik 18	Najviše mi se sviđa to što ćemo dobiti dovoljno opreme da se ne moram brinuti u kojoj sam učionici i ima li ta učionica projektor ili ne. Većinu stvari koje se prikazuje kao novo i revolucionarno sam već i ranije radio. Jedini dio koji sam naučio je izrađivanje kartica za vrednovanje i to je dio koji je jako dobar. Aplikacija Loomen je dobro zamišljena, ali loše provedena. U početku sam izrađivao sve i jako se trudio. Nakon nekog vremena provedenog na Loomenu vidio sam da veliki broj učitelja piše hvalospjeve i idealizirane primjere koji nisu provedivi u stvarnoj nastavi. Dobivanje značaka smatram besmislenim. Korisnije bi bilo da dobijemo neku potvrdu u pisanom obliku. Jednako mišljenje kao i o značkama imam i za prisilno komentiranje tuđih radova. Stručna usavršavanja su bila odličan način da jedni drugima iznesemo probleme koji nas muče u nastavi. Puno bolje od Loomena.
Ispitanica 19	Najveća promjena je u praćenju /pratili smo i ranije no drugačije iskazivali. Formativno praćenje mi se sviđa i ima smisla no iziskuje dodatno osmišljavanje i troši dosta vremena u provođenju u razredu. Loomen mi je bio sasvim ok, puno toga mi se svidjelo i primjenjujem u nastavi i na sebi, iako su rokovi za izvršenje ponekad bili vrlo stresni i udarni. Od stručnih usavršavanja uživo bila su korisna usavršavanja po predmetima koja su bila specifična i moglo se postavljati konkretna pitanja iz razreda. Kod planiranja i pisanja GIK koristila sam se MP i materijalom nakladničke kuće.
Ispitanik 20	Uz mnoge reforme koje su potrebne ovakvome obliku društva reforma obrazovanja trebala bi biti na prvome mjestu jer će ga ona promijeniti iz samog korijena. Dobro je što postoji inicijativa za promjenama, no takva promjena ne može se ostvariti u kratkome vremenskom periodu. Kako bi smo uspješno proveli reformu trebamo se zapitati što želimo njome dobiti. Ukoliko je sprovodimo kao oblik reforme koji će biti napisan na papiru kao pro forme oblik tada bolje da i ne počinjemo. Uspješnost naše reforme uvidjeti ćemo sa oblikom svjetonazora društva koje je rodila ova reforma. S obzirom da je ovo eksperimentalni oblik imamo prostora za istraživanje i pokojom pogrešku, no ukoliko će nam ishodi reforme biti jasni tada će biti i manje pogrešaka. Stručna usavršavanja u obliku e-kolegija i način obrazovanja putem istih, stvaraju neke pogodnosti koje se odražavaju u uštedi vremena i novca. Pristup radu sa djecom učitelj stvara tijekom cijelog života i njegove metode temelje se na cijeloživotnom propitkivanju i prepoznavanju pravih društvenih vrijednosti.

	Kurikulum glazbenog predmeta važan je dio cijelog procesa, no godišnji plan i program pomalo gubi smisao. Ukoliko učitelj nije od mogućnosti prepoznati temu koju su učenici danas spremni usvojiti, učenici će raspolagati sa činjenicama koje ne shvaćaju niti razumiju, već im one služe skupljanju ocjene. Iz tog razloga planiranje nastavnog sata, u rujnu koji će se održati u svibnju sljedeće godine, poprima apsurdnu notu. Dakle učitelj jest onaj kojem su potrebna socijalno-psihološka znanja kako bi bio spreman prepoznati pravi trenutak za težinu i količinu nastavnog sadržaja u određenom trenutku i onaj koji vlada kompetencijama koje će rezultirati izvođenjem bilo kojeg nastavnog sadržaja u bilo kojem trenutku. Samim time pažnja sa planiranja godišnjeg plana i programa može se usmjeriti u stvaranje kompetencija koje će uistinu koristiti učeniku i učitelju. Način na koji ćemo ostvariti uspješnu reformu, kako god se ona zvala, sastoji se od nekoliko važnih detalja, a jedan od njih je i samovrednovanje. Ukoliko želimo društvo koje shvaća, razumije i promišlja tome ga i trebamo naučiti na samome početku.
Ispitanica 21	Korisna su mi bila stručna usavršavanja “uživo” tijekom kojih su se kolegice potrudile objasniti sve nejasnoće. Loomen aplikacija oduzela mi je previše dragocjenog vremena, vikende i dio praznika, a ono što sam tamo naučila moglo se svesti na najosnovnije. Moram reći da je bilo mnogo nepotrebnih zadataka koje sam na kraju odradila samo da se riješim ili ih uopće nisam stigla odraditi. Rečeno nam je da mjesečne planove ne moramo više pisati, ali sada primjećujem da mi fale u planiranju nastave pa mislim da ću ubuduće nastaviti s tom praksom.
Ispitanica 22	Uvođenje eksperimentalnog programa „Škola za život“ svidio mi se već u samom početku. Kada smo počeli s eksperimentalnom fazom imala sam bezbroj pitanja i nisam znala radim li dobro ili ne. Posebno mi se sviđa naglasak na aktivnom učenju učenika kao i učenje kroz rješavanje problema i suradničko učenje. Mislim da je upravo u tome velika koristi eksperimentalnog programa. I dalje ću u svom radu naglasak stavljati na ovim metodama i aktivnostima: Potaknuta načinima rada u petom razredu i u ostalim razredima u kojima radim polako uvodim ove oblike rada. Povratne informacije učenika su pozitivne i to me motivira da ustrajem u radu. Sviđa mi se sloboda i autonomija učitelja jer upravo na tome možemo pokazati svu svoju kreativnost te učenicima olakšati učenje. Ipak, moram priznati da mi planiranje oduzima dosta vremena. Još uvijek se borim i s vrednovanje ali se nadam da ću i na tim poljima do kraja godine biti bolja. Već sam prije napisala kako mislim da uporaba tableta na nastavi vjeronauka nije presudna. Nekako mi se čini da mi koji poznajemo utjelovljenju Riječ trebamo s riječi i djelovati. Tableti nam tu samo pomažu, ali nisu neophodni. Ipak, voljela bih imati veća znanja o uporabi raznih digitalnih alata u nastavi.

	Na CARNetLooemen aplikaciji uključena sam od samog početka, Moram priznati da mi rad na ovoj platformi nije stran jer sam u proteklim godinama odradila on-line edukacije AZOO-e (Individualizacija u nastavnom procesu, Strategije učenja i poučavanja, Vrednovanje i druge). U početku sam se uključila u Virtualnu učionicu Predmetne nastave i Virtualnu učionicu Razredne nastave. Kasnije, kada su se otvorile učionice predmeta uključila sam se u Virtualnu učionicu Katoličkog vjeronauka. U mjesecu prosincu odradila sam i Virtualnu učionicu za Voditelje ŽSV-a – uvodni dio. Sviđa mi se rad u ovim virtualnim učionicama. Sami možemo planirati kada ćemo i koliko raditi u njima. Ono što bih spomenula kao moju zamjerku je ograničeno vrijeme koje smo imali za rješavanje zadataka posebno u lipnju i rujnu. Neke zadatke u tom vremenu nisam riješila. Meni su neki zadaci odradjeni na ovoj platformi pomogli u lakšem snalaženju i provedbi eksperimentalnog programa „Škola za život“. Prisustvovala sam jednom regionalnom skupu „uživo“. Iako je bila subota i malo mi se nije dalo za skup imam samo riječi hvale. Upoznala smo mentorice naše Virtualne učionice. Susrela sam se s kolegicama i kolegama koju su u eksperimentalnom programu. Izmijenila sam s kolegama mišljenja, primjere dobre prakse i nove ideje. Jedni drugima smo se i potužili i glasno izrekli sve što nas muči. Mentorice su nas saslušale, ohrabrile, pokazale primjere dobre prakse. S regionalnog skupa otišla sam još motiviranije za daljnji rad. Mišljenja sam da bi i takvih stručnih usavršavanja trebalo biti više.
Ispitanica 23	Hrvatsko školstvo dugo iščekuje promjene. Načini rada,, aktivnosti, metode i pristupi su već odavno prisutni u našim kolektivima. Trenutni je naglasak na većoj sloboda pri planiraju i vođenju i pisanju dokumentacije. Osobno smatram da je i do sada to variralo od učitelja do učitelja. Ne vidim veliku razliku u načinu upisa i izradi pripreme, s tim da pozdravljam slobodu koja je nešto veća pri planiranju. Edukaciju pratim maksimalno koliko je moguće. Sa samim Loomenom sam imala i još uvijek imam velikih problema (u početku tehničkih, što je onemogućilo redovito praćenje). Često imam osjećaj da je mnoštvo materijala postavljeno dužnosti radi“ Očekujem da će vrijeme donijeti poboljšanja.

6.2. Analiza intervjua

Analizom intervjua izdvojeno je pet tema: kompetentnost učitelja, planiranje i programiranje, priprema za nastavni sat/dan, digitalni alati i učenici u suvremenoj nastavi. Svaka tema analizirat će se u svom potpoglavlju radi preglednosti. Odgovori ispitanih učiteljica prikazani su kurzivom, a iza svakog odgovora bit će označeno o kojoj se ispitanici radi prema tablici s popisom ispitanika (Tablica 1.) iz poglavlja *Uzorak istraživanja*.

6.2.1. Kompetentnost učitelja

Na pitanja o kompetentnosti sve učiteljice odgovorile su potvrdno, a učiteljice koje rade u cjelodnevnom obliku nastave dodatno su istaknule kako su većinu metoda, oblika i aktivnosti već i ranije koristile u radu, budući da cjelodnevni oblik nastave ima veću fleksibilnost pri obradi sadržaja. Jedna od ispitanica navodi sljedeće:

„U velikoj mjeri jesmo kompetentne, ali ja za sebe ne bih rekla da sam 100% kompetentna, pogotovo u dijelu praćenja, vrednovanja.“ (I4)

Na pitanja o tome je li izvođenje nastave prema suvremenim metodama kurikularne reforme jednostavnije, učiteljice odgovaraju kako se ništa posebno nije promijenilo u izvođenju nastave, jer je općenito škola i ranije imala sličan pristup radu te su se učiteljice trudile ostvariti što zanimljiviju nastavu po mjeri učenika. S druge strane, učiteljice naglašavaju kako su problem imali kod administracije i novih didaktičkih pojmova. Naime, smatraju da se novim načinom rada administrativni posao povećao. Najveći problem imale su prilikom bilježenja nastavnih priprema za nastavni sat budući da nikad nisu dani naputci kako da se bilježe.

„Jednostavnije je nama u cjelodnevnoj nastavi, jer sam fond sati na dnevnoj i tjednoj bazi ne pokriva sve ono što mi napravimo, pa mi to možemo bilježiti kao organizirano slobodno vrijeme.“ (I4)

„Ta cijela ideja kurikularne reforme je vrlo slična radu u cjelodnevnom odgojno obrazovnom razredu, jer ima vremena u cijelom tjednu implementirati ishode npr. idemo pješke u HKD, prelazimo Rječinu, pričamo o stablima koja su promijenila

boju, gledamo rijeku, gledamo galeriju, prometna pravila. Mi tu napravimo valjda 15 ishoda u dva sata, koje čine sustav koji oni žele uvesti, ali mi ga pišemo kao organizirano slobodno vrijeme- nama nije nov, jednostavno ga je izvoditi jer smo tako i do sada radili.“(I2)

Po pitanju edukacija „uživo“ učiteljice su naglasile da su ih i ranije imale te da se već posljednjih deset godina sve češće razgovara o nastavi usmjerenoj na učenika. Zbog toga su i ranije svoje metode, oblike i aktivnosti prilagođavale takvom radu.

O edukacijama putem „Loomena“ učiteljice izražavaju stav kako je prekasno počela i da je zato na početku bilo previše posla. Dodatna otežavajuća okolnost jest što jedan zadatak uvjetuje drugi, a za svaki od zadataka postoji rok koji je bilo teško ispuniti zbog količine zadataka.

„Bilo je jako puno zadataka koje je u kratkom vremenu trebalo ispuniti.“(I3)

Korisnim navode primjere dobre prakse, ali naglašavaju kako im nažalost više nisu dostupni. Nadalje, učiteljice naglašavaju kako su neki od zadataka bili suvišni jer, navodi jedna učiteljica:

„Fokus je bio usmjeren na široki spektar svega što oni žele obuhvatiti tom edukacijom, a ne na konkretnu pomoć i ono što je zbilja potrebno učiteljima za izvedbu.“(I2)

Pojašnjenje tvrdnje jest kako je u zadacima bilo puno općenitih zadataka, koji ne odgovaraju na konkretna pitanja. Učitelji nisu dobili odgovore od strane voditelja edukacije kada su se postavljala konkretna pitanja poput onih „Kako voditi evidenciju i upisati u dnevnik praćenja rada nastavni sat? Kako bilježiti godišnji plan i program?“. Smatraju da su u takvim situacijama i onda kada su nailazili na konkretne probleme svi učitelji bili, kako navodi jedna od učiteljica(I2) „prepušteni sami sebi“, ali „ne u smislu autonomije nego u smislu snalaženja.“

„To znači da smo mi putem virtualnih učionica upoznati s nazivima ishoda i koji ishodi pripadaju kojoj aktivnosti, međutim kako ih točno planirati, bilježiti, pratiti, vrednovati na taj dio u praksi nam nitko nije mogao dati prave odgovore u trenutku kada je to nama bilo potrebno.“(I2)

Ne izražavaju pretjerano zadovoljstvo edukacijom putem „Loomen“ platforme te smatraju da su edukacije „uživo“ bolje i korisnije.

6.2.2. Planiranje i programiranje

Na pitanje o planiranju nastave učiteljice su naglasile kako zajednički planiraju nastavu, te su istaknule kako im je planiranje na početku bilo teško, zbog novih didaktičkih pojmova i općenito zbog novog načina kojeg nisu znale kako uobličiti plan, ali s vremenom kada su proučile i počele raditi na taj način više im to nije bilo tako komplicirano. Ono što im je stvaralo problem jest kako zapisati sve aktivnosti i odrediti njihovo trajanje budući da više nema nastavnih jedinica.

„Na prvi čas je bilo prestrašno, jer nisi siguran kako to uobličiti i napisati, jer su prijedlozi bili, meni osobno nejasni. Za moj pojam to je sve previše fluidno, jer za prirodu i društvo moraš točno znati koliko sati ćeš potrošiti na snalaženje u vremenu, toliko na proljeće, ljeto, jer ako ideš otprilike ćeš se pogubiti.“ (I4)

„A inače, svaki godišnji plan je podložen promjenama, tijekom mjesečnih planova se pojačavaju neki sadržaji, a zbog ne postojanja nastavnih jedinica teško je bilježiti.“ (I1)

„Nama je bilo vrlo nejasno jer smo trebali zapisati aktivnosti, mi kada bismo pisali za jedan sat koje sve aktivnosti imamo to bi bilo suludo, jer primjerice kod obrade slova u prvom razredu to je i obrada slova, govorna vježba, vježba pisanja, vježba čitanja.“ ... „Rasterećenje definitivno nije!“ (I3)

“Prema tome i rasterećenje, kao i autonomija bile su kriva riječ. Bili bismo rasterećeni da je to lijepo posloženo i da mi to ne moramo tako zapisivati.“ (I2)

Kao izazov u planiranju navode više međupredmetnih tema koje je složenije implementirati u nastavu. Osim toga jedna od učiteljica navodi kako joj je teško vrednovati odgojne predmete jer ih treba vrednovati na kraju određenog razdoblja.

Nadalje, 1. i 2. razred se ne bi trebao ocjenjivati, a pravilnici su ostali isti. Zbog toga se, kako kaže učiteljica „*šalje kriva poruka djeci, ali i roditeljima*“, jer učitelji imaju obvezu formativno i brojčano vrednovati što im stvara dodatni posao i dvosmislenu poruku.

Po pitanju dostupnosti materijala učiteljice navode kako su im dostupni metodički priručnici na „Loomen“platformi te da im dobro posluže kao ideje za rad, ali naglašavaju kako se učitelji ne obavještavaju o promjenama koje su nužne za njihov rad i tako često ne znaju u kojim su se segmentima dogodile promjene i zbog toga ih ne primjenjuju pravovremeno. Uz to su navele kako im predlošci u digitalnom obliku služe ponajviše za definiranje, preuzimanje već osmišljenih ishoda, odnosno kako bi lakše unosili podatke u administrativni dio.

„Metodički priručnik je dostupan, a sad od kolike je on pomoći ne mogu baš reći velike.“(I5)

„Meni on pomogne jer je u digitalnom obliku pa copy-pasteam ishode, pročitam njihove razrade pa mi je lakše formulirati svoje rečenice, a da se tiče ishoda koji provjeravam. Najviše ga koristim za razradu ishoda, jer ideje budu pa se zamrznu, nitko ih ne ažurira dugo vremena. Ideje su im prilično kopirane od starih.“(I2)

„A ima ih koji su totalno neprimjereni za prvi razred, jer primjerice promatranje oblaka nije moguće vremenski izvesti u prvom razredu.“(I4)

Integraciju i korelaciju su učiteljice koristile i ranije u gotovo jednakoj mjeri, kao i tematsko planiranje koje provode jednom mjesečno.

6.2.3. Priprema za nastavni sat/dan

Učiteljice navode kako je važno da se usuglasi stav, obrazac pisanja pripreme za nastavi sat jer im nitko nije konkretno rekao kako ona treba izgledati te zbog toga ne znaju pišu li ih dobro ili ne. Nedostatak smjernica ističu kao jedan problem koji bi dodatno mogao otežati rad učiteljima početnicima, za koje kažu „*ne znaju kako bi ih naučile pisati pripreme*“. Navode i kako povremeno dobiju dojam da ih uopće ne moraju ni pisati.

„Kako priprema treba izgledati nitko nije rekao.“ (I4)

„Ako bi ti pisao pripremu tako da pišeš ishode za temu, za međupredmetnu temu to je onda pisanje unedogled, zato ja sada pišem samo šifru ishoda.“ (I3)

Razlika u pisanju priprema u odnosu na prijašnji način rada jest u tome da svaka aktivnost mora imati pridružen ishod te kažu kako je to ogromna administracija i pisanje. Također jedna učiteljica navodi kako nema ključnih pojmova, već se pišu u šiframa. Na pitanje je li im pisanje priprema sada jednostavnije ili složenije jedna učiteljica (I5) odgovara: *„nije složenije, nego jednostavno ima puno više pisanja nego prije.“*

Kao izazov navode potrebu da se učenicima dočaraju svakodnevne situacije, a učenici su sve više „virtualni“ i sve manje imaju iskustva i socijalnih vještina.

„Problem kod kurikuluma jest što prvi koji smo mi imali imao je četiri razine, a ocjena je pet, a sada novi nema razine već samo piše što bi učenik trebao znati da bi zadovoljio ishod. Sad je pitanje je li to tri, ili prolazno- ali nema ocijene.“ (I4)

„Nama su rekli da mi određujemo razine, to znači da će moj razred za tri znati nešto, tvom će to biti z pet i slično.“ (I2)

„Rekli su nam da za odgojne predmete najmanja ocjena može biti tri, dakle tri, četiri i pet, čak i kad nešto ne napravi to je tri, a na četvorku se roditelji i djeca već silno vrijeđaju.“ (I1)

6.2.4. Digitalni alati

Po pitanju digitalnih alata i tableta sve učiteljice suglasne su da su tableti apsolutno bespotrebni u prvim razredima. Kao obrazloženje navode kako se s učenicima prvih razreda najviše treba raditi na razvoju socijalnih vještina, na stvaranju radnih navika, poštivanju pravila ponašanja, ljubavi prema školi, koncentraciji, na grafomotoričkim vježbama, a tableti u nastavi potiču samostalan rad u kojem učenici ne razvijaju gore

navedene stavke. Osim toga imaju teškoće po pitanju opremljenosti učionica (neke od učiteljica nemaju u učionici platno, projektor, zamračenje učionica, izmjenjuju se za tablete), ali naglašavaju kako se mogu dobro organizirati i ostvariti nastavu na tabletima povremeno. Ono što im dodatno otežava situaciju jest činjenica da „*učenici prvog razreda jednostavno ne mogu samostalno upisivati Internet adresu od 16 znakova*“ te im je onda potrebna pomoć administratora. Škola ima tri administratora, ali oni uz to imaju svoj posao koji ne mogu stalno ostavljati. Također neki učenici na tabletima, bez obzira na uzastopna ažuriranja, i dalje imaju demo-verzije udžbenika što usporava rad. Učiteljice smatraju da je tehnologija u nastavu uvedena polovično i da su uvjeti za takvu nastavu loši. Jedna od učiteljica navodi kako se često služi aplikacijom „Mozabook“ i da od nje ima pomoći, ali i dalje smatra da su učenici najviše skoncentrirani onda kada učitelj piše po ploči i ima direktnu interakciju s učenicima.

„Problem je što primjena digitalnih alata, bar ovdje u našoj školi zakaže, neki tableti se mogu napuniti samo na 6% baterije, demo verzije knjige i slično.“ (I3)

„Tableti u prvom razredu dobro dođu da tu i tamo nešto pogledaju, ali preskupa su investicija da bi bili isplativi.“ (I2)

„Ta podrška koja se toliko hvalila, nije je bilo.“ (I1)

Sve učiteljice potvrdno odgovaraju na pitanje vole li učenici rad na tabletima i uz digitalne alate, ali navode i da ih frustrira kada ne mogu otvoriti određene aplikacije ili izvršiti neke radnje na tabletima. Sve učiteljice navode da rijetko koriste tablete.

6.2.5. Učenici u suvremenoj nastavi

Ovakva nastava je za učenike bolja prema mišljenju učiteljica, jer se potiče iskustveno učenje i učenje u kontekstu svakodnevnih situacija, gradivo je povezano i lakše je primjenjivati integraciju. Kao nedostatak navode tehnologiju u nastavi, teško razlikovanje radnog dijela i onog neobaveznog od strane učenika i samovrednovanje za koje je jedna od učiteljica navela „*samo vidim tko je samopouzdan, a tko ne, a kod vršnjačkog tko koga voli.*“ (I4)

Prijedlozi za poboljšanje jesu da se smanji broj djece u odjelu i da se izbace tableti. Također navode kako u reformi nema autonomije ni rasterećenja o kojima se govorilo te da je veliki nedostatak reforme što nije provjereno inicijalno stanje učenika kako bi mogli utvrditi je li došlo do napretka u njihovom razvoju.

„Nakon ove reforme očekujemo da će nas netko zbilja pitati, a napraviti će to samo s djecom. Vanjskim vrednovanjem će ih provjeriti, a nitko na početku nije provjerio njihovo inicijalno stanje, a budući da se ne zna inicijalno stanje može izgledati da s njima nitko nije radio.“ (I2)

„Tjedna ni mjesečna norma ne podnosi ono što radimo.“ (I5)

Učiteljice nadalje smatraju kako učenicima današnjice nedostaje odgoj, odgovornost, samostalnost, briga o sebi i svom priboru, socijalne vještine, a učiteljima olakšice, asistent.

Učiteljice su za kraj intervjua izrazile svoj stav po pitanju suvremenog poučavanja i onoga u čemu se ono ogleda:

„Suvremenost poučavanja i učenja ogleda se u suradnji, roditelj-učitelj u kojoj roditelji trebaju shvatiti da su dijete dali u školu da se obrazuje, a ne na čuvanje ili tečaj u kojem su oni ravnopravni u odabiru načina rada učitelja. Treba se znati koji je čiji dio.“ (I2)

„Suvremenost poučavanja i učenja ogleda se u suradničkom učenju, timskom radu, rješavanju problemskih zadataka i iskustvenom učenju.“ (I4)

„Suvremenost poučavanja i učenja ogleda se u osposobljavanju učenika za život i životne situacije.“ (I1)

7. ZAKLJUČAK

Mišljenje o suvremenom planiranju i programiranju nastave usmjerene na učenika najbolje mogu dati učitelji koji svakodnevno rade s učenicima, proučavaju kurikulum i pretaču napisane riječi kurikuluma u odgojno-obrazovnu praksu. Kako bi se usmjerenost na učenika u poučavanju ostvarila na najbolji mogući način, važno je da učitelji takav pristup podržavaju, da njime vladaju i koriste sve njegove prednosti. Takav pristup koji uključuje formativno vrednovanje, orijentiranost na ishode i digitalne alate od učitelja traži posjedovanje široke lepeze kompetencija koje kontinuirano treba usavršavati i razvoj istih kod učenika.

Na osnovu ispitivanja stavova učitelja o pristupu usmjerenom na učenika zaključeno je da je većina ishoda učenja ostvariva, ovisno o nastavnoj temi koja se poučava. U izornoj nastavi teže je ostvariti sve ishode jer je te nastavne sadržaje važno učenicima učiniti što zanimljivijim kako bi ih iduće školske godine opet odabrali. Budući da ne zadovoljavaju svi ishodi učenja taj kriterij, učitelji koji poučavaju u izornoj nastavi otežano ostvaruju pojedine ishode. Najčešće se radi ostvarivanja ishoda koriste aktivnostima poput igara, grupnih i istraživačkih radova, izrade plakata, razgovora, pisanja kritičkih osvrti, crtanja i intervjuiranja.

Problemi s kojima se učitelji najčešće susreću prilikom ostvarivanja ishoda različiti su i ovise o dobi učenika. U prvom razredu otežavajuću okolnost najčešće čini emocionalna nespremnost učenika, nerazvijene socijalizacijske vještine te sporo učenje i usvajanje razrednih pravila i pravila ponašanja. Učitelji predmetne i izborne nastave susreću se s problemom otežanog planiranja prema ishodima učenja, mnogobrojnošću ishoda učenja te nedostatkom predznanja, interesa i sposobnosti učenika. U izornoj nastavi problem je što se ona najčešće odvija prema satnici u zadnjim školskim satima pa učenicima nedostaje volje i motivacije. Učitelji svih razreda susreću se s nedostatkom didaktičkog materijala i ostalog materijala za rad, nesamostalnosti učenika i prevelikim brojem učenika u razredima zbog čega nastaju problemi s disciplinom. Osim toga kao velik problem ističe se Loomen koji od učitelja zahtijeva velik vremenski angažman, najčešće za rješavanje zadataka koji ih ne poučavaju novinama i ne pomažu u rješavanju konkretnih problema s kojima se susreću u neposrednoj odgojno-obrazovnoj praksi.

Mišljenja učitelja o uvođenju nužnih promjena kako bi se povećala kvaliteta i uspješnost nastave uglavnom su vezana za unaprjeđenje sposobnosti učitelja, od kojih digitalnih vještina i vještina upravljanjem razredom, zatim za osiguranje nastavnih materijala, češću uporabu digitalnih alata, samovrednovanja, kritičkog mišljenja i suradničkih metoda učenja. Osim toga ističu potrebu za smanjenjem broja učenika u razredu, smanjenjem količine nastavnih sadržaja, ukidanjem brojčanog ocjenjivanja, prilagođavanjem e-dnevnika formativnom načinu vrednovanja i jačanju povezanosti nastavnih sadržaja iz različitih predmeta.

Analizom stavova učitelja o formativnom načinu vrednovanja zaključeno je kako većina učitelja ima pozitivan stav o navedenom. Većina smatra kako formativno vrednovanje nudi konkretne povratne informacije učenicima koje ga motiviraju i ukazuju na nedostatke koje treba ispraviti. Negativan segment formativnog vrednovanja jest njegova otežana provedba i realizacija jer sustav vrednovanja nije učinkovito pripremljen za njegovu provedbu. Osim toga, učenici i njihovi roditelji nisu dovoljno upoznati s formativnim načinom vrednovanja te i dalje smatraju brojčanu ocjenu najtočnijim mjerilom znanja. Samovrednovanje su učiteljice razredne nastave ocijenile kao suvišno jer ga učenici još ne znaju pravilno koristiti i nisu iskreni.

Ispitivanjem stavova učitelja o učinkovitosti uporabe digitalnih alata i digitalnih sadržaja u nastavi zaključeno je kako su tableti u nastavi prvog razreda suvišni, loše utječu na socijalizaciju i razvoj drugih sposobnosti (koncentracija, suradnja, komunikacija, motoričke sposobnosti). U nastavi predmetne nastave tableti i digitalni alati češće se koriste, ali su stavovi učitelja o njihovom korištenju podijeljeni. Neki ih smatraju izrazito korisnim, a drugi suvišnim. Većina ispitanika istaknula je kako tableti ne rade uvijek, brzo im se prazni baterija te nisu sve učionice kvalitetno opremljene za njihovo korištenje, kao ni za korištenje drugih digitalnih alata.

Učitelji su izrazili pozitivne i negativne značajke o provedbi eksperimentalnog programa „Škola za život“. Pozitivnim ističu rasterećenje učenika u savladavanju pisanja slova, veću autonomiju učitelja, metodičke priručnike, usmjerenost na aktivno učenje i Loomen kao dobar način razmjene iskustava. Negativne značajke jesu nedovoljna edukacija za provedbu eksperimentalnog programa, opterećenost zadacima na portalu Loomen te nedostatni materijalni uvjeti.

Dodatnim intervjuiranjem učiteljica razredne nastave zaključeno je kako učiteljice sebe većinom smatraju kompetentnima za rad u eksperimentalnoj provedbi programa „Škola za život“. Ističu kako im je isprva bilo jako teško planirati, ali su se ubrzo prilagodile i ovladale pisanjem godišnjeg plana i programa. Važno je istaknuti kako učiteljice nemaju konkretnu informaciju o tome kako treba izgledati priprema za nastavni sat/dan te nisu sigurne pišu li je ispravno. Bez obzira na navedene nedostatke učiteljice ističu kako je ovakav pristup koristan za učenike, ali predlažu smanjenje broja učenika u razredu.

Prema mišljenju učiteljica prvih razreda suvremeno poučavanje i učenje ogleda se u *„pravilnoj suradnji, timskom radu, iskustvenom učenju i osposobljavanju učenika za život i životne situacije“*. Prema rezultatima provedenog istraživanja jasno je vidljivo kako učitelji dobro prepoznaju potencijal kompetencijskog i suvremenog pristupa učenju i poučavanju usmjerenom na učenika, ali isto tako osjete nedostatke programa koji samo djelomično u praksi ostvaruje svoje temeljne ciljeve. Svijest ispitanih učitelja o vlastitim nedostacima i nedostacima sustava te rad na uklanjanju istih ključ je formiranja kvalitetnog odgojno-obrazovnog sustava koji će pripremiti učenike na život u modernom, inovativnom, mobilnom i suvremenom društvu. Kurikularna reforma prvi je i najteži korak kojim koračaju svi učitelji uključeni u njezinu provedbu, ali je isto tako i nada koja samo pravilnim razvojem i osluškivanjem potreba učitelja i učenika može potaknuti i naposljetku ostvariti transformaciju odgojno-obrazovnog sustava.

8. LITERATURA

1. Alajbegović, J. (2018). *Procjenjivanje digitalnih kompetencija učenika rane školske dobi*. Rijeka: Učiteljski fakultet u Rijeci. (diplomski rad)
2. Anić, V. (2003). *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi liber.
3. Arbunić, A. i Kostović-Vranješ, V. (2007). Nastava i izvori znanja. *Odgojne znanosti*, 9(2), 86-111.
4. Asik-Ozturk, M., Ahmetoglu, E. i H. Acar, I. (2019). The contributions of children's social competence, aggression, and anxiety to their play behaviours with peers. *Early Child Development and Care*.
5. Bedeković, V. (2011). *Interkulturalna kompetencija cjeloživotnog obrazovanja nastavnika*. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici.
6. Blažević, I. (2015). Suvremeni kurikul i kompetencijski profil učitelja. U H. Ivon i S. Tomaš (Ur.), *Sveučilište u profesionalnom usavršavanju učitelja u osnovnoj školi* (str. 119-131). Split: Filozofski fakultet u Splitu.
7. Buljubašić-Kuzmanović, V. (2010). *Kompetencije i vršnjački odnosi u školi*. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
8. Cohen, L., Manion, L. i Morrison, K. (2007). *Metode istraživanja u obrazovanju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
9. Debeljak, V. (2016). *Suvremeni učitelj u kontekstu cjeloživotnog obrazovanja*. Petrinja: Učiteljski fakultet u Zagrebu. (diplomski rad)
10. Divjak, B. i sur. (2008). *Ishodi učenja u visokom školstvu*. Varaždin: TIVA Tiskara Varaždin.
11. Đuranović, M. i sur. (2013). Pedagoške kompetencije učitelja u primarnom obrazovanju. *Život i škola*, 29(1), 34-44.
12. Elton- Chalcraft S. i Mills, K. (2015). Measuring challenge, fun and sterility on a 'phonometre' scale: evaluating creative teaching and learning with children and their student teachers in the primary school. *Education 3-13*, (43)5, 482-497.
13. Europska komisija. (2000). *Memorandum o cjeloživotnom učenju*. Bruxelles.
14. Europska komisija. (2018). *Preporuke vijeća o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje*. Bruxelles.

15. Glazzard, J., Denby, N. i Price J. (2016). *Kako poučavati*. Zagreb: Educa.
16. Hoić – Božić i sur. (2018). Projekt GLAT- poticanje algoritamskog razmišljanja korištenjem didaktičkih igara. U. K. Skala (ur.), *41st International Convention MIPRO 2018* (str.926-930). Rijeka: Croatian Society for Information and Communication Technology, Electronics and Microelectronics– MIPRO.
17. Hrvatić, N. i Prišl, E. (2005). Kurikulum pedagoške izobrazbe i interkulturalne kompetencije učitelja. *Pedagoška istraživanja*, 2(2), 251-266.
18. Jang, H., Reeve, J. i Halusic, M. (2016). A New Autonomy- Supportive Way of Teaching That Increases Conceptual Learning: Teaching in Students' Preferred Ways. *The Journal of Experimental Education*, 84(4), 686-701.
19. Jenkins, H. i sur. (2009). *Confronting the Challenges of Participatory Culture*. Chicago: MacArthur Foundation.
20. Jeon, S. i Neppi, T.K. (2019). Economic Pressure, Parent Positivity, Positive Parenting, and Child Social Competence. *Journal of Child and Family Studies*, (28), 1402–1412.
21. Kadum- Bošnjak, S. (2012). Suradničko učenje. *Časopis za filozofiju odgoja*, 19(1), 181-199.
22. Koller-Trbović, N. i Žižak, A. (2008). Iskustva s kvalitativnom metodologijom u projektu. Socijalnopedagoška dijagnoza. U N. Koller- Trbović i A. Žižak (Ur.), *Kvalitativni pristup u društvenim znanostima* (str. 153-179). Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
23. Kovač, V., Kolić-Vehovec, S. (2008). *Izrada nastavnih programa prema pristupu temeljenom na ishodima učenja*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci-Rektorat.
24. Lavrnja, I. (1985). *Učenik kao subjekt obrazovanja*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
25. Letina, A. (2012). Kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za djelotvornu organizaciju i izvođenje nastave prirode i društva. *Život i škola*, 29(1), 341-356.
26. Loka, S. (2012). *Promicanje emocionalne kompetencije kao izazov za kurikulum*. Tirana: Albansko Sveučilište Tirana, Albanija.
27. Lončarić, D. i Pejić Papak, P. (2009). Profiliranje učiteljskih kompetencija. *Odgojne znanosti*, 11(2), 479-497.

28. Ljubetić, M. i Kostović Vranješ, V. (2008). Pedagoška (ne)kompetencija učitelj/ica za učiteljsku ulogu . *Odgojne znanosti*, 10(1), 209-230.
29. Madalinska-Michalak, J. (2014). Developing Emotional Competence for Teaching. *Croatian Journal of Education*, 17(2), 71-97.
30. Mezak J. i Pejić Papak, P. (2018). Learning Scenarios and Encouraging Algorithmic Thinking. U: K. Skala (ur.), *MIPRO*. Rijeka, 836-841.
31. Mezak, J. i Pejić Papak, P. (2019). Problem Based Learning for Primary School Junior Grade Students Using Digital Tools.U: K. Skala (ur.), *MIPRO*. Rijeka, 805-810.
32. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2010). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Zagreb.
33. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2013) *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*: Sažetak.
34. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2016). *Okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju-prijedlog*. Zagreb.
35. Moral-Pérez, M.E., Villalustre-Martínez, L. i Rosario Neira-Piñeiro, M. (2018). Teachers' perception about the contribution of collaborative creation of digital story telling to the communicative and digital competence in primary education schoolchildren. *Computer Assisted Language Learning*.
36. Mužić, J. (2014). Štetan utjecaj virtualnoga svijeta na djecu. *Obnovljeni život*, 69(3), 395-405.
37. Nikčević- Milković, A. (2004). Aktivno učenje na visokoškolskoj razini. *Život i škola*, 12(2), 47-54.
38. Opić, S. (2010). *Mogući program razvoja socijalne kompetencije učenika u primarnom obrazovanju*. Zagreb: Učiteljski fakultet u Zagrebu.
39. Pejić Papak, P. i Grubišić Krmpotić, H. (2016). Poučavanje primjenom suvremene tehnologije u obrazovanju. *Život i škola*, 62(3), 153-162.
40. Pejić Papak, P. i Vidulin, S. (2016). *Izvannastavne aktivnosti u suvremenoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.

41. Peko, A. i sur. (2008) . Položaj učenika u nastavi (jučer-danas-sutra). U V. Uzelac (ur.), *Cjeloživotno učenje za održivi razvoj : zbornik = Lifelong learning for sustainable development : proceeding* (str.255-261). Rijeka: Učiteljski fakultet.
42. Peko, A. i Varga, R. (2014). Active Learning in Classrooms. *Život i škola*, 31(1), 59-75.
43. Pudasainee-Kapri, S. i Razza, A. R. (2019). Low birth weight and children's cognitive competence: the role of maternal warmth in early childhood. *Early Child Development and Care*.
44. Rijavec, M., Miljević-Ridički, R. i Vizek Vidović, V., (2006). Professional Beliefs and Perceived Competences of Pre-service Teachers and Beginning Teachers. *Odgojne znanosti*, 8(1), 159-170.
45. Rogulj, E. (2014). Influence of the New Media on Children's Play. *Croatian Journal of Education*, 16(1), 267-277.
46. Schelfhout i sur., (2006). Educating for learning-focused teaching in teacher training: The need to link learning content with practice experiences within an inductive approach. *Teaching and Teacher Education: An International Journal of Research and Studies*, 22(7), 874-897.
47. Suzić, N. (2014). *Kompetencije za život u 21. stoljeću i školski ciljevi učenika*. Banja Luka: Filozofski fakultet, Univerzitet Banja Luka.
48. Tischler, D. (2007). Autonomija učitelja i njihov profesionalni razvoj. *Pedagoška istraživanja*, 4(2), 293-299.
49. Tot, D. i Klapan, A. (2007). Ciljevi stalnoga stručnog usavršavanja: mišljenje učitelja. *Pedagoška istraživanja*, 5 (1), 60-71.
50. Tot, D. (2010). Učeničke kompetencije i suvremena nastava. *Odgojne znanosti*, 12(1), 65-78.
51. Vijeće Europske unije. (2018). *Preporuke vijeća od 22. svibnja 2018. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje*. Bruxelles: Službeni list Europske unije.
52. Vizek Vidović, V. i sur. (2005). *Cjeloživotno obrazovanje učitelja i nastavnika: višestruke perspektive*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
53. Vrcelj, S. (1996). *Kontinuitet u vrednovanju učeničkog uspjeha*. Rijeka: Pedagoški fakultet u Rijeci.

54. Vrgoč, H. (2002). *Praćenje i ocjenjivanje školskog uspjeha*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
55. Vrkić Dimić, J. (2014). *Kompetencije učenika i nastavnika za 21. stoljeće*. Zadar: Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju.
56. Welch, R. i Wright, J. (2011). Tracing discourses of health and the body: exploring pre-service primary teachers' constructions of 'healthy' bodies. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 39(3), 199-210.

Internetske stranice:

1. Ključne kompetencije i osnovne vještine. Preuzeto 2.5.2019 s:
[://ec.europa.eu/education/policies/school/key-competences-and-basic-skills_hr](http://ec.europa.eu/education/policies/school/key-competences-and-basic-skills_hr)
2. Hrvatski jezični portal. Preuzeto 13.5.2019 s:
<http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>
3. CARNET, scenariji poučavanja. Preuzeto 19.5.2019 s:
<https://www.carnet.hr/usluga/scenariji-poucavanja/>
4. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Preuzeto 29.4.2019 s:
<https://skolazazivot.hr/o-projektu/eksperimentalne-skole/>
5. MZOS, Kurikulumi nastavnih predmeta. Preuzeto 8.5.2019 s:
<https://mzo.hr/hr/rubrike/predmetni-kurikulumi>
6. MZOS, Kurikulum međupredmetnih tema. Preuzeto 9.5. 2019 s:
<https://mzo.hr/hr/rubrike/medupredmetne-teme>
7. Slika 2. Preuzeto 14.5.2019 s:
https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2018/OBRAZOVANJE/Nacionalni-kurikulumi/hrvatski_jezik-nakon-recenzije-veljaca-2018.pdf
8. Slika 3. Preuzeto 16.5. 2019 s:
https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2018/OBRAZOVANJE/Nacionalni-kurikulumi/matematika_nakon_recenzije.pdf
9. Slika 4.,5. i 6. Preuzeto 14.5. 2019 s:
https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/NACION-KURIK/PREDMETNI-KURIK/priroda_i_drustvo.pdf

9. PRILOZI

Prilog 1.

Evaluacijski list (protokol) za učitelje uključene u provedbu eksperimentalnog programa „Škola za život“

EVALUACIJA EKSPERIMENTALNOG PROGRAMA „ŠKOLA ZA ŽIVOT“

IME I PREZIME UČITELJA:	
PREDMET:	
RAZRED/I:	
MJESEC:	

Molim Vas da izrazite svoje mišljenje što ste ostvarili od planiranih ishoda iz svojega predmeta?
Navedite aktivnosti i metode temeljem kojih ste ostvarili ishode.
Ukoliko niste ostvarili ishode, navedite glavne razloge tj. probleme s kojima ste se susretali u ostvarenju ishoda.
Ima li neka područja u Vašem radu, posebno u nastavi, koja biste željeli promijeniti?
U svojem ste nastavnom radu, u eksperimentalnom programu „Škola za život“, trebali provoditi formativno vrednovanje. Iznesite svoje mišljenje o takvom

načinu vrednovanja, posebno opišite poteškoće ukoliko ste ih imali pri takvom vrednovanju.
Opišite svoja iskustva u primjeni digitalnih alata i nastavnih sadržaja kao i korištenje tableta u nastavi. Ukoliko do sada niste koristili navedeno, objasnite zašto niste?
Napišite svoj osvrt na provođenje eksperimentalnog programa „Škola za život“. Navedite što Vam se sviđa i što Vam se ne sviđa. Posebno se osvrnite na rad na <i>Loomen</i> aplikaciji, stručna usavršavanja „uživo“, ukoliko ste ih dosada imali, svoja iskustva s planiranjem i pisanjem godišnjih izvedbenih kurikuluma predmeta i mjesečnih planova.

Mjesto i datum:

Potpis učitelja/ice:

Prilog 2.

Pitanja za strukturirani intervju s učiteljicama prvih razreda razredne nastave uključenim u provedbu eksperimentalnog programa „Škola za život“

Intervju s učiteljicama koje eksperimentalno provode ŠZŽ-o

Uvodno pojašnjenje:

- planiranje i programiranje nastave po kurikulumu; kompetentnost učitelja
- usmjerenost poučavanja na učenika
- provedba u nastavnom procesu

1. KOMPETENCIJE UČITELJA/EDUKACIJA/LOOMEN: Smatrate li se dovoljno kompetentnom za izvođenje nastave prema suvremenim metodama kurikularne reforme? Smatrate li novi način jednostavnijim? Smatrate li da Vam je potrebna dodatna edukacija? Edukacija putem „virtualnih učionica“- Loomen prednosti/nedostaci?
2. PLANIRANJE NASTAVE- Što podrazumijeva planiranje nastave prema kurikulumu –(jednostavnije ili složenije u odnosu na prijašnje planiranje)? Konkretno-godišnje, mjesečno, tjedno, dnevno...koji su novi izazovi u načinu planiranja i programiranja?

Dostupnost materijala-predložaka (ishodi poučavanja) kao podloga za planiranje i programiranje?

INTEGRACIJA/KORELACIJA Pitanje integracije nastavnih predmeta i korelacije nastavnih sadržaja.

TEMATSKO PLANIRANJE- Koristite li tematsko planiranje? Ako da, je li to kontinuirano ili koliko učestalo?

3. PRIPREME ZA SAT/NASTAVNI DAN- Koja je razlika u pripremanju za sat prema postavkama kurikula u odnosu na prijašnje pripremanje? Je li jednostavnije ili složenije? Koji su izazovi-prednosti; na što treba obratiti pozornost?

4. **MATERIJAL/DIGITALNI ALATI:** Smatrate li korištenje digitalnih alata prednošću ili poteškoćom u odgojno-obrazovnom procesu? Jesu li Vama svi alati i materijali dostupni? Koristite li ih učestalo, rado? Koriste li ih učenici rado?
5. **UČENICI:** „Nastava usmjerena na učenika“ po čemu je suvremeni način poučavanja bolji za učenike, a u čemu lošiji prema Vašem mišljenju? Na što je nužno obraćati posebnu pozornost?
6. **PRIJEDLOZI:** Imate li neke prijedloge za poboljšanje poučavanja, što biste Vi promijenili, inovirali? Što je potrebno i nužno učitelju današnjice, a što učeniku?
7. **OSOBNOST MIŠLJENJE:** Iskažite svoj stav- Suvremenost poučavanja i učenja ogleda se u...